

MARATHON

3/2021

číslo 169

**Teoretický časopis věnovaný otázkám postavení
člověka ve světě, ve společnosti, v současném dění**

Obsah

1. Úvodní poznámka.....	2
2. Hlavní materiály.....	2
K evolučně stabilní strategii lidských komunit a společnosti.....	2
Historie časopisu Obzor národohospodářský 1895-1925.....	28

MARATHON

Internet: <http://www.valencik.cz/marathon>

Vydává:

**Radim Valenčík
jménem Otevřené společnosti příznivců
časopisu MARATHON
Vychází od listopadu 1996
Registrační značka: MK ČR 7785
ISSN 1211-8591**

Redigují:

**Vladimír Prorok
e-mail: prorok@vse.cz
Jiří Řezník
e-mail: reznik.jiri@seznam.cz
Pavel Širůček
e-mail: sirucek@vse.cz
Radim Valenčík (224933149)
e-mail: valencik@seznam.cz
Redakce a administrace:
Radim Valenčík, Ostrovní 16
110 00 Praha 1**

MARATHON is a bi-monthly Internet magazine founded in Prague at the end of 1996. Its aim is to help to clarify, from central and east European perspective, the reasons of present entanglement of the world developments, and participate in the search for prospective solutions.

About 30 authors contribute to the magazine on a regular basis and more write for it occasionally. So far MARATHON has been published in Czech with occasional documentation annexes in English or German. English summaries of articles are envisaged based on specific interests of readers.

Themes most often treated in the magazine include human capital, investments in education and other forms of human capital, nature and consequences of globalization, new approaches in economic theory (an attempt for synthesis of seemingly disparate concepts of K. Marx, J. Schumpeter, M. Friedman, G. Becker and R. Reich with regard to role played by innovations and the search for new space for economic growth), etc. Several specific projects of human capital investments have been developed on the basis of concepts analyzed in MARATHON.

The magazine can be accessed at www.valencik.cz

E-mail contact: valencik@seznam.cz

Do rukou se vám dostává 3. číslo časopisu Marathonu za rok 2021. Jako obvykle, nejdřív některá základní sdělení:

- Časopis je dostupný prostřednictvím sítě INTERNET na www.valencik.cz

- Časopis vychází jednou za dva měsíce, vždy 15. dne prvního z dvojice měsíců, které jsou po sobě. Nejbližší řádné číslo (04/2021) bude vydáno a objeví se na Internetu 15. července 2021.

- Rozsah časopisu je zpravidla 40 stran tohoto formátu, což odpovídá přibližně 120 stranám standardního formátu. Toto číslo vzhledem k tomu, že připomíná významné výročí, je monotematické a mírně přesahuje obvyklých 40 stran.

- Příspěvky, případně připomínky a náměty, vzkazy redakci apod. lze rovněž zasílat na e-mailovou adresu: valencik@seznam.cz.

- V srpnu 1997 byl Marathon registrován ministerstvem kultury ČR

1. Úvodní poznámka

Třetí letošní číslo obsahuje pojednání **Radim Valenčíka** o evolučně stabilní strategii člověka, resp. lidských komunit a společnosti, které byla inspirována využitím teorie her při analýze chování koronaviru na základě jeho evolučně stabilní strategie, a sedmou část obsáhlé studie **Jiřího Řezníka** prezentující **logiku** historie časopisu *Obzor národohospodářský*. Jedná se o pečlivě zpracovaný a poutavý vhled do vývoje ekonomického myšlení v praktických dobových kontextech.

2. Hlavní materiály

K evolučně stabilní strategii lidských komunit a společnosti

Radim Valenčík

Úvodní poznámka

V předcházejícím čísle jsem uveřejnil článek o evolučně stabilní strategii viru a aplikaci této myšlenky na současnou epidemii. Protože se hraje i hra člověk-člověk, je na místě otázka, jak je to s evolučně stabilní strategií člověka.

Co je základem evolučně stabilní strategie člověka (lidských komunit)?

Je na čase si nyní trochu více povšimnout her v lidském prostředí, tedy her typu „člověk-člověk“ (tak jako v případě, kdy kočka chytá myš, se z hlediska přirozeného výběru nejedná jen o hru mezi myši, které se nechá sežrat a která přežije, ale i mezi kočkou, která se nažere a která pojde hladý).

Čeká nás hodně zajímavého. Například i to, že je mnohem jednodušší definovat a zdůvodnit **základ evolučně stabilní strategie člověka v současné době** (čímž začneme a dostaneme se k tomu vzápětí), než identifikovat a

popsat doplňující prvky a ukázat, jak se propracovat k tomu, aby se v jednání lidí tento základ evolučně stabilní strategie prosadil.

Jaké vlastnosti musí mít základ evolučně stabilní strategie člověka v současné době? Jaké předpoklady musí splňovat?

Především musí splňovat (Nashovu) podmínku evolučně stabilní strategie ve smyslu teorie her, tj. že pokud ji nějaká komunita hráčů přijme, pak jednostranná změna strategie (porušení pravidla dodržení této strategie) jedním hráčem mu nepřinese prospěch, nevyplatí se mu.

Další předpoklady odpovídající povaze lidské komunity a specifikám dnešní doby jsou:

1. Musí být dostatečně motivující, musí být bezprostředně spojena s naplněním reálného prožitkového bohatství člověka (splňovat předpoklad individuální motivace). Musí být – jednoduše řešeno – taková, aby ji člověk mohl vzít za svoji, aniž by k tomu byl něčím zvnějšku nucen.

2. Musí mít existenciální dimenzi, tj. odpovídat na otázku smyslu bytí a žití.

3. Musí poskytovat konkurenční výhodu v tom smyslu, že nakolik se bude v té či oné zemi prosazovat, natolik bude tato země úspěšná v globální konkurenci i ekonomicky.

4. Musí vyvolávat efekt přejímání, sdílení a nabalování („sněhové koule“), tj. jakmile ji část lidí přijme za svou, tak ji budou přejímat i další.

5. Musí vycházet z dynamiky našeho světa dané jednak technologickým pokrokem a s ním spojenou intenzitou inovací, jednak intenzitou globálních styků. Návazně pak i turbulencemi, které lze očekávat v období, do kterého jdeme.

6. Musí mít oporu v dějinách lidského poznání, tj. musí být pokračováním toho, co lidské poznání „sebe sama“ odhalilo.

7. V neposlední řadě pak musí tato strategie umožnit žít podle ní již nyní, tj. nečekat na vytvoření podmínek pro použití této strategie, ale uplatněním této strategie příslušné podmínky vytvářet.

K tomu:

Za prvé: Nezapomněl jsem na nějakou podmínku?

Za druhé: **Co tímto základem evolučně stabilní strategie člověka je?**

Podle mého názoru je to **individuální orientace na rozvoj a uplatňování vlastních schopností, a to tak, aby výsledek co nejvíce přispíval k vytvoření podmínek, za který je plný a svobodný rozvoj každého jednotlivce podmínkou rozvoje všech, tedy i mne.**

Ad 1/ Uvedený základ evolučně stabilní strategie je dostatečně motivující. Naše motivace vznikají na základě **prožívané představy o budoucích prožitcích**. Budoucí prožitky se přenášejí na základě představy o nich na činnosti, které vykonáváme, abychom dosáhli žádoucího stavu, na obstarávání prostředků, které k tomu používáme, i na situace, které nás k žádoucímu stavu přibližují. Přitom se různé prožitky vzájemně prolínají a vznikají prožitky nové, které nás často motivují trvaleji a intenzivněji. Rozvoj schopností je tak doprovázen i rozvojem prožitkového bohatství.

Ad 2/ Z hlediska výše uvedené **logiky vzniku intenzivnějších a trvalejších prožitků přenosem stávajících na zprostředkující činnosti, prostředky činnosti a situace (baví nás určitá činnost, máme radost, když něco dostaneme či pořídíme si, potěší nás to, že nastala určitá situace)** je rovněž zřejmé, proč **pociťujeme potřebu vše, co děláme, k něčemu vztáhnout**. K něčemu, co nás přesahuje. Tj. **řešit existenciální problém nalezení smyslu bytí a smyslu žití**. Základem nalezení smyslu a vztazení našeho bytí je rovněž orientace na rozvoj a uplatňování schopností spojená s představou vize zaměřené na vytváření podmínek, v nich je svobodný rozvoj každého podmínkou rozvoje všech.

Jak jsem uvedl v předcházející části, je podle mého názoru základem evolučně stabilní strategie člověka v současné době **individuální orientace na rozvoj a uplatňování vlastních schopností, a to tak, aby výsledek co nejvíce přispíval k vytvoření podmínek, za který je plný a svobodný rozvoj každého jednotlivce podmínkou rozvoje všech, tedy i mne.**

Ad 3/ Plné využití potenciálu člověka vyúsťuje v jeho **týmovou inovační aktivitu a poskytuje konkurenční výhodu každé zemi** v té míře, v jaké k tomu dojde. To je velmi důležité, protože ekonomická výkonnost každé země bude rozhodovat o tom, jak se budou vyvíjet globální vztahy.

Ad 4/ Ten, kdo dokáže žít v souladu s tímto základem evolučně stabilní strategie člověka, který může být v současné době dosažen (dozrály k tomu ekonomické podmínky v rovině vytvořených prostředků, ale i požadavků směřujících od ekonomiky k roli člověka v ekonomice), pokud je schopen uvedenou strategii realizovat efektivně, pozitivně ovlivňuje ostatní. **Jakmile se uvedená strategie začne dostatečně prosazovat, převládne její vliv na to, jak lidé žijí, oproti jiným stylům a typům žití či přežívání.**

Ad 6/ Výše uvedený základ evolučně stabilní strategie člověka vychází z kritické analýzy podstaty člověka v souvislosti s ideály rovnosti, svobody a vzájemnosti. Konkrétně Fichteovo pojetí lidského „já“, klíče k analýze dějin v díle Hegela (slavná pasáž „Pán a rab“ v jeho „*Fenomenologii ducha*“, ze které později vycházel i Fukuyama a kterou Hegel v pozdějším období převedl do podoby základů přírodně historického pojetí dějin, Marxovo pojetí přírodně historického procesu s aplikacemi na vizi budoucího vývoje ekonomiky v jeho „*Ekonomicko-filozofických rukopisech*“ (ze kterých těžil Radovan Richta při analýze technického pokroku či

Paul Masson při anticipaci čtvrté průmyslové revoluce) apod. Ve stručné formulaci, že jde o „*společnosti, v níž je svobodný rozvoj každého jednotlivce podmínkou rozvoje všech*“ je obsaženo dynamické pojetí rovnosti jako rovnosti příležitostí k plnému a svobodnému rozvoji schopností, současně i pojetí základu mezilidské vzájemnosti.

6/ Výše uvedený základ evolučně stabilní strategie odpovídá též dynamice našeho světa. Je celkem zřejmé, že **aktivní reakce člověka na dynamické změny předpokládá co největší využití jeho potenciálu v oblasti rozvoje schopností. A vztahy, za kterých svobodný rozvoj každého jednotlivce je podmínkou rozvoje všech budou, mít nejvíce stabilizující účinek v době turbulencí, do kterých jdeme.**

Ad 7/ V návaznosti na předpoklady 1/ a 2/ nelze dosáhnout naplnění prožitkového bohatství vlastního života, pokud člověk kriticky nehledá příčinu problémů své doby a nevytváří si perspektivní i realistickou vizi jejich překonání. Bez toho by se mu totiž vytrácel smysl jeho bytí a žití, jeho existenciální zakotvení. S tím je ovšem spojeno největší úskalí individuální orientace na základě současné evolučně stabilní strategie člověka, protože cesta z problémů dané doby, odpovědi na otázky, o co jde a co dělat, nejsou triviální a vyžaduje značné úsilí. Pro někoho mohou znamenat i psychická traumata.

K tomu tři otázky:

- **Zná někdo lepší základ evolučně stabilní strategie, resp. dokázal by výše uvedený doplnit či zpřesnit?**
- **Jaké jsou hlavní překážky přijetí výše uvedeného základu evolučně stabilní strategie za vlastní?**
- **Čím musí být základ evolučně stabilní strategie člověka doplněn, aby strategie, kterou se člověk řídí v současné době, byla dostatečně evolučně stabilní?**

Pokud přijmeme za základ evoluční strategie člověka v současné době, kdy velmi dynamický vývoj přechází v turbulentní, vzniká otázka, jaké jsou další složky evolučně stabilní strategie. Připomenu, že základem evolučně stabilní strategie podle mě je **individuální orientace na rozvoj a uplatňování vlastních schopností, a to tak, aby výsledek co nejvíce přispíval k vytvoření podmínek, za který je plný a svobodný rozvoj každého jednotlivce podmínkou rozvoje všech, tedy i mne.**

V tuto chvíli je dobré dát takto vymezený a v předcházejících částech zdůvodněný základ evolučně stabilní strategie do **přímé souvislosti s definicí evolučně stabilní strategie odvozené od Nashovy rovnováhy v teorii her.**

Připomenu:

- Nashova rovnováha je taková kombinace strategií použitých jednotlivými hráči, kdy žádný hráč nemůže zlepšit svoji výplatu jednostrannou změnou své strategie. Tj. pokud jeden hráč změni svou strategii a ostatní ne, tak v případě, že před změnou byla situace odpovídající Nashově rovnováze, tak si hráč měnící strategii nepolepší.

- V případě evolučně stabilní strategie platí, že když si ji osvojí populace hráčů, tak zabraňuje ostatním strategiím tuto strategii narušit, resp. pokud by se některý hráč (nějaká mutace či jednatel) přestal touto strategií řídit, tak si nepolepší.

Pokud by existovala autonomní pospolitost lidí, pak výše uvedený základ evolučně stabilní strategie by byl (po dobu, kdy by byla tato pospolitost nezávislá) evolučně stabilní strategií. V případě, že by některý z hráčů volil jinou strategii, sám sebe by ochudil o své individuální prožitkové bohatství, které můžeme chápat jako určitou formu výplaty hráče.

Pokud uvažujeme problematiku přechodu ke vzniku takové pospolitosti (například v určité zemi), pak samotný základ evolučně stabilní strategie evolučně stabilní strategií není. Hráč odchýlením se od této strategie může získat jednostrannou výhodu na úkor jiných hráčů.

Vzniká otázka: **Jak z tohoto hlediska definovat dominantní hru, která by ukázala, jak přejít k pospolitosti, ve které je základ evolučně stabilní strategie evolučně stabilní strategií?**

Jedním z modelů, které mohou napomoci definovat komplex dalších složek umožňujících, aby základ evolučně stabilní strategie člověka se v určitých podmínkách stal evolučně stabilní strategií, je **zkoumání vztahu určitého typu komunit (menších pospolitostí) a jejich prostředí, přičemž každý z hráčů komunity, jejíž chování je blízké evolučně stabilní strategii, má dvě možnosti:**

Dodržet základ evolučně stabilní strategie a přispět tím k udržení a posílení (rozšíření, rozvoje, upevnění) dané komunity.

Nedodržet základ evolučně stabilní strategie a získat tím jednostrannou výhodu na úkor každého jednotlivého člena příslušné komunity.

Jedná se o typické dilema, které je obsaženo například ve hrách typu tragédie společného. Je ovšem nutné najít vhodnou konkretizaci jak z hlediska typu komunity, tak z hlediska vlivů prostředí, protože jednostranná výhoda člena komunity, který získá jednostrannou výhodu na úkor ostatních, je dána vlastnostmi prostředí.

Evolučně stabilní strategie tvůrčích mezigeneračních týmů

Pokud jde o první otázku, považuji za nejvhodnější typ komunit, na kterých lze model ilustrovat, **tvůrčí mezigenerační týmy**.

Pokud jde o druhou otázku, tak ta bezprostředně souvisí s původem deformací současné (nejen naší, ale i globální) společnosti. Protože o těch jsem psal již vícekrát, dám v následujícím pokračování jen jejich stručný přehled. Zatím si každý může dát sám odpověď na otázku: **V čem hlavní deformace současné společnosti spočívají?**

Nejlépe se mně to podařilo vyjádřit před čtyřmi roky na setkání v Jihlavě, viz:

<https://radimvalencik.pise.cz/4432-pred-jihlavou-o-degeneraci-soucasne-moci.html>

Jde o problém:

1. Investování do společenské pozice, přeměnu majetkové výhody ve výsadu, což má za následek segregaci společnosti.
2. Vytváření struktur založených na vzájemném krytí porušování obecně přijatých zásad (tj. když na sebe někteří něco vědí, vydírají se, ale i vzájemně kryjí a protěžují).
3. Propojení obojího (v honbě za prostředky, umožňující poziční investování, dochází k porušování zákonů apod.).
4. Na základě toho vzniká a degeneruje celý systém globální moci.
5. Tento systém přerostl ve společnost (v globálním měřítku i uvnitř jednotlivých zemích), jejíž ekonomika je založena na diktátu redistribuční moci.

Odkazují ještě na monografii (stručná charakteristika + plný text ke stažení), která analyzuje tyto deformace podrobněji: <https://www.vsfz.cz/?id=1013-zpravy&z=1112&year=2021>

Komunity (včetně tvůrčích mezigeneračních týmů), které se chtějí přiblížit evolučně stabilní strategii člověka „šité na míru“ současné doby (jejímž základem je **individuální orientace na rozvoj a uplatňování vlastních schopností, a to tak, aby výsledek co nejvíce přispíval k vytvoření podmínek, za který je plný a svobodný rozvoj každého jednotlivce podmínkou rozvoje všech, tedy i mne**), působí v prostředí, ve kterém musejí s tím, co bylo uvedeno v bodech 1 až 5 počítat. A také musejí počítat s tím, že čím úspěšnější bude jejich činnost, tím více se budou s projevy uvedených deformací setkávat. Z toho musí vycházet doplnění základu jejich evolučně stabilní strategie.

Zdálo by se, že doplnit tento základ do podoby, která by obstála, je téměř nemožné. Dobrá teorie je však mocná zbraň. Při analýze komplexu složek doplňujících základ evolučně stabilní strategie můžeme využít výsledky bádání v oblasti teorie her, mj. i nobelistky Elinor Öström.

První problém, se kterým se musíme vypořádat, pokud se pokusíme aplikovat postupy a metody ke zkoumání reálných možností správy společného zdroje v pospolitostech či komunitách různého typu je, jak z tohoto hlediska tvůrčí mezigenerační tým pojmout. O jaký „společný zdroj“ zde jde a jakou formu má jeho „správa“.

Z hlediska teorie her je případ, který nazýváme „Tragédie obecní pastviny“ hra typu „Věžňovo dilema“ s konkrétním počtem spolu nekomunikujících a nespolečně pracujících hráčů. Tato hra má jiné řešení v případě, kdy se hraje bez opakování, a kdy se hraje s velkým počtem opakování.

Co je tím „společným“ v případě tvůrčího mezigeneračního týmu? Nejrozumnější je považovat za společné lidský a sociální kapitál, kterým TMT disponuje, například v tomto rozlišení:

Lidský kapitál jsou znalosti a zkušenosti jednotlivých členů týmu.

Sociální kapitál jsou vztahy uvnitř týmu a vztahy s vnějším prostředím:

- Uvnitř týmu to jsou pozice jednotlivých členů týmu.

- Vztahy k vnějšmu prostředí mohou být k bližšímu okolí (např. managementu firmy) nebo vzdálenějšímu společenskému prostředí,

Cílem, od kterého se odvíjejí výplaty jednotlivých hráčů v případě dodržování pravidel, je zvyšování tohoto lidského a sociálního kapitálu tak, aby nacházel co nejlepší uplatnění v daných podmínkách jako zdroj příjmů (peněžních i nepeněžních, v podobě společenského ocenění apod.).

Při porušení pravidel komunity (správy společného) může v daném prostředí hráč získat jednostrannou výhodu na úkor ostatních, tj. sníží hodnotu kombinace lidského a sociálního kapitálu komunity (dále jej budeme nazývat **potenciál TMT**) z hlediska jeho produkční funkce.

Z takového pojetí vyplývá první důležitý závěr, který odpovídá mj. i na otázku, proč smysl má daný přístup aplikovat právě na TMT a nikoli startupy či podnikatelské inkubátory, resp. proč má smysl se startupům i podnikatelským inkubátorům přistupovat jako k zárodkům TMT.

Proč má smysl se startupům i podnikatelským inkubátorům přistupovat jako k zárodkům TMT?

Teorie říká a praxe potvrzuje, že za předpokladu, že má hra jedno, či omezený a menší počet kol, hráč volí individuální postup zaměřený na bezprostřední užitek. V takovém případě z principiálních důvodů nelze aplikovat poznatky a závěry E. Östromové (ani těch, kteří na ni navázali), které ukazují, jak se v různých

podmínkách vytvářejí sdílené normy a ustálené vztahy (formální i neformální instituce) při správě toho, co je společné.

Opakování hry za horizont předvídaného je zásadní podmínkou toho, aby nedocházelo k poškozování či znehodnocování potenciálu TMT. Přirozeně vzniklé vícegenerační složení týmu (nikoli jen předáváním pozic a rolí, ale také „nabalováním“ členů týmu) je velmi významnou podmínkou dlouhodobosti, tj. opakování her, ve kterých hráči řeší dilemata související se vztahem komunity a prostředí.

E. Ostromová zjistila, že v komunitách menšího rozsahu za určitých podmínek, mezi které v první řadě patří dlouhodobé opakování hry za horizont předvídatelného, jsou jedinci schopni zavádět a dodržovat kolektivní strategie, prosazovat rozhodnutí vhodná pro ostatní a tím dosahovat lepší výsledky a udržet stabilitu pravidel, případně systém pravidel a formy jejich sdílení i dodržování zlepšovat.

Výsledky jejího bádání byly získány v komunitách odlišného typu. Jsou ovšem natolik bohaté a inspirující, že má smysl se pokusit využít je při zkoumání tak významných komunit, jako jsou TMT. Přitom je od počátku nutné vnímat a při úvahách respektovat zásadní odlišnost, která je dána tím, že právě v případě TMT může být dosaženo evolučně stabilní strategie odpovídající současným rychle se měnícím podmínkám. Většina komunit, kterými se zabývala E. Ostromová, byla totiž založena na strategiích, které předpokládaly určitou rigiditu (strnulost) a inercialitu (setrvačnost).

Jedním z výstupů bádání E. Ostromové je formulování základních principů, které je nutné dodržet, pokud má být komunita evolučně stabilní. **Které principy to jsou?**

E. Ostromová (v roce 1990) na základě výsledků bádání v oblasti úspěšných i neúspěšných systému správy společného určitými komunitami ve své knize *Governing the commons: the evolution of institutions for collective action* formuluje pravidla úspěšné správy (*design principles*):

1. Hranice (členové komunity) jsou jasně definované, což umožňuje efektivní vyloučení nezúčastněných osob.
2. Pravidla týkající se přidělování společných zdrojů (podílu členů komunity na společných zdrojích) jsou přizpůsobeny lokálním podmínkám.
3. Kolektivní rozhodování je přístupné pro většinu uživatelů zdroje, kteří tak mají možnost participovat na rozhodovacím procesu.
4. Efektivní dohlížení zajišťují pozorovatelé, kteří jsou sami uživateli zdroje, nebo jsou uživateli pro tuto funkci zmocnění.
5. Rozsah sankcí pro uživatele za porušení komunitních pravidel je odstupňovaný.
6. Mechanismy řešení konfliktů jsou levné a snadno dostupné.
7. Sebeorganizace komunity je uznávána vyšší autoritou.
8. Větší zdroje jsou organizované v podobě několika vrstev vnořených podniků s malými společnými zdroji na základní úrovni, tj. tam, kde počet členů komunity narůstá, je nutné přejít k hierarchizaci, kdy vnořené komunity musejí splňovat předcházejících 7 podmínek.

Jak tato pravidla modifikovat na případ tvůrčích mezigeneračních týmů?

Na problematiku tvůrčích mezigeneračních týmů můžeme pravidla úspěšné správy navržená E. Ostromovou aplikovat takto (resp. formulovat obdobu pravidel tímto způsobem):

Ad 1. *Hranice (členové komunity) jsou jasně definované, což umožňuje efektivní vyloučení nezúčastněných osob.* – Vymezit role v TMT.

Ad 2. *Pravidla týkající se přidělování společných zdrojů (podílu členů komunity na společných zdrojích) jsou přizpůsobeny lokálním podmínkám.* – Mít účinný motivační systém.

Ad 3. *Kolektivní rozhodování je přístupné pro většinu uživatelů zdroje, kteří tak mají možnost participovat na rozhodovacím procesu.* – Zavedena jasná forma kolektivního způsobu rozhodování, účasti na přípravě rozhodnutí i definování autority, která rozhodne.

Ad 4. *Efektivní dohlížení zajišťují pozorovatelé, kteří jsou sami uživateli zdroje, nebo jsou uživateli pro tuto funkci zmocnění.* – Zde se vše odehrává pod společnou kontrolou, není nutné stanovit dohlázeatele.

Ad 5. *Rozsah sankcí pro uživatele za porušení komunitních pravidel je odstupňovaný.* – Každý člen TMT ví, že největší sankcí je formální, ale i neformální vyloučení z komunity, jako jeden z nejstarších trestů. Důvodem může být buď závažné porušení pravidel, nebo i malá výkonnost. V některých případech může být TMT vymezen jako užší a širší okruh osob, mj. i z tohoto hlediska.

Ad 6. *Mechanismy řešení konfliktů jsou levné a snadno dostupné.* – Hlavně, zcela zásadní pravidlo: Nesmí se vynést mimo TMT, řeší se s vědomím všech, ale jen a jen uvnitř.

Ad 7. *Sebeorganizace komunity je uznávána vyšší autoritou.* – To kdysi byl jeden z důvodů vzniku náboženství (když vnější autorita chyběla). V našem případě jde o to, aby si TMT udržoval co nejlepší vztahy s mocenským prostředím (jako kdysi Slušovice), přitom počítal s tím, že čím bude úspěšnější, tím silnějším a hlavně kvalifikovanějším útoků on sám, nebo ti, kteří ho podporují, mohou být vystaveni útokům.

Ad 8. *Větší zdroje jsou organizované v podobě několika vrstev vnořených podniků s malými společnými zdroji na základní úrovni, tj. tam, kde počet členů komunity narůstá, je nutné přejít k hierarchizaci, kdy vnořené komunity musejí splňovat předcházejících 7 podmínek.* – Při úspěšném rozšiřování týmu je vhodné zvolit adekvátní taktiku rozmnožení (na dva či několik málo týmů s dobrými horizontálními vztahy, ale jsou možné i jiné modely, včetně přechodu k hierarchické struktuře TMT).

Jsou nějaká pravidla specifická pro TMT? Je jich poměrně hodně. Na začátek uvedu následující:

1. Pro všechny členy TMT (i pro tu nejvyšší věkovou skupinu u čtyřgeneračních týmů) platí: **Neustále se vzdělávat a zvyšovat kvalifikaci verifikovatelným způsobem.** Každý člen TMT musí vidět vlastní perspektivu stále plnějšiho a přesnějšiho chápání reality jak ve svém oboru, tak i společenského kontextu. Hodné je například sestavit vzdělávací plán za pomoci kolegů v týmu a uvolnit časový prostor pro plnění některých jeho důležitých složek.

2. Mimořádně důležitá je **účast na společných akcích přinášejících pozitivní zážitky** – dovolená, zájezdy a výlety, kulturní akce, oslava narozenin, sportovní akce apod. Je to dáno logikou utváření prožitků. Aktivity v týmu – odborné, společenské, zábavné – se musejí co nejvíce stát zdrojem prožitkového bohatství. Každý člen týmu se v týmu musí cítit „doma“. (První TMT, jehož činnosti jsem měl možnost se účastnit – oděský *Systemový seminář* skvělého vědce a člověka profesora Avenira Ivanoviče Ujomova (1) – pracoval právě s využitím motivačního prvku společně trávených zábavných akcí, včetně zimního koupání v moři.)

(1) O A. I. Ujomovu viz např.: <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/98668>

3) Nepodceňovat snaha o **komplementární rozdělení rolí** (s výjimkou následnictví). Čím větší je komplementarita rolí v týmu, tím menší je role nezdravé rivality, tím větší je sounáležitost na základě vzájemné potřeby. Komplementarita rolí umožňuje, aby každý člen TMC co nejvíce rozvinul a uplatnil specifické a jemu vlastní potence, které jsou mu dány od přírody či vznikly průběžným rozvojem jeho schopností.

4) **Vhodná forma nástupnictví** jako základní prvek mezigenerační spolupráce je důležitá pro dlouhodobou stabilitu týmu. Tým by měl být nejméně třígenerační, mj. proto, aby členové ve stádiu postupného rozvolňování svých aktivit (jako podmínky prodloužení doby svého aktivního působení v týmu) by měly být svou přirozenou autoritou garanty toho, aby příslušníci střední generace zvládli řešení problému nástupnictví tak, aby oni sami mohli postupně začít rozvolňovat se jako naplnění svého působení v TMT.

Jaká další pravidla doplňující základ evolučně stabilní strategie v TMT a specifická pro TMT lze formulovat?

Budoucí ekonomika bude založena na **propojení absolventských sítí univerzit s dynamicky se množícími rozrůstajícími se tvůrčími mezigeneračními týmy (TMT)**. Předpokladem je, aby se ta či ona země (v určitém spojení dalšími) **vymanila ze setrvačného trendu společnosti, jejíž ekonomika je stále více založena na diktátu redistribuční moci**. Z tohoto hlediska formuluji následující doporučení mým (ale nejen mým) studentům:

1. Při studiu si vytvářejte a průběžně **konkretizujte představu o místě svého budoucího uplatnění**, přitom tak, aby to byla oblast, kde **působí nebo perspektivně budou dlouhodobě působit TMT**.

2. Pokud máte možnost, **vyhledejte nějaký TMT**, ve kterém byste chtěli působit, kontaktujte jej a spolupracujte s ním ještě během studia. Pokud vám žádný nevyhovuje, hledejte takové uplatnění, abyste mohli stát u jeho zrodu. K tomu **se spojte se svými vrstevníky, ale najděte i někoho zkušenějšího (tedy staršího), kdo by vám mohl pomoci nejen radou, ale i kontakty**.

3. Snažte se **vytvářet tým již během studia**. K tomu potřebujete myšlenku nebo někoho, kdo myšlenku má a chce ji prosadit. Obstarejte si teoretickou literaturu, která vám umožní, abyste v oblasti předpokládaného uplatnění **měli náskok**. Najděte si kolegy, kteří by se **složitější problematice snažili porozumět společně s vámi**.

4. Předměty, které studujete, si osvojte **společně se znalostí historie nejvýznamnějších objevů, ke kterým v nich došlo**. Pozorně si všimněte, jakým způsobem v rozvoji jednotlivých teoretických disciplín proběhl **přesah stávajícího poznání**.

5. Osvojte si základy dějin filozofie, kritického myšlení. Kritériem je pochopení **Descartovy metodické skepse, Kanta a Hegelovy kritiky Kanta**. Je to náročné, ale pro invenční myšlení nutné. Člověk bez tohoto nadhledu nebude dostatečně připraven na to, co ho v životě čeká.

6. Nebojte se matematiky. Není o počítání, ale o **rozšiřování vaší představivosti**.

7. Život je běh na dlouhou trať, tak si průběžně **vytvářejte a konkretizujte představu o celoživotní perspektivě vašeho produktivního uplatnění**.

8. Počítejte s tím, že **čím bude úspěšnější TMT**, ve kterém najdete uplatnění či který napomůžete vytvořit, **tím větším nepřátelským tlakům bude vystaven**. Spolu s kolegy sledujte společenský kontext; **příčiny a zdroje špatnosti jsou poznatelné**, hledejte spojence.

9. Nezapomínejte, že **komplementarita rolí je nejlepší prevencí nezdravé rivality**. Nesnažte se ve všem vyrovnat ostatním, ale odhalte a využívejte vaše přednosti.

10. Všimněte si a **pozorujte sami na sobě** to, že **čím větší cíle** máte, čím více je **realizujete společně s dalšími** (v TMT), čím více se dovedete **radovat z úspěchu druhých** a čím v **delší perspektivě uvažujete**, tím **plněji žijete**, tím **lépe snášíte neúspěch**, tím více **se dokážete motivovat** k tomu, co je přínosné a důležité.

Jak jsem již napsal dříve, jednou z důležitých podmínek udržení základu evoluční stability tvůrčího mezigeneračního týmu je celoživotní vzdělávání a samovzdělávání jeho účastníků. Z toho vyplývá následující doporučení:

Zařaďte do časového rozvrhu pravidelnou vzdělávací akci, které se členové týmu účastní a na které vystoupí postupně všichni členové týmu se svým příspěvkem (úvodem do probírání příslušného tématu či koreferátem k vystoupení pozvaného externího přednášejícího).

K takovému setkání by mělo docházet jednou měsíčně, obsah by měl souviset s odbornou parketou TMT, ale neměl by být provozní poradou, měl by reflektovat širší souvislosti, během půlroku by se měli vystřídat všichni členové týmu (alespoň formou koreferátu k externímu přednášejícímu či členu týmu pověřenému úvodním slovem).

Mohlo by se zdát, že toto doporučení je příliš detailní. Není. Souvisí se třemi základními předpoklady upřednostnění nárůstu potenciálu TMT před jednostrannou výhodou, kterou může člen komunity získat na úkor komunity z hlediska vnějších vlivů nestabilizujících evolučně stabilní strategii. Uvedu v pořadí od méně důležitého k důležitějšímu:

1. Vytvářejí se tím motivace k rozvoji schopností a k seberealizaci každého člena komunity.
2. Prezentace každého člena výše uvedenou formou vytváří podmínky pro efektivnější nacházení a konkretizaci neformálních rolí jednotlivých členů týmu a pro posilování komplementarity v TMT.
3. Umožňuje probrat problémy, které, pokud by nebyly otevřeny, by mohly vyvolávat skryté pnutí v TMT a destabilizovat jej. (K tomu podrobněji v dalším pokračování).

V této souvislosti nastal čas položit otázku: **Co je největším nebezpečím pro udržení evolučně stabilní strategie týmu?**

Odpověď lze odvíjet od obecnější otázky: Co dnes nejvíce ohrožuje stabilitu nejrůznějších komunit? Tím je – jak se bohužel empiricky velmi citelně projevuje – rozdělování společnosti.

Ale co je příčinou takzvaného „rozdělování společnosti“? Proč v některých otázkách zaujímají lidé odlišné pozice a proč to vede ke konfrontacím a konfliktům mezi nimi? (Prezident, vláda, migrace, epidemie, Trump, Rusko, a řada vnitřních či vnějších událostí.)

Odpověď: **Iluze zlepšení vlastní pozice.**

Lidé vědomě, ale většinou nevědomě (nemají konkrétní představu o tom, jak by k tomu mohlo dojít) očekávají, že **pokud vyhraje to jejich stanovisko, pokud to byli oni, kdo se postavil na tu „správnou stranu“, tak z toho budou mít nějaký benefit.** Vyřeší se tím nějaký jejich problém.

Tato iluze je do společnosti vnášena souhrou dvou sil:

1. Mediální mainstreamem napojeným na globální moc.
2. Sítěmi společenských vazeb vytvářených na bázi poskytování imide informací a selektivním protěžováním jednotlivců, což plní dvě funkce:

- Dává člověku pocit „ideové převahy“ (vím víc než ostatní, ostatní se mýlí).

- Poskytuje iluzi zlepšení pozice daného člověka v případě, že „jeho pravda“ zvítězí.

Běžné komunity jsou proti této invazi do vnitřních vztahů často bezbranné. Dokonce může utrpět i soudržnost rodinných vztahů. Právě TMT by měly být odolné, resp. právě to je zkouškou jejich odolnosti. **Právě pro ně by totiž mělo platit, že narůstání jejich potenciálu jako způsob zvětšování výplat ve hře s opakováním by mělo být silnějším motivem než „zrada“ (ve smyslu teorie her, tj. volba nekooperativní strategie), v daném případě upřednostnění iluze zvýšení výplaty formou přidání se na „tu správnou“ stranu.**

Na uvedené se lze podívat ještě z opačného hlediska. Stabilita vůči „rozdělování společnosti“, které proniká i do jednotlivých komunit, je kritériem toho, zda tým dosáhl úrovně, na které se chová jako tvůrčí, tj. **hodnota zvyšování jeho potenciálu pro každého člena je větší, než očekávané zlepšení v případě nekooperativní strategie.** Volba nekooperativní strategie přitom začíná tím, že člen týmu podlehne vnějšímu tlaku a nekriticky se přidá k některé z krajností, kterou je cíleně společnost rozdělována.

Co z tohoto hlediska doporučit? Jak jsme si řekli, **největším nebezpečím pro stabilitu tvůrčího mezigeneračního týmu (TMT) je, když se někdo nechá vtáhnout do zastávání některého z kontroverzních stanovisek, které rozdělují společnost, a vědomě či podvědomě (tak tomu bývá častěji) od „vítězství“ svého stanoviska očekává větší prospěch než z postupného zvyšování potenciálu týmu a z toho plynoucích výplat.**

Každý TMT, zejména v procesu zrodu, by měl věnovat pozornost osvětě spojené s dobíráním se pravdy. Pravidla tohoto typu by měla být jednou ze základních součástí komunity. Jedna z nejlépe formulovaných pravidel aktualizovaná na příklad sporu o kovid jsem našel v článku „*Problém symetrie*“ Jana Kulveita. Vybírám to nejdůležitější z nich, ale doporučuji přečíst celý článek:

1. *Predikce. Model reality, který více odpovídá realitě, obvykle z podstaty umožňuje lépe predikovat, respektivě vědět, co se predikovat dá velmi těžko nebo skoro vůbec. Když si vezmeme naši COVIDovou situaci, tak dlouhá řada prominentních hlasatelů reality B. se dopustila predikcí, které spektakulárním způsobem nevyšly.*

2. *Vhodný formát kolaborativní diskuse. Mnoho debat má povahu boje nebo soutěže, ale existují i formáty konverzace, které jsou bliž jakémusi kolaborativnímu hledání pravdy.*

3. *Kultivace schopnosti změnit názor, a souvisejících sociálních incentív. Pokud je přiznání omylu nebo změny názoru bráno jako něco, co vám radikálně a výrazně sníží sociální status, a někdo bude opakovaně připomínat "vidíte, sám uznal, že se plete", zvyšuje to motivace "zakopat se ve svých pozicích". Naopak, pokud by změna názoru byla sociálně přijatelnější, lze statisticky doufat, že častější by byla změna k názorům pravdivějším.*

Celý vynikající článek Jana Kulveita je zde: <https://boundedlyrational.substack.com/p/problem-symetrie>

V případě TMT lze tímto a dalšími pravidly podpořit uchování základu evoluční stability příslušné komunity. Ale jak toho dosáhnout v případě jiných komunit?

V případě tvůrčích mezigeneračních týmů (TMT) lze tímto a dalšími pravidly podpořit uchování základu evoluční stability příslušné komunity. Ale jak toho dosáhnout v případě jiných komunit?

Zcela zásadní význam má, aby v případě každého hráče očekávaná výplata (souhrn peněžních i nepeněžních výnosů poměřovaný prožitkovým bohatstvím člověka) z účasti na zvyšování potenciálu komunity (jakékoli) a jeho zhodnocení byla vyšší než očekávaná výplata z vnějších zdrojů, které by byly získány coby odměna za porušení pravidel týmu a s tím spojeným jeho poškozením. Výnosy z kooperativního chování se přitom s opakováním hry násobí (zhruba počtem očekávaných opakování), tj. v případě důvěry v perspektivu týmu jeho účastník volí kooperativní strategii, jakmile o perspektivě týmu začne pochybovat, zvyšuje se pravděpodobnost, že podlehne některé z nabízejících se nekooperativních alternativ.

To, že jsme se zabývali právě TMT, které nejsou příliš četné (bohužel a zatím), mělo následující příčiny:

1. Jsou mimořádně významné jako nositelé inovačního potenciálu, představují oporu ekonomiky a pozitivních změn.

2. Jsou poměrně stabilní, tj. násobí se u nich očekávaných výnos z kooperativního chování.

3. Lze u nich velmi dobře definovat růstový potenciál, základ výplat.

4. Jsou místem pravidelného setkávání a komunikace využívající odbornost.

Spojují se tak dva důvody zaměřen i pozornosti právě na ně: **Na jedné straně stojí za to jim věnovat pozornost vzhledem k jejich významu, na straně druhé jejich zkoumáním získáváme poznatky přenositelné i na jiné typy týmů.**

Každopádně je na místě toto obecné doporučení: Podívejte se na komunity, v nichž jste v rámci profesního, společenského, rodinného i zájmového života začlenění, a s využitím poznatků vyplývajících z analýzy předpokladů evolučně stabilní strategie TMT si vytipujte ty, ve kterých má smysl o jejich evoluční stabilitu usilovat.

Prostřednictvím výplatní matice vyjádříme výsledek nekooperativní hry (s opakováními), které ovlivňují její výsledek:

		Hráč B	
		K	N
Hráč A	K	kka : kkb	kka : knb
	N	nka : kkb	nna : nnb

kka, kkb, kka, knb, nka, nkb, nna, nnb jsou výplaty hráče A či B při příslušných kombinacích volby kooperativní či nekooperativní strategie, v našem případě

- kooperativní znamená, že hráč zůstává v komunitě a vyvíjí aktivitu v její prospěch,

- nekooperativní znamená, že hráč pro sebe získává jednostrannou výhodu na úkor pospolitosti, případně opouští komunitu, nebo je z ní vyloučen.

Pro jednoduchost můžeme předpokládat symetrické postavení hráčů, tedy to, že jejich výplaty se rovnají, tj. mám jen výplaty **kk, kn, nk, nn**, Pak máme výplatní matici:

		Hráč B	
		K	N
Hráč A	K	kk : kk	kk : kn
	N	nk : kk	nn : nn

Herní dilema typu "věžňovo dilema" vzniká, když **nk > kk > nn > kn**.

Tj. nekooperace (podraz) se vyplácí.

Při zvyšování počtu kol roste **kk** (výplata hráčů, když kooperují), což můžeme modelovat oddiskutovaným součtem rozdílů mezi **kk** a **nn**.

Proto je stabilita jak cílem, tak podmínkou.

Častým případem je skupinový podraz, tj. vytvoří se skupina uvnitř komunity, která musí dosáhnout určité optimální velikosti. Musí být dostatečně k dosažení efektu vůči vnějšímu prostředí, ale každý přebytečný člen po dosažení optimálního počtu snižuje výplaty z nekooperace (podrazu). V tom případě lze použít rovněž dvoumaticový model, ale hráčem zde budou dvě skupiny hráčů.

Doporučení, která odsud vyplývají:

1. Co nejvíce mít před očima perspektivy komunity, to zvyšuje velikost výplat ve hrách s opakováním i v každé hře (perspektiva motivuje a opakování násobí).
2. Riziko zániku soudržnosti komunity je vždy spjaté s oslabením důvěry v její perspektivu (ztrátou vize).
3. Podraz nebývá většinou individuální, ale skupinový a jako takový se vytváří určitou dobu (členové týmu dostávají různé zastřené či obecně formulované nabídky, proto je potřeba o problémech hovořit otevřeně).

Z díla a o díle E. Ostromové a V. Ostroma

Teoretická literatura k evoluční stabilitě lidských komunit vycházející z díla Elinor Ostromové (a jejího manžela Vincenta Ostrom, který byl i jejím rovnocenným partnerem v bádání) je velmi rozsáhlá a lze z ní vytěžit velmi mnoho k problematice tvůrčích mezigeneračních týmů (TMT). Vybírám některé důležité myšlenky a zveřejňuji je s komentářem. Vyplývá z toho i odpověď na otázku, proč právě TMT jsou tak významné při hledání evolučně stabilní strategie celé lidské komunity (v lokálním i globálním měřítku).

První příspěvek je o životě Elinor a Vincenta Ostromových z pera jejich dlouholetého spolupracovníka. Obsahuje nejen svědectví toho, jak se jejich dílo rodilo, tak i to, jak vzniklo zaměření jejich bádání daným směrem. Jedná se článek Roberty Herzbergové *Governing their commons: Elinor and Vincent Ostrom and the Bloomington School* uveřejněný v *Public Choice*; Dordrecht sv. 163, č. 1-2, s. 95-109, online: <https://search.proquest.com/docview/1671990485/D6D2CA49D6994E56PQ/13?accountid=37662>

Vybírám nejdůležitější myšlenky:

Elinor (Lin) a Vincent Ostrom strávili celý život vytvářením školy institucionální analýzy zaměřené na sílu lidské kreativity při řešení kolektivních lidských dilemat. Ostromovovi používali abstraktní metody a jazyk teorie veřejné volby, docenění lidských schopností a samosprávy jim umožnilo spojit bádání s reálným světem. Kombinovali teoretickou analýzu, laboratorní experimenty a empirickou práci v terénu. Strávili svůj život vytvářením školy institucionální analýzy zaměřené na sílu lidské kreativity při řešení kolektivních lidských dilemat.

Podle nich občané musí pro udržení výhod demokracie udělat více než jen hlasovat: To, jak se lidé chovají, když mají přímý vztah k sobě navzájem v běžných životních situacích, je pro demokratický způsob života mnohem významnější než zásada „jedné osoby - jednoho hlasu“, většinové vlády apod.

Demokratické způsoby života se opírají spíše o schopnosti samoorganizace než o předpoklad, že vládne něco, čemu se říká vláda. Argumentovali nejen tím, že je nutná samospráva, ale také tím, že lidé mají schopnost tuto samosprávu vykonávat.

Tvrdili, že má-li člověk porozumět tomu, co funguje, musí pečlivě hledat v komunitách, aby porozuměl pravidlům politiky v rámci širších sociálních pravidel.

Podle Ostromových procesy kolektivní volby fungují na třech úrovních institucionalizace: operační úroveň, úroveň kolektivní volby a konstitutivní úroveň:

- Operační úroveň obsahuje rozhodnutí učiněná uživateli a pracovníky týkajícími se každodenního života denní činnosti, jako je těžba, monitorování a rozhodnutí o údržbě v rámci kolektivního zavlažovacího systému apod.

- Úroveň kolektivní volby zahrnuje ta rozhodnutí stanovující zásady, které řídí provozní úroveň. Tato rozhodnutí zahrnují pravidla, která určují, jak budeme strukturovat denní interakce a jak můžeme monitorovat používání zdrojů, nebo jak nastavíme pravidla pro jejich užití.

- Úroveň konstitutivní stanoví, kdo bude zapojen, a stanoví pravidla, která se použijí na úrovni kolektivní volby.

Tvorba institucionálních pravidel na konstitutivní úrovni často vyžaduje větší konsenzus, protože všechna ostatní rozhodnutí vyplývající z těchto pravidel.

Víra v přínosnost a schopnosti každého jednotlivce byla nejdůležitějším a nejvýraznějším prvkem, ze kterého vycházeli. S touto filozofií Lin a Vincent vycvičili doslova armádu vědců.

Interakce Lins s Reinhardem Seltenelem v Bielefeldu poskytla poznatky ve formálnějších teoretických přístupech v oblasti teorie her.

Pečlivý výzkum v oblasti velkého množství komunit je vedl k souboru osmi podmínek v souladu s úspěšnými dlouholetými společnými institucemi. Mezi ně patří (1) jasně vymezené hranice, (2) shoda mezi pravidly přivlastňování a místními podmínkami, (3) opatření kolektivní volby, (4) monitorování, (5) odstupňované sankce, (6) mechanismy řešení porušení pravidel, (7) předpoklady v oblasti uznání práv na organizaci, (8) včlenění komunity do širšího prostředí.

Podstatné je, jak účastníci vnímají očekávané náklady a výhody, nikoli to, jak se z vnějšku očekává, že takové vztahy budou fungovat. Proto je důležité, aby vědci zkoumali pravidla tak, jak jim účastníci rozumějí. Vnější orgány mohou posílit nebo bránit rozvoji samosprávných institucí pomocí pravidel, která přijmou k řešení společných problémů. Analytici musí pochopit, jak se tyto protínají se sociálními interakcemi, které lidé navazují.

Druhý příspěvek obsahující nové poznatky v intencích bádání E. Ostromové je zpracován na základě článku K. Fürstenberga *Evolutionary institutionalism: New perspectives* uveřejněná v *Politics and the Life Sciences*, sv. 35, č. 1, online: <https://search.proquest.com/docview/1963521771/D6D2CA49D6994E56PQ/10?accountid=37662>

Článek se vyznačuje komplexním pohledem, dává do souvislosti řadu různých pohledů na vývoj komunit a přichází s podnětnými myšlenkami. Zde jsou některé z nich:

K problematice stability komunit se navrhuje využití nejen historický institucionalismus a institucionalismus vycházející z teorie racionální volby, ale také evoluční institucionalismus jako nový a perspektivní prvek. V případě evolučního institucionalismu lze uvažovat o analogii „genové instituce“, která umožňuje uchování a současně proměnlivost příslušné komunity v měnících se podmínkách a v podmínkách soupeření s jinými komunitami.

Pohled očima teorie veřejné volby: Instituce a institucionální uspořádání lze do určité míry analyzovat jako geny a organismy. V důsledku toho je základním konceptem teorie přirozeného výběru, jejíž uplatnění v oboru politické vědy je inovací. Pod výrazem „instituce“ rozumíme pravidlo, které určuje formu nebo funkci.

Hra je dána pojmenováním hráčů, definováním jejich strategií, poskytnutím sledu voleb a upřesněním informací o hráčích. Jde o hru, ve které jsou strategie aktérů směřovány a omezovány institucí tak, aby zůstaly v Nashově rovnováze. Žádný hráč tedy nemá žádnou motivaci ke změně strategie, protože institucionální omezení zvyšují transakční náklady, aby převýšily výhodu plynoucí ze změny.

Historický institucionalismus analyzuje empirické poznatky získané zkoumáním institucí a hráčů specifických pro jednotlivé případy, rozlišuje formální a neformální instituce.

Paradigmatem, ve kterém evoluční institucionalismus funguje, je evoluční teorie, přesněji řečeno darwinovská evoluční teorie. Hlavní principy jsou dobře známé širokému publiku, ale jsou často nesprávně interpretovány. Hlavní není „přežití nejschopnějších“, kde nejschopnější je „nejsilnější druh“, ale přežití nejlépe přizpůsobených druhů, které jsou schopny vyprodukovat nakonec plodnější potomky než druhy soutěžící o stejné zdroje.

Instituce jsou nejvěrněji replikovány doslovným dodržováním těchto pravidel. To znamená, že každý replikátor – tj. každý jednotlivec ovlivněný institucí – dodržuje institucionální pravidla stejným doslovným způsobem. To je nereálné, dokonce nežádoucí. Jednotlivci, mezigenerační a mezigenerační, interpretují instituce odlišně a následně je odlišně replikují. To samozřejmě vede k mírným odchylkám v provedení. Byrokrat během rutinní práce může znovu interpretovat formální postup, jako je ten, který je popsán v pravidle týkajícím se přidělování úkolů jiným byrokrátům. Výsledný postup může být efektivnější a může být přijat jinými byrokraty pro svou rutinu, což povede ke změně formálního institucionálního pravidla, kterým se postup řídí. K variaci tedy dochází nedokonalou replikací.

Nedokonalá replikace byla dosud považována za hnací sílu progresivních změn, ale mohla by také způsobit změnu považovanou za škodlivou. Při analogii mezi geny a institucemi může dojít k poškození institucionální „DNA“; tyto škody mohou na základě příkladu byrokracie brzdit správní procesy a následně vést ke vzniku škodlivých neformálních institucí, jako je vládní korupce. (Dodávám: Zejména pak bujení struktur založených na vzájemném krytí porušování zásad obecně přijatých komunitou.)

Na makroúrovni dochází ke změnám obvykle z vnějších sociálních, ekonomických nebo politických šoků a z velkých událostí v přírodním prostředí. Příklady jsou snadno vidět. Přejít od monarchické k republikánské formě vlády během francouzské revoluce byl způsoben složitým vzájemným působením politických, sociálních a přírodních faktorů a lze vidět, že tento přechod se rozšířil až k vytvoření nových států po skončení starého světa.

Důležitým aspektem způsobu, jakým se preference promítají do institucí, je složitost preferencí, která se projevuje obtížemi, s nimiž se analytik setkává, když se snaží identifikovat sady preferencí tím, že jim přisuzuje užitečnost a racionalitu.

Prostřednictvím víceúrovňového přístupu a pozornosti věnované endogenním a exogenním zdrojům změn umožňuje evoluční institucionalismus výzkum institucí tím, že usnadňuje vysvětlení změn, které nezjednodušují scénáře výběru nebo nepřijímají úplné povědomí o všech vlastnostech hráčů.

Vysvětlovat změnu znamená vysvětlit její doplněk – stabilitu. Politické instituce jsou produktem stability i jejím garantem; jsou navrženy tak, aby byly stabilní a poskytovaly stabilitu. Ale také se vyvíjejí a mnohé jsou výslovně navrženy tak, aby se vyvíjely, aby udržovaly stabilitu prostřednictvím změn. Co z toho může udělat evoluční institucionalismus? Demuth navrhl, aby stabilita byla chápána z hlediska institucionální efektivity a adaptability.

Modul stability a stability by tedy mohl být založen na alopatické speciaci: generování nových druhů a jejich oddělení (v přírodě geografickými činiteli).

Spolupráce mezi politologií, psychologii, neurálními vědami a genetikou by mohla být prospěšná. Nakonec je politika pokusem lidských bytostí organizovat se, aby si zajistily přežití. Vyplývá to z biologicky založené touhy. Proto by politologie měla uznat svůj vztah k vědám o životě a měla by brát vážně evoluční přístup.

Třetí příspěvek obsahující nové poznatky v intencích bádání E. Ostromové je zpracován na základě článku Madani, Kaveh a Hipel, Keith W. *Non-Cooperative Stability Definitions for Strategic Analysis of Generic Water Resources Conflicts* uveřejněném v časopise *Water Resources Management*; Dordrecht sv. 25, č. 8, 2011, online: <https://search.proquest.com/docview/866405569/D6D2CA49D6994E56PQ/7?accountid=37662>

Analyzují se různé definice stability, které mají přesné matematické struktury. Definice stability odráží chování rozhodovatele v konfliktu nebo hře, předpovídá, jak se hra hraje, a navrhuje řešení nebo rovnováhy sporu. Pro řešení her byly navrženy různé definice stability, které odrážejí různé typy lidí s různou úrovní předvídatosti, rizik a znalostí preferencí hráčů. Článek analyzuje a ilustruje šest definic stability použitelných na nekooperující strategické hry typu rozdělení zásoby vody: Nashovu stabilitu (Nash stability), Všeobecnou metaracionalitu (General Metarationality), Symetrickou metaracionalitu (Symmetric Metarationality), Sekvenční stabilitu (Sequential Stability), Stabilitu s omezeným pohybem (Limited-Move Stability), Krátkozrakou stabilitu (Non-Myopic stability). Aplikace těchto stabilit ukazuje, jak se analytické výsledky liší na základě použitých definic stability. Herní teoretické modely mohou lépe simulovat skutečné konflikty, pokud použité definice stability lépe odrážejí charakteristiky hráčů. Různé definice stability odrážejí různé styly chování, a to zohledněním předvídatosti, ochotou učinit strategické ústupky, ochotou podstoupit riziko, znalostí preferencí ostatních.

Dokonalá spolupráce mezi hráči nemusí vždy existovat v důsledku protichůdnosti jejich zájmů, jejich autooptimalizační tendenci a nedostatku důvěry.

Definice Nashovy stability tedy často nedokáže přesně předpovědět výsledky konfliktů, pokud jsou aplikovány na skutečné konfliktní situace, kvůli omezeným předpokladům, z nichž vycházejí modely racionality hráčů. Na základě rozsáhlých laboratorních studií a studií společných zdrojů v reálném světě zjistila Ostromová, že hráči ne vždy dodržují Nashovy strategie, které jsou založeny na individuální racionalitě. Nashově stabilita totiž ignoruje možnost protiútoků při posuzování potenciálních výhod nebo ztrát z odchodu ze současného stavu (změny jeho rozhodnutí). Ve skutečných konfliktech však hráči před výběrem strategie často berou v úvahu očekávané reakce (protipohyby) ostatních hráčů.

Definice stability lze kategorizovat na základě následujících charakteristik:

1. Předvídatost (počet tahů nebo stupeň odrazu): Jedná se o celkový počet tahů a protipohybů, které zvažuje hráč před jednostrannou změnou jeho rozhodnutí.

2. Znalost preferencí: hráč ve hře si může být vědom pouze svých vlastních preferencí nebo si může být vědom preferencí všech.

Hráči nejsou často schopni přemýšlet více než o pár kroků vpřed v interaktivních rozhodovacích situacích. To je v souladu se závěry Ostromové, která zjistila, že zpětná indukce je nespolehlivá pro předpovídání výsledků her o společné zdroje v reálném světě.

Použitím vhodných definic stability pro analýzu daného konfliktu mohou herní modely generovat uspokojivé výsledky a cenné postřehy. Pokud panují nejistoty ohledně chování hráčů, může být prospěšné použít různé koncepty stability.

Modelování konfliktů vždy zahrnuje zjednodušení a nepřesnosti vyplývající z omezených informací o hře. Je téměř nemožné vyvinout dokonalý model, který přesně simuluje všechny aspekty konfliktu a je schopen předpovědět přesný výsledek konfliktu. Je však možné zlepšit predikci použitím vhodných definic stability. Aplikace teorie her na řešení konfliktů se neomezují pouze na koncepty kooperativní teorie her. Koncepty nespolupracující stability odrážejí chování hráčů při rozhodování. Takové chování závisí na různých faktorech, jako je riziko a dostupnost informací při hraní hry.

*Poznámka: V našem přístupu řešíme problém nedostatku při uplatnění kooperativních her a Nashovy rovnováhy formou vícebodového rozšíření Nashova vyjednávacího (S, d) problému, čímž jsme dosáhli elegantní řešení, které počítá s individuální racionalitou hráčů. Modely jsme prezentovali v monografii VALENČÍK, Radim a kol. *Bohatství a chudoba jako problém* [online]. Praha: VŠFS, 2020:*

https://www.vsfs.cz/prilohy/konference/bohatstvi_a_chudoba_jako_problem.pdf

Na základě stručné prezentace výsledků výzkumů navazujících na práci E. Ostromové lze formulovat následující hypotézy vztahující se ke zkoumání v oblasti tvůrčích mezigeneračních týmů (TMT):

1. TMT vytvářejí nejvhodnější podmínky pro konstituování evolučně stabilní strategie menších lidských komunit v současné době a pro postupné převládání evolučně stabilní strategie v celé lidské společnosti (lokálně i v globálním měřítku).

2. Uplatnění a zdokonalení nástrojů výzkumu předpokladů evoluční stability v oblasti TMT umožňuje zobecnit závěry formulované E. Ostromovou a jejími pokračovateli tak, aby se rozšířila jejich uplatnitelnost na většinu lidských komunit.

Výše uvedené dvě hypotézy lze rovněž formulovat tak, že TMT nejsou jen jednou z možných oblastí uplatnění systému poznatků získaných E. Ostromovou a jejími pokračovateli, ale oblastí, která umožňuje

formulování nejobecnějších a nejkompexnějších závěrů v tom smyslu, že zabezpečení evoluční stability v současné (dynamické a patrně i turbulentní) době historického excesu a jeho překonání v každé jiné oblasti je možné jen a jen tehdy, když bude doporučení na konkrétním případě TMT využívat, resp. když se příslušná komunita bude vyvíjet směrem k TMT. To je dáno tím, že:

1. TMT se vyznačují velmi velkým počtem opakování her, v nichž v každém kole soupeři příslušný prvek evolučně stabilní strategie s prvky jiných strategií. (Vyplývá právě z mezigenerační dimenze, jejíž součástí je efektivní řešení problému nástupnictví a přenosu poznatků i norem, resp. průběžně vytvářeného vnitřního institucionálního vybavení TMT.)

2. TMT mohou zvyšovat svůj potenciál a tím i výplaty hráčům v jednotlivých kolech. (To je dáno právě tím, že působí v oblasti, kde se výplaty odvíjí od tvůrčího přístupu k řešení problémů a tedy i od příslušného potenciálu komunity.)

3. TMT mají schopnost:

- Rozrůstat se (zvyšovat počet hráčů tvořících TMT a přínosných pro TMT).

- Zmnožovat se (rozdělením velkého TMT, hierarchizací vztahů v TMT a tím i vzniku více samostatných TMT).

- Vytvářet horizontální vztahy spolupráce s jinými TMT (a to i těmi, které jsou různých způsobem začleněny v jiných strukturách).

Ukážeme si, jak jednoduchý model vyjadřující dilema hráče v nějaké komunitě, může objasnit některé důležité aspekty chování účastníků této komunity (hráčů). Pro jednoduchost můžeme předpokládat symetrické postavení hráčů, tedy to, že jejich výplaty se rovnají, tj. mám jen výplaty **kk, kn, nk, nn**, Pak máme výplatní matici:

		Hráč B	
		K	N
Hráč A	K	kk : kk	kn : nk
	N	nk : kn	nn : nn

Herní dilema typu "věžňovo dilema" vzniká, když **nk > kk > nn > kn**.

Pro lepší představu doplníme model o nějaké konkrétní hodnoty za předpokladu **nk > kk > nn > kn**:

		K	N
		Hráč A	6 : 6
	1 : 8	3 : 3	

V tomto případě se nekooperace (podraz) se vyplatí. Tučně a červenou barvou je vyznačena Nashova rovnováha, Hráč, který jednostranně změni volbu, si pohorší.

Stabilita komunity je tím větší, čím:

- větší je výplata kk
- větší je výplata kn
- menší je výplata nn
- menší je výplata nk

Podívejme se na jednotlivé alternativy podrobněji:

kk: výplata hráčů v případě, že kooperují, její zvýšení lze dosáhnout:

- zvyšováním potenciálu komunity,
- vytvářením pozitivních vazeb komunity s prostředím,
- zvyšováním nepeněžních výplat daných tím, že se členové v týmu „dobře cítí“,
- jasnou dlouhodobou perspektivou týmu, což je důležitý předpoklad toho, že hra bude mít velký počet kol.

kn: výplata hráče, který kooperuje, zatímco druhý ne, její zvýšení lze dosáhnout:

- zvýšením odolnosti komunity vůči důsledkům porušení jejích pravidel, tj. případná ztráta hráče komunitu neohroží.

nk: výplata hráče, který nekooperuje, zatímco druhý ano, její snížení lze dosáhnout:

- hrozbou trestu, tj. hráč musí do své očekávané výplaty při nekooperaci zahrnout možnost trestu (zde je ovšem nutné vzít v úvahu, že příliš časté používání trestů může vést ke seskupování trestaných hráčů a následně i rozpadu komunity, tomu lze zabránit tím, že trestem je vyloučení hráče z komunity),

- opatřeními ke zjištění porušení pravidel (zvyšují pravděpodobnost odhalení nekooperativního chování).

nn: výplata hráčů v případě, že nekooperují, její snížení lze dosáhnout:

- hrozbou trestu, tj. hráč musí do své očekávané výplaty při nekooperaci zahrnout možnost trestu,
- opatřeními ke zjištění porušení pravidel (zvyšují pravděpodobnost odhalení nekooperativního chování),
- zvýšením velikosti ztráty z žití v komunitě, ve které se člověk cítí dobře.

Vždy je nutné uvažovat náklady obětované příležitosti, které jsou dány možností každého hráče přejít do jiné komunity.

Metodologická poznámka:

Návrhy na opatření jsou zatím neúplné, nejsou přesně pojmenovány a utříděny. Odstranění nedostatků tohoto je jen jedním ze směrů bádání. Dalším a důležitým je identifikování toho, co komunitu může nejvíce narušit. Některá opatření ke zvýšení stability komunity je totiž nutné „sít na míru“ vlivům, které proti stabilitě mohou působit.

Jaké vlivy ohrožující stabilitu komunity to mohou být?

Při výzkumu faktorů, které mohou destabilizovat TMT, a návrhu na pravidla (opatření), která mohou zvýšit odolnost TMT nutno spojit:

- emiprii,
- herní modely,
- vlastní zkušenost,
- teoretický aparát.

Destabilizují faktory lze rozlišit na:

- Vnitřní: Rivalita účastníků, souboj o lídrovství, vznik opoziční skupiny a následná konfrontace, ztráta perspektivy například v důsledku konfrontace ambicí s realitou, nemožnost prosadit se, neschopnost obstát v konkurenci, nezvládnutí generační obměny, vznik struktur založených na vzájemném krytí porušování obecně přijatých zásad.

- Vnější: Zásadní změna institucionálního prostředí, intervence vnější autority (síly, moci) do vztahů uvnitř komunity (působení struktur založených na vzájemném krytí porušování obecně přijatých zásad z vnějšího prostředí, korupce, např. i formou nabídnutí lepší perspektivy jako odměny za zradu komunity, vydírání apod. z vnějšího prostředí).

Tyto faktory působí různě v různých stádiích zrodu a vývoje TMT. Z tohoto hlediska lze rozlišit období:

- Zrodu komunity.
- Expanze komunity.
- Stabilizace komunity.
- Překonávání krizi v komunitě.
- Získání pozice a rozvíjení horizontálních vztahů mezi komunitami.
- Stagnace a úpadku komunity.

Z metodologického hlediska je dlužno zaznamenat, že většina vlivů působí v určité míře neustále a že jejich působení vyvolává negativní synergetické efekty. Proto je nutné logiku působících vlivů vhodným způsobem rozklíčovat.

Čím začít analýzu faktorů, které působí proti evolučně stabilní strategii v komunitách? Zaměříme se na případ tvůrčích mezigeneračních týmů (TMT). V návaznosti na předcházející analýzu se zaměříme na problematiku odolnosti vůči **strukturám založeným na vzájemném krytí porušování obecně přijatých zásad**, a to z následujících důvodů:

1. Tyto struktury mohou vznikat jak uvnitř TMT, tak i pronikat do TMT z vnějšího prostředí (a pokud se TMT vyvíjí úspěšně, dříve či později se s nimi setká).
2. TMT jsou typem komunit, které se vyznačují značnou stabilitou (zejména ve fázi expanze), takže jejich ohrožení představují zejména nejvíce agresivní typy faktorů, mezi které uvedené struktury patří.
3. Model uvedených struktur bezprostředně navazuje na koncept „Tragédie společné pastviny“ a na výsledky experimentálního testování modelů od něj odvozených.
4. Struktury založené na vzájemném krytí porušování obecně přijatých zásad mají (v logice svého fungování a vývoje) tendenci se propojovat (horizontálně a návazně si vytvářet i vertikální nadstavbu), proto (jak si ukážeme) jsou hlavním protivráčkem TMT.
5. Role struktur založených na vzájemném krytí obecně přijatých zásad bezprostředně souvisí s rozlišením vývojových stádií TMT.

Úvodní představení struktur založených na vzájemném krytí lze nejnázorněji ukázat na stávajících experimentech s modely založenými na konceptu „Tragédie společné pastviny“, při kterých se zkoumá, jak se člověk zachová, když se dozví, že někdo porušuje pravidla komunity. Obvykle se udávají tři možnosti:

- Oznámi to ostatním (udá toho, kdo porušuje obecně uznávané zásady).
- Začne také porušovat pravidla.
- Neudělá nic (bojí se odvetu, nechce být udavačem, je mu líto toho, kdo pravidla porušuje apod.; vzhledem k tomu, že se jedná o nejčastější odpověď, testuje se váha různých možností).

Přitom se přehlíží nejnebezpečnější a poměrně častý případ: **Ten, kdo přistihne někoho druhého při porušení obecně přijatých zásad (formálních či neformálních pravidel komunity), může narušitele vydírat. A nejen to. Zpravidla ho nejen vydírá, ale také protěžuje ve vnitřních i vnějších institucionálních strukturách. Protože se tím sám dopouští porušení pravidel komunity, je toto vydírání, krytí a protěžování vzájemné, přičemž takto vzniklá struktura má tendenci rozšiřovat se na další účastníky děje uvnitř i vně komunity.**

Mezi účastníky (resp. hráči) existují nejrůznější afinity (jsou si více či méně sympatičtí). V dalších pokračováních ukážeme, jakou roli mají afinity, které vznikají na bázi vzájemného krytí porušování obecně přijatých zásad.

Abychom si lépe představili, jak významnou roli hrají struktury založené na vzájemném krytí porušování obecně přijatých zásad, ukážeme si jednoduchý model analýzy afinit (vazeb) mezi hráči. Zde již potřebujeme model alespoň se třemi hráči.

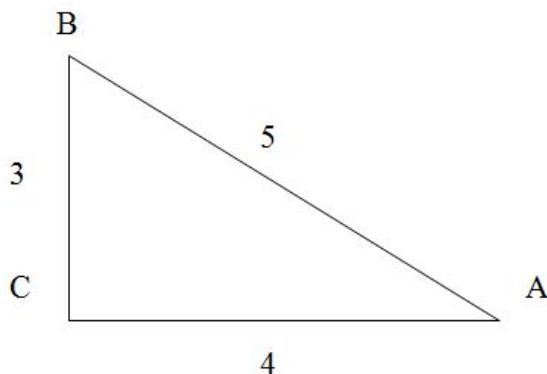
Pro jednoduchost následující příklad:

Máme hráče A, B, C. Pokud vznikne dvoučlenná koalice, tak:

- A a B si dělí 5,
- A a C si dělí 4,
- B a C si dělí 3.

K tomu obrázek:

(Následující schéma je uvedeno jen pro názornost, odlišuje se od plochy omezující množinu přípustných výplat.)

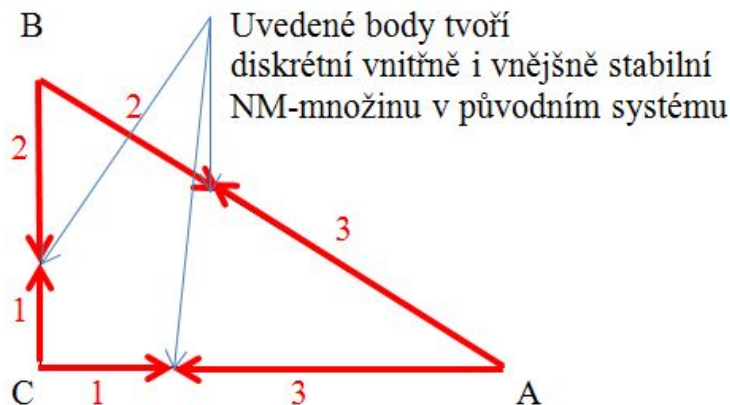

Původní řešení (nalezení diskretní NM-množiny), ze kterého vyplývají podmínky vzniku dvoučlenné koalice, lze spočítat takto:

$$\begin{array}{rcll} x + y & = & 5 & \text{odsud} & x = 3 \\ x + z & = & 4 & & y = 2 \\ y + z & = & 3 & & z = 1 \end{array}$$

NM-množina je v teorii her vnitřně i vnějšně stabilní Neumann-Morgensternova množina.

Viz následující obrázek:

Zadejme nyní afinitu $B \rightarrow A$

(Interpretace B "má rád" A)

Jako ochotu B za koalici s A "zaplatit" částku rovnou 1 (protože z této koalice má "potěšení")

Zavedme $y^* = y + s_{yx}$ je podvojná výplata hráče B, která se rovná původní výplata y a výnos z uzavření koalice s hráčem A, k němuž má hráč B sympatie.

Nechť $s = 1$.

Podívejme se, jak se nám modifikuje původní soustava rovnic v námi uváděném jednoduchém případě

$$\begin{array}{rcll} x + & = & 6 & \text{odsud} & x = 3,5 \\ x + y^* & = & 4 & & y^* = 2,5 \text{ odsud} & y = 1,5 \\ y^* + z & = & 3 & & z = 0,5 \end{array}$$

Vidíme, že se nám výplaty hráčů v bodech diskretní NM-množiny změnilo

V důsledku pozitivní afinity k A ztrácí jak C, tak i B na výplatě v původní hře 0,5.

Vytvořili jsme tak velmi jednoduchý nástroj umožňující postihnout některé důležité aspekty sociálních sítí, v dalším pokračování ukážeme, jak souvisí s analýzou struktur založených na vzájemném krytí porušování obecně přijatých zásad.

Poznámka: Jedná se o zjednodušený výklad výsledků uveřejněných v tomto článku:

VALEŇČÍK, Radim, Petr WAWROSZ a Ondřej ČERNÍK. Analysis in Social Networks with Usage of Modified Raiffa Solution for Cooperative Games. In Contributions to Game Theory and Management, Saint Petersburg. Saint Petersburg: Saint Petersburg State University, 2015. s. 8-20. ISSN 2310-2608.

Pokud jeden z hráčů (např. první) má pozitivní afinitu k druhému hráči (např. k druhému hráči), a pokud jsou splněny určité předpoklady (např. úplná informovanost hráčů) pak v původní hře:

- Výplata prvního hráče se sníží úměrně velikosti této afinity.
- Výplata druhého hráče se zvýší úměrně velikosti této afinity.
- Výplata třetího hráče se sníží úměrně velikosti této afinity.

(Nejvíce tedy v původní hře získá ten hráč, který je druhému hráči sympatický, aniž by sám k tomuto hráči či jinému hráči měl sympatie.)

2. Pokud je hráč o pozitivní afinitě mezi ostatními dvěma hráči informován, může snížením požadavku na svou výplatu v původní hře tuto afinitu vykompenzovat a obnovit tak situaci, ve které existuje NM stabilní diskretní množina v rozšířené hře, kdy v námi uvažované interpretaci je vznik každé z dvoučlenných koalic stejně pravděpodobný. Pokud hráč o této afinitě informován není, vytvoří se koalice, již nebude členem.

Rozšířený závěr lze zformulovat prostřednictvím následujících na sebe navazujících bodů:

1. Máme nějakou skupinu osob, které působí v nějakém sociálním systému (organizaci, instituci, firmě, pracovišti, neformální sdružení apod.). Plní nějakou roli a podle toho, jak je tato role plněna, jim případnou určité prostředky, které jsou následně nějakým způsobem mezi ně rozděleny.

2. Pokud je daná skupina osob "nezasítována", jsou vztahy mezi nimi neutrální (nikdo k někomu nechová nějaké antipatie či sympatie).

3. V rámci uvedené skupiny osob se mohou vytvářet koalice s cílem zvýhodnit ty, kteří jsou v koalici, na úkor těch, kteří v koalici nejsou.

4. Toto zvýhodnění má podobu prostředků, které si hráči mezi sebe mohou rozdělit. Zde vznikají dvě otázky:

- Čím je dáno (jak popsat) množství prostředků, které si hráči mezi sebe mohou rozdělit.
- Jakým způsobem (podle jakých pravidel či na základě jakých zákonitostí) si budou prostředky dělit.

(Uvedené otázky musíme uvažovat ve velmi obecné rovině, abychom zvolením nějakých omezení příliš "neodpoutali" koncept, který vytváříme, od reálných interpretací.)

5. Pokud v daném systému působí sociální síť, budeme je chápat jako jednostrannou či vzájemnou afinitu některých hráčů v daném systému, přičemž jedna a tatáž síť může působit v řadě sociálních systémů.

6. Tyto systémy budeme pro jednoduchost nazývat redistribučními systémy, protože v nich dochází k rozdělení a přerozdělení prostředků v důsledku působení řady faktorů, např.:

- Vytváření koalic v daném systému.
- Vzniku sociálních sítí uvnitř systému.
- Promítání role sítí mezi různými redistribučními systémy do jednotlivých redistribučních systémů (formou predeterminování vzniku koalic).

V případě 3 hráčů mohou hráči volit mezi alternativou společné dohody nebo koalicí dvou hráčů diskriminující třetího. Jedná se o případ Nashova (S, d) vyjednávacího problému, kdy bodem nedohody (d) je hodnota 2/3 výplaty (pravděpodobnost, že se každý hráč ocitne ve vítězné koalici v případě, že nepůsobí afinity mezi hráči je 2/3) každého z hráčů v příslušné diskriminující rovnováze (odpovídající příslušnému bodu diskretní NM-množiny).

Nyní můžeme přejít k uplatnění modelu pro případ tvůrčích mezigeneračních týmů.

Poznámka: Jedná se o zjednodušený výklad výsledků uveřejněných v tomto článku:

ALEŇČÍK, Radim, Petr WAWROSZ a Ondřej ČERNÍK. Analysis in Social Networks with Usage of Modified Raiffa Solution for Cooperative Games. In Contributions to Game Theory and Management, Saint Petersburg. Saint Petersburg: Saint Petersburg State University, 2015. s. 8-20. ISSN 2310-2608.

Aplikace teoretických východisek na tvůrčí mezigenerační týmy

Struktury založené na vzájemném krytí porušování pravidel komunity jsou nejvýraznějším a nejnebezpečnějším faktorem, který ohrožuje stabilitu jakékoli komunity, včetně tvůrčích mezigeneračních týmů (TMT). Mohou vznikat uvnitř komunity, nebo do ní penetrovat zvně.

Pokud chceme dát účinná doporučení, jak se před nimi může TMT chránit, musíme rozlišit jednotlivá vývojová stadia těchto týmů, uvedená ve 45. pokračování: <https://radimvalencik.pise.cz/9148-covi-kavicka-8-4-cr-7015-usa-75183-co-dal.html>

Záměrně nezačínám obdobím **zrodu** TMT (ke kterému se vrátím), ale obdobím **expanze** týmu. V tomto období je tým nejméně zranitelný, a to z následujících důvodů:

- Zvyšuje se potenciál TMT a tudíž i přímé a nepřímé, peněžní i nepeněžní výplaty z jeho uplatnění, což motivuje ke kooperativnímu chování (výplaty z narušení pravidel týmu jsou menší než z účasti na zvyšování potenciálu týmu, alespoň pro většinu hráčů).

- V době dynamického rozvoje lze poměrně rychle rozeznat, kdo a jak přispívá ke zvyšování potenciálu týmu a výkonům, k nimž je potenciál využit. Pokud by se někdo dopouštěl poškozování komunity, poznalo by se to mnohem více než v jiných vývojových stádiích týmu.

- V období dynamického rozvoje je také jasněji vidět dlouhodobou perspektivu, a tudíž pozitivně působí faktor opakování hry.

V tomto období (např. na rozdíl od období zrodu, jak si ukážeme) je minimální riziko vzniku vztahů a následně i struktur založených na vzájemném krytí porušování obecně přijatých zásad dané komunity. Čím více je však komunita úspěšná, tím více roste riziko penetrování struktur založených na vzájemném krytí porušování obecně přijatých zásad širší komunity (které je tým součástí) přímo do týmu. Současně s tím se projevuje i efekt odporu prostředí, což je dáno tím, že prostředí je zpravidla poměrně silně strukturami založenými na vzájemném krytí porušování obecně přijatých zásad kontaminováno. „Vyšší autorita“ (kterou E. Ostromová považuje za jednu z podmínek stability a úspěšnosti komunit) tak může více či méně zjevně působit proti danému TMT. To vede ke zpomalení expanze a může vyvolat krizi.

Období zpomalení budeme věnovat pozornost později.

Hlavním doporučením pro fázi expanze je, aby si členové týmu uvědomovali, že fáze zpomalení, stagnace a návazně i krize přijde, všimli si vztahů v jejich institucionálním prostředí a hledali oporu, mj. i formou vytváření horizontálních vazeb s jinými týmy, které jsou jim blízké. Případně napomáhali zrodu takových TMT.

V dalším pokračování se budeme věnovat problematice zrodu TMT.

S čím počítat a co využít při nastartování tvůrčího mezigeneračního týmu (TMT)?

V návaznosti na předcházející díl se budeme věnovat problematice působení **struktur založených na vzájemném krytí porušování pravidel komunity** v období **zrodu** komunity. Zde se lze setkat jak s generováním struktur založených na vzájemném krytí porušování pravidel uvnitř komunity, tak jejich penetrování zvně (což hrozí tím více, čím více je místo, ve kterém se tvůrčí mezigenerační tým rodí, společensky exponované (politická oblast, mediální sféra, špičkový výzkum, vlivná instituce apod.). Kromě obecných doporučení lze formulovat specifická pro toto období:

1. Pokud to jde, vybrat si méně exponované místo, kde lze vytvořit základ TMT, a teprve potom (např. až se vytvoří komplementarita rolí) část týmu přesunout do exponované oblasti.

2. Základem TMT by měli být alespoň tři lidé, kteří se dlouhodobě znají a pro které možnost spolupráce znamená sama o sobě významnou hodnotu.

3. Vytipovat vhodnou vnější autoritu (případně více autorit) a přesvědčit ji o přínosu projektu, na který se TMT zaměřuje.

4. Při hledání autority mít na zřeteli skutečnost, že čím více bude TMT úspěšný, tím na příslušnou autoritu či autority budou vyvíjeny silnější tlaky z pozice vnějších struktur založených na vzájemném krytí porušení obecně přijatých zásad propojených do systému, který ovládá přerozdělovací moc ve společnosti (jak pokud jde o finanční prostředky, mediální vliv, tak i při používání klacku dvojího metru).

5. Kombinovat širší neformální tým působící v oblasti tvůrčí činnosti s institucionálně vhodným způsobem zakotveným týmem.

6. Počítat s tím, že již po prvních úspěších bude snaha korumpovat některé přínosné, ale ještě nezakotvené v týmu a nesžitě s týmem členy týmu nabídkou pozic mimo tým, což nemusí být dáno jen působením struktur založených na vzájemném krytí porušování obecně přijatých zásad, ale i rivalitními vztahy ve vnějším prostředí týmu.

7. Od počátku usilovat o třígenerační tým – získat pro práci v týmu zkušenější osoby a současně mladší, perspektivní, kterým práce v týmu přináší rychlejší vzestup, ale také významné zkušenosti (významnou roli hrají i efekt imprimace, prvních dojmů, zážitků z týmové činnosti).

8. Hledat možnost spolupráce a koordinace činnosti v dané oblasti s podobnými týmy, a to i těmi, které působí v zahraničí.

9. Počítat s tím, že po prvních úspěších přijdou problémy, proto nespolehat jen na stávající autority, ale současně s dosaženými úspěchy hledat oporu ve vyšších autoritách, které budou schopny kompenzovat narůstající roli vnějších struktur založených na vzájemném krytí porušení obecně přijatých zásad propojených do systému, který ovládá přerozdělovací moc ve společnosti.

10. Program tvůrčích aktivit musí být dlouhodobý, realizovaný s dostatečnou invenčností a je nutné jej průběžně vhodně propagovat, získat pro něj podporu ve vnějším prostředí.

Reflexe mých vlastních zkušeností z účasti v různých tvůrčích mezigeneračních týmech

K obecným doporučením přidám stručné hodnocení vlastních zkušeností z působení v tvůrčích mezigeneračních týmech (TMT). Pro lepší orientaci uvedu nejdříve jejich přehled:

1972-1977: Systémový seminář profesora Avenira Ujemova v Oděse (ještě během vysokoškolského studia).

1977-1988: Seminář na VŠE v Praze, na základě kterého se podařilo vybudovat pobočku Sekce mladých ekonomů při ČSE.

1988-1990: Sociálně ekonomický ústav ČSAV a využití jeho potenciálu při založení ústecké univerzity (UJEP).

1990-1992: Působení v týmu Jiřího Svobody při budování nové KSČM.

1992-1996: Pokus o vytvoření SDL jako perspektivního politického subjektu.

1995-dosud: Příprava, rozjezd a fungování VŠFS.

2003-dosud: Teoretický seminář ekonomie produktivní spotřeby.

Uvádím jen ty aktivity, v nichž byla moje účast významnější, případně ty, které jsem sám organizoval, a to v komunitách, které měly alespoň částečně parametry TMT.

Zaměřím se především na následující otázky:

- Co umožňuje, aby tým zdárně „odstartoval“.

- Co je nejčastější příčinou stagnace, krize, či dokonce úpadku, když se nepodaří otevřít novou perspektivu.

1972-1977: Systémový seminář profesora Avenira Ujemova v Oděse

Měl jsem štěstí. Než jsem se stačil rozkoukat v novém prostředí, na podzim roku 1972, kdy jsem začal studovat matematiku na Oděské státní univerzitě, dostal jsem kontakt na „Sistemčiky“, jak se říkalo neformálně ustavenému teoreticky zaměřenému **Systémovému semináři**, který vedl charismatický profesor A. Ujemov disponující velkou invencí a rozsáhlými znalostmi.

Tým se scházel v prostorách univerzity jednou týdně, měl sekci mladých „sistemčiků“, ale i starší zkušené osoby (rád vzpomínám na „dědečka“ Zujeva, kterému už táhlo na 80 let a který mě hodně naučil). Práce se účastnil například i šéf oděské městské dopravy.

V pravidelném odborném kontaktu bylo kolem stovky lidí, z toho asi 20 z nich tvořilo jádro skalních příznivců.

Odborně byl tým zaměřen na rozvíjení tehdy moderní teorie systémů ve specifické oděské verzi, v obecnější rovině lze říci, že se hledaly různé formy uplatnění matematických konceptů a metod k řešení praktických úloh.

Díky A. Ujemovovi jsem měl první významné publikace, psal jsem u něj diplomovou práci, dokonce (když mu nedali sovětské úřady vízum) jsem místo něj v roce 1974 jako zástupce oděského týmu jel na konferenci k teorii systémů v Mariánských Lázních, což mně významně napomohlo při výběru uplatnění po skončení studia.

Přestože A. Ujemov byl znám a uznáván i v zahraničí (u nás mu ještě v 60. letech vyšla knížka „*Věci, vztahy, vlastnosti*“), byl obětí různých pokusů o to, aby mu byly „přistříženy křídélka“. Musel odejít z univerzity, ale našel uplatnění v Jižním centru akademie věd a činnost semináře pokračovala. V tom sehrály roli následující okolnosti:

- A. Ujemov dokázal svoji činnost propagovat a vytvářet si širší podporu pro svou činnost.

- Velkou pozornost věnoval vytváření neformálních vztahů soudržnosti, vymýšlel různé akce ke stmelení týmu (výlety, koupání v moři v zimě apod.).

- Byl velmi tolerantní k názorům druhých, i když šly trochu jinam, než jeho program, snažil se jejich přínosy do své představy integrovat a rozšířit odborný základ týmu.

Našel jsem článek vydaný k 77. A. Ujemova v roce 2007, viz:

<http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/98668/106-Tchaikovsky.pdf?sequence=1>

Je v něm mj. uvedeno:

„Avenir Ivanovič Ujemov je v současné době předním profesorem na katedře filozofie přírodních věd. Těší ho, že může spolupracovat se studenty Filozofické fakulty, která byla založena v roce 2000 na Oděské národní univerzitě I. I. Mechnikova. Avenir Ivanovič učil kurz dějin filozofie a filozofie a poté vedl autorské kurzy metafyziky, základů systematického výzkumu, neklasické logiky. Jeho pedagogická praxe je 53 let. Neustále je inovátorem. Kreativním přístupem k výuce filozofie „nakazil“ v šedesátých letech své studenty a učitele filozofie na univerzitě a dalších vzdělávacích institucích v Oděse.“

Tak dlouho udržet velký tým se podařilo málokomu. Pro většinu lidí ve svém okolí A. Ujemov představoval vždy důkaz toho, že i v otázkách aktivního přístupu ke společenskému dění lze hledat oporu a) ve vědě, b) v týmové práci. To mu umožnilo přestát nejrůznější peripetie dění kolem něj, mít na vývoj událostí aktivní vliv, udržet širší tým. Mj. ještě na přelomu milénia mě navštívil v Praze a moc pěkně jsme si popovídali.

Za zmínku stojí ještě jeden aspekt činnosti A. Ujemova. Neustále hledal přesvědčivý důkaz správnosti svého přístupu, který se projevil mj. ve schopnosti „převést na společného jmenovatele“ (a tímto způsobem integrovat)

velmi rozmanité teoretické zdroje a jejich osobní nositele (dokázal smelovat lidi, kteří něco uměli). Na základě zkušeností, které průběžně získával, se zaměřil na dvě klíčové oblasti:

1. Nesporné výsledky v oblasti teorie doložitelné matematickým aparátem a matematickou logikou.
2. Dotažení týmové produkce až do oblastí ekonomického zhodnocení tak, aby výsledky byly potvrzeny i v rámci konkurenčního boje.

V obou směrech došel velmi daleko a nejen výsledky jeho práce, ale i zkušenosti, které získal, mají pro budoucnost velkou hodnotu. Každý TMT, který chce usilovat o dlouhodobou perspektivu, výše uvedená (velmi tvrdá a současně od sebe dost vzdálená) kritéria musí respektovat.

Dříve než přejdu k dalšímu příkladu problematiky zrodu a vývoje tvůrčích mezigeneračních týmů (TMT) na základě vlastních zkušeností, uvedu jeden typický příklad toho, s jakými potížemi je nutné počítat, a to na příkladu přímo v aktuálním kontextu epidemie kovidu. Ukážu, **jak obtížné je vytvářet a udržet tým v podmínkách, kdy se stále více prosazuje tendence směřování ke společnosti, jejíž ekonomika je založena na diktátu globálně ovládané přerozdělovací moci.**

Nejdříve připomenou z rozhovoru s profesorkou Věrou Adámkovou:

„Ústav sér a léčiv (ÚSOL) byl v devadesátých letech na špičce. Došlo k privatizaci, z prostor se staly byty, zbytek se přesunul do jiných míst a k žádnému zásadnímu vývoji a výzkumu tam již nedocházelo... Adam Vojtěch zadal úkol třem přímo řízeným organizacím, aby se pokusily vytvořit českou vakcínu... Jan Blatný s vírou, že bude komerčních vakcín dostatek, ten úkol ukončil.. ÚSOL byl ale opravdu jedinečným pracovištěm... V Česku jsme schopni dát dohromady tým, který může směle konkurovat zahraničním týmům. Nicméně Česko dostatečně tento tým nepodpořilo, protože se spíše věřilo publikovaným pomluvám a nesmyslům... Když jsme dali tyto tři organizace (Ústav hematologie a krevní transfuze, Státní zdravotní ústav a IKEM) dohromady, tak se ukázalo, že jsme schopni úkol začít a dokončit... Podařilo se tedy virus pomnožit, a to velmi výtěžně. Podařilo se jej inaktivovat, což poté ověřovali lidé, kteří nebyli součástí týmu... na každém úseku výzkumu byli opravdoví odborníci. Statistiku hodnotil statistik. Byl tam veterinář, biochemik, virolog a další. Výsledkem byl právě prototyp vakcíny.“

Celé viz: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/rozhovory/Vojtech-to-spustil-Blatny-ukoncil-Ceskou-vakcinu-proti-covidu-se-ale-darilo-vyvijet-Sefka-vyzkumneho-tymu-odhalila-vse-660043>

Tady se rodil a mohl zrodit (resp. obrodit) typický TMT. Tedy to, co má pro budoucnost každé země, pro její inovační potenciál, ekonomickou výkonnost i odolnost vůči nejrůznějším turbulencím zásadní význam. Proč se nepodařilo možnost, která se nabízel, využít? Hlavní roli sehrály tyto okolnosti:

1. Příliš exponované místo, kde se TMT rodil („ponořen“ přímo do globální konkurence, kde jde nejen o miliardy, ale také o prestiž a možnost vlivu na velké regiony).
2. Slabost vyšší autority, která projekt podporovala.
3. Přípuštění vnějších vlivů (dosazení slabé a snadno ovlivnitelné figurky v podobě ministra Blatného, nulová opora zpravodajské ochrany, nepochopení významu ze strany autority na úrovni vlády).

Obecnější příčinou je podléhání našeho (českého) institucionálního systému tendenci směřování ke společnosti, jejíž ekonomika je založena na diktátu přerozdělovací moci uplatňované v globálním měřítku. Každá země, která se z tohoto směřování nedokáže včas vymanit, se dostane do velkých turbulencí. Pokud se tomu chceme vyhnout, měli bychom se podobných chyb, jaká se stala v tomto případě, vyvarovat.

1977-1988: Seminář na VŠE v Praze, na základě kterého se podařilo vybudovat pobočku Sekce mladých ekonomů při ČSE

Hned po nástupu do zaměstnání na katedře filozofie VŠE po ukončení studia matematiky na Oděské státní univerzitě jsem se pustil do vytváření týmu složeného z mladých kolegů i studentů zaměřeného na metodologii ekonomie. Využíval jsem přitom zkušenosti nabyté v týmu A. Ujemova, o kterých jsem psal v předcházejících dílech.

Zájem ze strany mladých kolegů a dokonce i studentů byl více než dostatečný. Začali jsme se pravidelně scházet, ale okamžitě nastaly velké problémy. Vedoucí katedry (O. Tenzer, setkal jsem se s ním na konferenci k teorii systémů v roce 1974 a udržovali jsme spolu kontakt, vybral jsem si jej jako „vyšší autoritu“) nás sice podporoval, ale vyšší vedení ústavu se od počátku chovalo agresivně. Hned po prvních schůzkách začalo zvat na výbor základní organizace méně zkušené kolegy, vyslyšet je a zastrašovat. Někteří přestali na seminář docházet. Struktura moci zrozená tvrdou normalizací se projevila v míře, s jakou jsem nepočítal. Velmi brzo jsme ztratili i oporu v podobě vedoucího katedry, který byl odvolán a na jeho místo byla dosazena osoba, která, mírně řečeno, naší činnosti nenapomáhala.

Mezi tím jsem se snažil rozšířit činnost semináře na celou univerzitu a integrovat takto vzniklý širší tým interdisciplinárně pojatým tématem metodologie ekonomie a jejich aktuální aplikací. V tom mně velmi pomohl M. Mejstřík, kterému se podařilo vytvořit na Ekonomickém ústavu ČSAV Sekci mladých ekonomů při České ekonomické společnosti. Činnost našeho semináře jsme převedli pod nově založenou pobočku výše uvedené sekce, čímž jsme dosáhli poměrně slušného institucionálního krytí a mohli pořádat vědecké konference.

Agresivita „vyšších autorit“ vůči nám ještě vzrostla (netušil jsem tehdy, že Sekce mladých ekonomů ČSE byla v období normalizace prohlášena za hnízdo revizionismu, před rokem a během roku 1968 v ní působil V. Klaus, T. Ježek, D. Tříška a další).

Společně s dalšími jsme začali hledat spřízněné duše v oblasti prostředí, které by byly vyšší autoritou alespoň částečně chránící naši činnost. Postupně se to podařilo:

- Na VŠE nás podporoval prorektor pro vědu, skvělý „schumpetrovec“ F. Valenta, došlo i ke změně vedoucího katedry, kterým se stal nesmírně slušný člověk K. Pstružina (nedávno zemřel). Na ústav přišel také nový ředitel, J. Bauer, od kterého jsme měli plnou podporu.

- Na EÚ ČSAV jsme si vytvořili přímou osobní i pracovní vazbu na zástupce ředitele a později ředitele jednoho z nejlepších odborníků v oblasti ekonomie, M. Tomse. Prostřednictvím výkonného redaktora časopisu Politická ekonomie (vydáváného pod EÚ ČSAV) I. Rubíka se nám otevřely publikační možnosti.

- Dokonce nás začal podporovat Dům politické výchovy sídlící v Celetné (který organizoval VÚML a další akce). Zde jsem vydal první významnější publikaci, která byla okamžitě označena za revizionistickou (protože jsem to tušil, podařilo se mně ještě před tím zajistit její distribuci na všechny obvodní organizace v Praze).

- Zásluhou S. Hubíka se nám dokonce podařilo proniknout do Československé televize, do pořadu, který se měl stát stálou popularizační vědou o společnosti s názvem „*Nové myšlení*“. Po prvních dvou dílech už jsme tam měli s K. Pstružinou zakázaný přístup a po třetím dílu, když se ani ostatní „nepolepšili“, byl pořad zakázán. Někde v televizním archivu je.

Tak jak sílela podpora, tak sílel i tlak na nás. Držitelé funkcí z období tvrdé normalizace si nepřáli, aby se týmově dělala věda (které nikdy nerozuměli a obávali se jí), natož věda metodologicky vybavená, využívající interdisciplinární přístup a aplikovaná k aktuální současnosti.

Tak jak sílela podpora, tak sílily i tlaky proti snaze udržet stabilitu týmu a uplatnění výsledků jeho práce. Se mnou dvakrát probíhalo stranické disciplinární řízení pod různými záminkami, dokonce mně hrozilo vyloučení ze strany. To nebylo tak strašné. Dokázal jsem se ubránit, protože o dobré teorii jsem věděl mnohem víc než ti, kteří mě chtěli soudit za „revizionismus“. Horší bylo to, že někteří více zranitelní se nechali zastrašit – buď ztráceli chuť pracovat, nebo dokonce odcházeli na jiná pracoviště. Nepříjemné také bylo to, že bylo blokováno uplatnění našich hlavních výstupů.

Do práce týmu, do kterého někteří přicházeli, ale někteří pod tlakem odcházeli, se stále více promítal společenský kontext. Bylo jasné, že nastanou velké změny. V té době jsem měl podobný názor jako nyní: Nelze přesně odhadnout, jak to bude. Ale pokud působilme v oblasti věd o společnosti, měli bychom maximálně:

1. Posilovat metodologickou vybavenost vědy a předpoklady pro interdisciplinární přístup.
2. Učit se funkční týmové spolupráci a navyšovat potenciál týmu.
3. Mít vlastní silnou teoretickou parketu, kterou lze prezentovat i na mezinárodní úrovni.

Již tehdy jsem navrhoval, aby se touto parketou stalo to, co nazýváme „ekonomií produktivní spotřeby“. Protože se jedná o problematiku důležitou uvedu pro potřebu vytvořit si názornou představu o obrovských a nevyužívaných možnostech teorie, alespoň stručnou charakteristiku:

- Jednou z inspirací bylo studium Marxových *Rukopisů „Grundrisse“* (1857-1859), ze kterých vycházelo dílo slavného týmu Radovana Richty „*Civilizace na rozcestí*“ (1956). Radovana Richtu jsem viděl krátce před jeho smrtí, tým zdecimovaný normalizací byl za zenitem, snažil jsem se poučit z nevyužitých možností tehdejších mezinárodně uznávaných bádání. Jednou z hlavních myšlenek, na které stálo za to navázat, bylo, že i z ekonomického hlediska není člověk jen spotřebitel, ale spotřebou si vytváří předpoklady pro zvýšení své produkční síly. Tomu je potřeba podřídít ekonomický systém či přesněji z tohoto hlediska je nutné pochopit přirozené tendence vývoje ekonomického systému a to, co brání jejich realizaci.

- Důležitým východiskem bylo i dobře rozpracované (a hlavním proudem světové mikroekonomické teorie odpovídající) dvoušlozkové pojetí efektivnosti v díle M. Tomse (tzv. sociálně ekonomické pojetí efektivnosti). Podařilo se mně ho rozvinout do čtyřšlozkového pojetí a tím jej včlenit do opakujícího se výrobně spotřebního mikroekonomického cyklu (M. Toms měl rozpracovaný přechod od nákladů k produkci a od produkce k uspokojení potřeb, já jsem doplnil jeho pojetí efektivnosti o přechod od uspokojení potřeb k rozvoji schopnosti a od rozvoje schopností k jejich uplatnění). Nazval jsem jej „nestandardním pojetím efektivnosti“ a vsadil se s M. Tomsem, že základní myšlenku v podobě konzistentního teoretického článku napíšu na jednu stránku v časopisu *Politická ekonomie*. Láhev whisky, která byla odměnou pro vítěze, jsme vypili spolu.

- Významná byla i spolupráce s týmem Y. Streckové v Brně, která se zabývala oblastí pojmenovanou „odvětví rozvoje člověka“, tj. produktivními službami.

Ve společnosti už v té době bylo cítit značné napětí. To se projevilo jak v rostoucím tlaku na tým, který jsem se snažil udržet, tak i ve snaze některých členů o větší politickou angažovanost. Obojí dost překáželo dotáhnout teoretické výsledky do stádia zpracování ucelené koncepce řešení problémů.

Prostor obsadil výřečný Valtr Komárek se svým narychlo vytvořeným týmem v nově založeném Prognostickém ústavu ČSAV. Ten (po zásluze) ovládl dlouhodobě a poctivě budovaný tým V. Klause při pobožce Vědeckotechnické společnosti u Státní banky československé. Byl to typický interdisciplinární a

třígenerační tým, který by si zasloužil samostatný rozbor. V něm jako představitel nejstarší generace byl i F. Vencovský, pozdější patron naší univerzity (VŠFS). Člověk, který si zaslouží uctívou vzpomínku.

Na VŠE jsem byl z neustálých útoků, které odrazovaly mé kolegy od práce (není příjemné, kdy se lidé s vámi bojí potkávat na chodbě), že jsem uvítal nabídku odejít do nově zakládaného Sociálně ekonomického ústavu ČSAV v Ústí nad Labem, dobudovat ústav programově a personálně na úseku řízení vědy. O tom budu psát v dalším pokračování. Zde se pokusím zformulovat některé závěry z velmi těžkého období budování TMT na VŠE:

1. Je nutné velmi citlivě vnímat vývoj v oblasti „vyšší autority“, **i ve složitých dobách se najde dost těch, kteří rozumnou snahu podpoří, pokud porozumí jejímu významu.**
2. Při udržování funkční stability týmu **je nutné čelit jak snahám zmařit spolupráci těch, kteří jsou nebo se stávají jeho členy buď otevřeným zastrašováním, nebo naopak korumpováním dosazení do funkcí.** (To se opakovaně stávalo a destabilizovalo obnovující se tým.)
3. **Základní teoretický potenciál, kterým tým disponuje, je nutno prezentovat co nejsrozumitelněji.**
4. **Velkým handicapem je, když tým působí v oblasti, ve kterém se nemohou jeho výstupy prosazovat i v ekonomické tržní konkurenci, resp. když nemá možnost či nedokáže dotáhnout výstupy až do této oblasti, aby se stal méně závislý na institucích podřizujících se vývoji v mocenské sféře.**

1988-1990: Sociálně ekonomický ústav ČSAV a využití jeho potenciálu při založení ústecké univerzity (UJEP)

Tak jsem se na začátku roku ocitl v Ústí nad Labem. Můj ředitel K. Nesázal, který mě sem pozval, mně dal naprosto volnou ruku ke zpracování koncepce výzkumné činnosti. SEÚ vznikl sloučením dvou poboček (sociologické a ekonomické, obě měly poměrně úzké zaměření). Vyhodnotil jsem situaci a rozhodl jsem:

1. Začít pracovat na „*Souhrnné zprávě o vývoji Severočeského kraje*“ s tím, že první verzi budeme prezentovat už na podzim. Ve zprávě budou identifikovány hlavní problémy kraje, zejména pánevní oblasti, jejich vzájemné vazby a cesta jejich řešení.
2. K realizaci projektu vyzveme všechna ostatní pracoviště v Severočeském kraji, resp. pánevní oblasti, o kterou šlo především. Mj. i proto, že kraj trpěl velkým nedostatkem odborných pracovníků a spojení sil mohlo částečně tento problém kompenzovat.
3. Jako ústřední problematika se ukázalo to, že je nutné změnit přitažlivost kraje tak, aby se zvýšil zájem kvalifikovaných lidí zde žít (rozbory ukázaly, že z kraje odcházejí kvalifikovaní lidé nejen kvůli špatnému životnímu prostředí, ale zejména kvůli nedobré sociální struktuře, trend bylo nutné obrátit).
4. Jednou z cest bylo okamžité zahájení prací na zřízení univerzity v Ústí nad Labem na bázi pedagogické fakulty se sociálně ekonomickým a ekologickým zaměřením.

Ambiciózní, ale konkrétní a dosažitelný cíl se ukázal být dostatečně motivujícím. Většina odborných pracovníků z původních poboček i nově přicházejících jej vzala za svůj. Projekt podpořily i krajské orgány, tj. „vyšší autorita“. Tým byl i vhodně mezigeneračně složen.

Rovněž tak se podařilo nastartovat spolupráci se všemi výzkumnými pracovišti v kraji. Potkal jsem se zde s vynikajícími osobnostmi po lidské i odborné stránce, kteří v tom viděli příležitost pozvednout kraj. Hrdost ke kraji byl nepřehlédnutelný motivující fenomén. (Mj. J. Rytina z tehdejšího VÚHU, který při zpracování *Souhrnné zprávy* významně pomáhal, se později uplatnil při zakládání pobočky naší univerzity, tj. VŠFS, v Mostě.)

Při jednání s krajskými orgány jsem požádal o možnost využít „slušovickou fintu“, tj. zapojit do práce i ty, kteří byli postiženi normalizačním procesem. Doporučili mně J. Zahálku, který byl při čistkách vyloučen ze strany. Nalezl jsem v něm jednoho z nejlepších lidí, které jsem kdy potkal. Odvedl obrovský kus práce.

Pochopitelně jsem vnímal i společenský kontext, protože zásadní změny se blížily. Zasahovalo sem do značné míry i dění v bezprostřední blízkosti hranic v tehdejší NDR. Tím rychleji bylo nutné pracovat na tom, aby se udržela kontinuita práce i v procesu očekávaných změn. To znamenalo buď přejít na komerční bázi, nebo dotáhnout projekt univerzity. Ideální by bylo obojí a ve vzájemné vazbě.

Když jsme na pracovním setkání probírali první verzi *Souhrnné zprávy o vývojových problémech Severočeského kraje a jejich řešení* v rekreačním zařízení v Jetřechovicích, byli jsme již svědky četných přechodů občanů z NDR na naše území, kteří směřovali do Prahy na Německé velvyslanectví. Promítal se film Svěráka mladšího *Ropáci*, v Teplicích byla povolena první protestní demonstrace za lepší životní prostředí. Bylo zřejmé, že co nevidět dojde k zásadním změnám v institucionálním prostředí našeho tvůrčího mezigeneračního týmu (TMT) a změně rozložení autorit. Jádrem týmu už mezitím vyžrálo, vědělo se, kdo k němu patří, naučilo se efektivně spolupracovat. Projekt univerzity byl připraven.

Přestože byl Sociálně ekonomický ústav, podobně jako Ekonomický ústav a dokonce i Prognostický ústav (všechny působily jako součást ČSAV) zrušeny, tým pokračoval dál v rámci nově průběžně zakládaného UJEP, tedy ústecké univerzity. To přispělo k artikulování a prosazení zájmů kraje v polistopadových turbulencích a obratu ve vývoji sociální struktury kraje. Příběh s relativně dobrým koncem, i když je možná škoda, že se nepodařilo více prodemonstrovat sílu společenskovědního poznání, pokud je vyzbrojeno dobrou metodologií a

pokud je komplexní, zaměřené na řešení aktuálních problémů. V podmínkách zásadních změn to ale možné patrně nebylo.

Nicméně z krátkého, dvouletého intenzivního vývoje vyplynuly některé důležité poznatky: Když se zformuluje jasný a dosažitelný cíl v oblasti teoretického poznání reality, který je prakticky využitelný, lze sestavit i z velmi nesourodého souboru osob funkční a intenzivně pracující tým. Důležité je, aby pro část zúčastněných byla představa finálního výsledku dostatečně motivující a aby odborné aktivity vycházely z dobrého metodologického základu.

Motivující roli sehrála a integrujícím základem se stala *Souhrnná zpráva o vývojových problémech Severočeského kraje a jejich řešení*. Metodologická opora (rozdělení výkonů a vymezení struktury práce) bylo velmi významné i při dosažení komplementarity rolí jednotlivých členů týmu jak v rámci pracoviště, tak z hlediska spolupracujících institucí.

Významnou roli sehrálo i to, že byla chápána jako výstup, který bude dlouhodobě každoročně inovován a aktualizován, přitom tak, aby:

1. Vešel ve známost co nejširší veřejnosti a měl veřejnou podporu zdola i shora.
2. Stále více se zaměřoval na problematiku realizace a dotažení řešení toho, co kraj nejvíce trápilo.

Tj. zpracování *Souhrnné zprávy* nabízelo i dlouhodobou perspektivu, což podporovalo motivaci k týmové práci.

Na podzim roku 1990 jsem dostal nabídku, kterou jsem se rozhodl přijmout.

1990-1992: Působení v týmu Jiřího Svobody při budování nové KSČM

Na podzim roku 1990 mně nabídl můj známý, abych se stal členem týmu nově zvoleného předsedy KSČM Jiřího Svobody. Toho jsem znal jen z jeho filmů. Nabídka byla dost lákavá, mj. proto, že nikdy jsem v politice nepůsobil a dvakrát mě vylučovali ze strany. Mám rád paradoxy. Do týmu byl již přijat M. Ransdorf, kterého jsem dobře znal. V užším kruhu rodícího se týmu jsem zformuloval svoji představu priorit:

1. Naprosto zásadní význam má dobrá teorie, kterou budeme vyvíjet na základě vzájemné komunikace a za pochodu.

2. Sporné otázky se nesmějí zamatat pod koberec, ale musí být řádně vydiskutovány až do nalezení shody, což bez dobré teorie nejde.

3. Teoretická východiska budeme používat jak ke konkretizaci nové dlouhodobé vize, tak (a ze začátku zejména) ke krátkodobým predikcím vývoje, aby se ukázalo, co je funkční a co ne.

4. Je nutné najít vhodné formy permanentního udržování kontaktu s co nejširším okruhem zkušených a odborně zdatných osob, které jsou ochotny se budování nové strany zúčastnit.

5. Celá členská základna musí být co nejvíce informována o dění v ideové, resp. odborné oblasti a musí mít možnost projevit aktivitu v této oblasti, tj. musíme mít efektivní zpětnou vazbu.

6. Teoretická a na ni navazující praktičtější odborná práce musí sloužit i k sebereflexi obrozované strany, k důslednému odhalení chyb a příčin chyb, ke kterým došlo.

Tato představa byla akceptována a měl jsem – jako vedoucí analytického oddělení – volnou ruku k realizaci své představy. Velkou oporou mě byli dva kolegové, vrstevníci, kteří přešli do oddělení ze stranického aparátu a měli smysl pro spojení odborné i teoretické práce s praxí. To mně umožnilo vyhnout se větším chybám pocházejícím z nezkušenosti a naiviti.

Velmi důležitá byla role charismatické osobnosti J. Svobody a zkušenost i organizační zdatnost, kterou získal v pozici filmového režiséra. To se mj. (ale to bylo zvlášť důležité) projevilo v tom, že od počátku rozdělil role (přirozeně a spontánně) tak, že dosáhl komplementarity a eliminoval rivalitu, což je v takto exponované oblasti nesmírně obtížné. Nesourodost osob, které měly ve velmi pikantních podmínkách spolupracovat, se tak stala dokonce určitou výhodou.

Nejdříve jsme navázali osobní kontakt se všemi okresy. Bylo zajímavé, kdo tam zůstal. Aparátěci většinou využili své známosti a našli si nové zaměstnání, příp. začali podnikat. Zůstali převážně mladí stážísté a důchodci. Poměrně dobrá kombinace pro začátek. Doba byla napjatá, vyloučeny nebyly ani represe. Náladu vyjadřují slova, se kterými jsme byli (spolu s vodkou vytaženou z mrazáků) při objížďení krajů vítáni: „*Strážlivé nás nedostanou!*“ Obavy, odhodlání a neztratit glanc.

K přenosu informací jsme nejdříve využívali rozvážené diskety, na které jsme dávali pravidelné analýzy spojené s predikcí vývoje nazvané „*O co jde*“, různé studie připravené odborným aktivem a materiály ze zasedání orgánů, projevy přednesené předsedou při různých příležitostech, vystoupení v parlamentu a vybrané materiály z tisku. Plný informační servis, k přečtení kterého začalo na okresní výbory přicházet stále větší množství lidí. Materiály byly asi kvalitní, protože když měl předseda okresního výboru v Mostě smrtelnou nehodu a disketu u něj v autě našli, psalo se o informačním zázemí strany několik dní. Ale to už jsme přecházeli, ještě před vznikem internetu, na posílání informací přes modémy (v týmu Jirky Svobody pracoval vynikající odborník přes IT a měli jsme v tu dobu asi jeden z nejlepších systémů na světě), což bylo levnější a rychlejší, ale také umožnilo okamžitou zpětnou vazbu.

Informační vybavenost a schopnost předvídat vývoj (postupně jsme se naučili rozlišovat, co je podstatné a do ne, číst hry, které se hrály) přitáhla k činnosti velké množství lidí i nestraníků či osob dříve vyloučených ze strany, které byly velkým přínosem. Na setkání představitelů strany (předsedy, poslanců) chodilo stále větší množství lidí (od Lucerny přes Hokejovou halu až na Staromák).

Velmi pomáhala skupina „pátečníků“, dobrovolná skupina starších i mladších intelektuálů, která se scházela po skončení pracovního týdne v pátek v 17 hodin a během dvou hodin probírala události týdne. Byli mezi nimi lidé velmi zkušené a vzájemná komunikace byla nejen přínosná, zajímavá, ale umožňovala odhalovat mnohé z toho, co člověku, který neprošel zákulisím, uniká. Výsledkem byly stále kvalitnější analýzy „*O co jde*“, které později začaly vycházet i prostřednictvím „*Haló novin*“.

Během roku už začala žít strana plnohodnotným životem a rok a půl po nástupu Jirky Svobody ve volbách v roce 1992 posílila téměř o 4 % (z 10 na 14 %). S takovým vývojem nikdo nepočítal.

Pak přišel atentát na J. Svobodu. Na Mikuláše v roce 1992. Málem jej nepřežil – zásah nožem do srdeční krajiny a dvojnásobný zásah do jater, kam srazil nůž atentátník. Během pobytu J. Svobody na intenzivní péči došlo v KSČM ke vzpouře, ke které se přidali i ti, od kterých jsem to nečekal. Po návratu v době, kdy došlo k rozdělení Česko-Slovenska a kdy všichni federální poslanci ztratili pozici, už byl odříznut od možnosti ovlivňovat dění ve straně. Skutečný atentátník nikdy nebyl odhalen. Tým J. Svobody byl rozprášen. M. Ransdorf, který se přidal pučistům, byl později uštván k smrti. V KSČM začal vývoj, který ji přivedl do současného stavu.

Některé závěry:

- I ve specifickém případě pokusu o vytvoření perspektivního politického subjektu bylo zásadní najít oblast efektivního uplatnění dobré teorie. Tím byly analýzy vývoje spojené s predikcí.
- A i v tomto případě byla důležitá týmovost; ta sloužila k přenosu zkušeností, zejména však k tomu, abychom mohli realitu „tomografovat“, podívat se na ni z více úhlů a vidět tak pod pokličku.
- Ukázalo se, že bezprostřední kontakt s lidmi (přímá setkání či prostřednictvím tehdy nejmodernějšího přenosu dat) umožňuje velmi rychlé vyzrání lidí, pokud jde o chápání aktuálního dění.
- Každý úspěch, zejména v exponované oblasti, si vyžaduje systémové bezpečnosti ošetření (což jsme tehdy nedocenili).
- Porovnání toho, jak bylo možné hodnotit situaci na základě otevřených zdrojů prostřednictvím dobrého teoretického konceptu, s tím, jak se některé osoby v exponovaných pozicích chovaly, naznačovalo, že řada lidí je vybavována in-side informacemi, které jim někdy mohou dávat převahu, většinou však za to platí tím, že jsou těmito informacemi manipulováni (mj. prostřednictvím nich byl organizován i vnitrostranícký puč).

1992-1996: Pokus o vytvoření SDL jako perspektivního politického subjektu

Ne vždy se dílo podaří. Zkušenost z pokusu o vytvoření tvůrčího mezigeneračního týmu (TMT) v této oblasti je cenná, přestože samotný pokus nevyšel. Podmínky pro úspěšnost pokusu byly zdánlivě příznivé:

- Patně existovala společenská poptávka po takovém politickém subjektu.
- Osobnosti, které se k němu odhodlaly pod vedením J. Mečla (šéfa klubu federálních poslanců, bývalého děkana Právnické fakulty UK) byly komplementární věkem i odborným zaměřením, výborní i po lidské stránce. Jednou z nepříznivých okolností bylo, že ve stejném prostoru si konkurovaly dva velmi podobné subjekty – SDL, která se od KSČM odštěpila už na červnovém sjezdu v roce 1993 tvořená převážně z federálních poslanců, LB, který se odštěpil o něco později a byl tvořen převážně republikovými poslanci. Pro potenciálního příznivce nebylo zřejmé, koho si vybrat. Navíc vztahy mezi SDL a LB byly poznamenány i osobní rivalitou.

Hlavní příčinou neúspěchu SDL však podle mě bylo něco jiného. Nenašla se vhodná oblast pro uplatnění intelektuálních výkonů, které by dostatečně dynamicky zvyšovaly potenciál vznikajícího TMT. A bez toho to prostě nejde. Patně ani žádná „investiční příležitost“, žádný konkrétní projekt, do kterého by bylo možné investovat intelektuální úsilí v prostoru, ve kterém SDL působila, v té době nebyl.

V tomto smyslu lze formulovat základní doporučení: **Pokud má TMT vzniknout a uspět, musí existovat projekt, do kterého lze investovat intelektuální úsilí, který je výrazně nový a který umožní navyšovat potenciál TMT tak, aby to bylo motivující pro jeho členy a současně si získalo podporu širšího prostředí, ve kterém TMT působí.**

Mj. – znalost „slepé uličky“ má také význam, protože umožňuje zabránit plýtvání lidského potenciálu na to, co nemá šanci uspět.

1995-dosud: Příprava, rozjezd a fungování VŠFS

V roce 1995 se mně nabídla možnost jít učit na střední školu ekonomického zaměření (Bankovní akademii) s perspektivou akreditovat vyšší odbornou školu a následně založit vysokou školu. Okamžitě jsem nabídku přijal. Jednak jsem už toužil po tom být zase kantorem. Jednak to byla oblast, kde byly všechny předpoklady pro vznik kvalitního týmu:

- Vnitřní autorita (B. Šenkýřová, která velmi razantně podporovala růst potenciálu týmu).
- Poměrně silná vnější autorita, která projekt podporovala.

- Dobré složení týmu (předpoklad komplementarity rolí i odborného zaměření, některé osoby jsem znal dlouhou dobu i z týmové práce).

- A hlavně: Zde existoval tolik potřebný **prostor pro intelektuální výkony a jejich efektivní využití pro navyšování potenciálu vznikajícího tvůrčího mezigeneračního týmu.**

Vyšla na mě výuka účetnictví, které jsem s pomocí kamaráda poctivě nastudoval během prázdnin. Vždy jsem se o tento přísně racionální předmět zajímal i z metodologického hlediska. Po založení vyšší odborné školy jsem pak mohl učit i obecné ekonomické předměty.

Příprava akreditace VOŠ a návazně VŠFS před koncem milénia vyžadovalo značné intelektuální úsilí, což – jak jsem již uvedl – je naprosto nezbytnou podmínkou zrodu perspektivního tvůrčího mezigeneračního týmu. Uvědomoval jsem si však, že to chce ještě něco víc, nějakou významnou inovaci. A tak jsem již v roce 1998, dva roky před vznikem VŠFS, zorganizoval první vědeckou konferenci na téma „*Lidský kapitál a investice do vzdělání*“. To umožnilo soustředit kolem vznikající vysoké školy větší množství kvalifikovaných osob, které měly zájem o poctivou teorii a kteří si uvědomovali význam tohoto tématu. Někteří z nich pak pomohli průběžně doplňovat rozšiřující se akademický sbor v podmínkách dynamického růstu VŠFS. Konference na dané téma nabývaly rok od roku na úrovni, byly podpořeny sponzory a zúčastňovali se jich i rektori veřejných škol (včetně UK).

Ale ani to ještě nezaručovalo dostatečnou perspektivu. Bylo nutné přijít s ještě významnější inovací. Takovou, která by umožnila postavit vysoké školství na vlastní nohy jako nejdynamičtější oblast společenského vývoje. Jak vybrat takovou inovaci, která by byla šita na míru VŠFS, týmu, který se zde rodil, ale i společenským podmínkám? A také takovou, která by navazovala na hlavní teoretickou inovaci spojenou s rozpracováním **ekonomie produktivní spotřeby** jako přesahu hlavního proudu ekonomické teorie v hlavním směru jejího vývoje.

Ke konkretizaci výzkumného programu napomohla šťastná náhoda. Při slavnostním zakládání VŠFS jsem se setkal v Panteonu Národního muzea s Petrem Matějů, kterého jsem znal ještě z týmu Y. Streckové a z jeho působení v ÚFS ČSAV. Během více než hodinového rozhovoru jsme se domluvili na tom, že vytvoříme pracovní skupinu, která zpracuje návrh zákona o změně financování vysokých škol tak, aby vysoké školy byly účinně, přímo finančně motivovány k dlouhodobému uplatnění svých absolventů. Jednalo se o obdobu toho, co bylo ne zcela správně nazýváno „absolventskou daní“ či „odloženým školným“. V našem přístupu jsme to nazvali „přenesenou cenou“ založenou na tom, že **každý by platil za vzdělání až z toho, co mu vzdělání vynese, podle toho, kolik mu vynese, a přímo tomu, kdo mu vzdělání poskytl.**

To byl projekt s dostatečným invenčním potenciálem, praktickým výstupem a potřebným badatelským prostorem. P. Matějů, který se v té době stal poslancem, vytvořil skvělý interdisciplinární pracovní tým a významnou část výkonů souvisejících s přípravou návrhu zákona se podařilo přenést i do našeho týmu na VŠFS. Úzce jsme spolupracovali s Nicolasem Baarem, světovou špičkou v dané oblasti, který připravoval obdobnou reformu ve Velké Británii. Během necelého roku byl zákon připraven se všemi podrobnostmi a podrobným zdůvodněním. V únoru 2002 byl návrh zákona ve své finální verzi projednáván v Poslanecké sněmovně a těsně neprošel.

To jsem nepovažoval za žádnou tragédii. Byla potřeba větší příprava z hlediska široké osvěty. O správnosti projektu jsem byl přesvědčen (a jsem přesvědčen dosud). Tehdy jsem se poprvé setkal s fenoménem neústupné iracionality, tj. tím, že část lidí se (jak říkám) „zapouzdří“ a neslyší na logické a opodstatněné argumenty.

Intenzivní osvěta, kterou jsme prováděli, stimulovala vývoj týmového potenciálu. Podařilo se nám přesvědčit některé rektory veřejných škol, Studentskou komoru Rady vysokých škol, dokonce i stínového ministra školství J. Havla (mého bývalého studenta a osobního přítele).

Během zdokonalování modelu navrhovaného systému financování vysokého školství jsem přišel s myšlenkou absolventských sítí. Tj. **produktem univerzity není jen dobře vzdělaný a i jinak připravený absolvent (lidský kapitál), ale trvale doplňovaná absolventská síť (sociální kapitál), která využívá nejnovějších poznatků výzkumu „mateřské“ univerzity, jejich aplikováním v praxi získává konkurenční výhodu, absolventská síť, ve které nacházejí uplatnění čerství absolventi, kteří se učí týmově pracovat již během studia.** I tuto představu budoucnosti univerzitního školství považuji za zásadní a perspektivně realizovatelnou.

Jak už to bývá, když je člověk blízko cíle, když už se má něco podařit, tak se to zpravidla pokazí.

Pak se začalo všechno pomalu kazit. Nejhorší bylo, že pomalu, takže jsem to ze začátku nezaznamenal.

Prvním nepříznivým signálem bylo odstavení N. Baara od vlivu na konkrétní podobu reformy financování vysokého školství v Británii. Zmršená verze, která byla výsledkem, spíše myšlenku diskreditovala. Bohužel totéž se pod tlakem určitých lobby prosadilo do „*Bílé knihy vysokého školství*“, kterou jsme měli možnost zpracovat jako oporu pro realizaci dlouhodobé koncepce při působení M. Kopicové jako ministryně školství. Ta aktivitu v této oblasti podporovala.

Postupně z tvorby koncepce byli odstaveni ti, kteří věděli, o co jde, a základní myšlenka koncepce eliminována. Zbytek dodělalo „otevření vysokých škol“, tj. masifikace, která vede k hlubokému propadu kvality

a zcela změnila podmínky pro práci vysokých škol. Nejen u nás. Je to celosvětový a zdá se mně, že i záměrně vyvolaný proces.

P. Matějů byl vylákan působit jako šéf národní grantové agentury (GAČR), které se se vším svým elánem a poctivostí věnoval, aby pak byl podle a křivě obviněn z nekorektnosti. Kampaň, kterou proti němu rozjeli, ho dost traumatizovala, později dostal zákeřnou chorobu, které podlehl. V té době působil na naší univerzitě a připravovali jsme projekty, které měly otevřít cestu k využití poznatků, které jsme před tím získali.

Na nepříznivý vývoj jsem reagoval rozšířením záběru. Využil jsem toho, že již v roce 2003 jsem založil pravidelný Teoretický seminář EPS-SI (ekonomie produktivní spotřeby a sociální investování), který byl platformou pro vytvoření ucelené koncepce, kterou jsem zarámoval konceptem **přechodu ke společnosti, jejíž ekonomika je založena na produktivních službách (službách umožňujících nabývání, uchování a uplatnění lidského kapitálu)**. Tomuto semináři se budu věnovat později v samostatných příspěvcích.

Na VŠFS jsem se snažil realizovat svůj projekt **absolventské sítě založené na poskytování poznatků získaných vlastním výzkumem**. K tomu bylo nutné vytvořit systém zpracování závěrečných prací, které by vedly studenty k týmovosti, a to mezi ročníky i obory.

Perspektivní oblasti uplatnění sejevila oblast penzijní reformy, kde jsme vypracovali původní model založených na **účinné motivaci člověka k prodloužení doby produktivního uplatnění, přitom tak, aby se na něj mohla napojit i zdravotní péče a celoživotní vzdělání a reformy v odvětvích produktivních služeb (těch, které přispívají k nabývání, uchování a uplatnění schopností člověka) mohly proběhnout komplexně**. Od roku 2014 jsme zpracovali šest monografií, ve kterých jsme publikovali výsledky rozpracování komplexních reforem. Celý text všech monografií ke stažení je zde:

<https://www.vsfs.cz/lidskykapital/?id=2479-monografie>

Situace v oblasti výzkumné činnosti a jejího spojení s praxí se na celém světě nevyvíjela příznivě. Globálně prosazenými kritérii hodnocení vědy byla v podstatě eliminována role vědeckých konferencí a ucelených komplexních monografických výstupů. Kritéria publikování článků, které vylučovaly „autocitace“ (tj. možnost ukázat návaznost výsledků) vedla k tomu, že **nejdůležitější výstupy se stávaly nepublikovatelnými a publikovatelné nepoužitelnými v praxi. Věda byla „elegantně“ odstavena od možnosti fungovat jako teoretická opora řešení stále více narůstajících praktických problémů a praxe s možností jejího použití ani nepočítala**. Situace v jednotlivých zemích se vyvíjela jako přes kopírák.

Pokusím se zformulovat některé závěry ze zkušenosti budování VŠFS v uplynulých létech:

1. Přibližně od začátku tohoto století, nejdříve skrytě, ale stále zjevněji dochází v globálním prostředí ke zhoršování podmínek pro vznik TMT, stále více se projevuje tendence ke globální společnosti založené na diktátu přerozdělovací moci (a vynucené službě této moci).

2. Destruována je věda (prosazováním kritérii, které ji ničí) i úroveň univerzitního vzdělání (masifikací). Jednotlivé země ztrácejí při řešení problémů oporu ve svém univerzitním potenciálu, někteří akademici se dokonce nechávají zneužít proti zájmům své země.

3. Lokálně lze těmto tendencím čelit, a to právě v rámci funkčních TMT na univerzitách, ale vyžaduje to značné úsilí.

4. Základní doporučení pro univerzitní půdu:

- Snažit se vytvářet interdisciplinární TMT s dostatečnou perspektivou zvyšování potenciálu a dlouhodobým vědeckým programem orientovaným na řešení praktických problémů.

- Tyto existující i vznikající týmy propojit s tvorbou absolventských sítí založených na poskytování původních poznatků pocházejících z výsledků vlastního bádání, ve kterém jde především o praktickou využitelnost (hodnocení stávajícími kritérii „shora“ nemůže být na prvním místě, i když je mu třeba rovněž částečně vyhovět).

- Mimořádně významné je včas podchytit co nejvíce studentů k zapojení do týmové práce. K perspektivním tématům rozvíjeným v univerzitních TMT by se univerzita měla přihlásit, definovat je jako priority a podpořit je při volbě témat závěrečných prací. Metodiku přípravy závěrečných prací podrobně stanovit tak, aby studenti při jejich výběru a zpracování co nejvíce navazovali na dosažené výsledky vlastní „alma mater“, věděli, čím se univerzita zabývá a jaké nejvýznamnější práce (jako vzor) byly zpracovány, rozdělili si širší téma do dílčích, učili se týmově pracovat. (Studenti často ani netuší, čím se univerzita zabývá a jaké dosáhla výsledky – něco takového by bylo před dvaceti léty považováno za absurdní, ale metoda postupně vařené žáby zafungovala.)

- Propojení výzkumu s výukou, výsledky tvůrčích týmů působících na univerzitě, fungování absolventských je důležité „prodat“ při hodnocení tvůrčí činnosti (a to i s využitím marketingu a v současných ne zcela příznivých podmínkách).

- Při této aktivitě je nutné počítat i s odporem vnějšího prostředí, je nutné navazovat horizontální vztahy s jinými akademickými institucemi, které mají předpoklady pro obdobný vývoj, ale též najít zakotvení i ve spolupráci s firmami.

Jde to. Ovšem stojí to velké množství sil. Ale jiná cesta, jak obstát v současných podmínkách patrně není.

2003-dosud: Teoretický seminář ekonomie produktivní spotřeby

Tým byl vytvořen na základě zkušeností, které jsem měl ještě ze studií v Oděse v rámci Systémového semináře vedeného A. I. Ujemovem. Pokud se má v podmínkách, které nejsou zcela příznivé, prosadit něco, co má přímý a značný dopad na praxi (napomoci konstituování ekonomiky založené na produktivních službách), musí se pracovat s **výraznou a přesvědčivou teoretickou invencí**, Ta musí splňovat několik parametrů:

1. **V teoretické rovině musí kopírovat reálnou změnu**, v daném případě přechod od stávajícího hlavního proudu ekonomické teorie k navrhovanému přesahu musí odpovídat reálné přeměně společnosti směrem k té, jejíž ekonomika je založena na produktivních službách.
2. Musí si vytvořit **vlastní teoretický aparát**, který musí být dostatečně **elegantní**, aby bylo zřejmé, že se jedná o konzistentní teorii.
3. Musí být dostatečně **srozumitelná** těm, kteří mají určitou odbornou průpravu v dané oblasti.
4. Její výsledky musí být **publikovatelné** i dle stávajících deformovaných kritérií, a to širším okruhem osob.
5. Musí **obsadit prostor v oblasti teoretických diskusí** a stát se **nepřehlédnutelnou perspektivou rozvoje vědy** v dané oblasti.

6. Musí nabízet **komerčně využitelné praktické aplikace**.

7. Nesmí zůstat ve vzduchoprázdnu, musí si **najít svého nositele**, toho, kdo se o ni **ideově opře**.

Na rozdíl od oděského semináře zde nešlo jen o inspiraci pro praktické aktivity, ale o **oporu při koncipování komplexních reforem**. Přitom tak, aby šlo jak o dílčí komponenty, tak i o ucelenou koncepci.

V logice věci, resp. ve smyslu uvedených požadavků byla vybrána teoretická koncepce, kterou jsme nazvali **„ekonomie produktivní spotřeby“ (pojatá jako přesah hlavního proudu ekonomické teorie odvozené od neoklasického přístupu)** a doplněna **praktickým vyústěním do oblasti reforem v oblasti sociálního investování a pojištění** (ve vazbě mezi financováním vzdělání, péče o zdraví a starobních penzí jako základu komplexních reforem). Celý název semináře proto je: ***Ekonomie produktivní spotřeby a sociálního investování***“.

Mj. z filozofického hlediska základní koncept ekonomie produktivní spotřeby vychází z **přírodně historického pojetí společenského vývoje, tj. ekonomická teorie zde nachází plnohodnotný filozofický základ**.

V populární rovině lze říci, že ekonomie produktivní spotřeby se od hlavního proudu ekonomické teorie (odvozeného od neoklasické ekonomie) liší následujícími:

1. Spotřeba (a ekonomický proces jako takový) pro ni končí nikoli vyvoláním užtku (spojeným s uspokojením potřeb), ale nabýváním či uchováním schopností (lidského kapitálu) a jejich (jeho) zpětném (inovačním) působení na ekonomiku, a to mikroekonomicky i makroekonomicky. (Nejde tedy o samoučel konzumu, ale o plný rozvoj člověka a jeho zpětné působení na ekonomiku, to, v jaké míře k tomu dochází, dává tomu či onomu konkrétnímu ekonomickému systému konkurenční výhodu v globální ekonomice.)

2. Na rozdíl od neoklasické „jednoaktovky“ se ekonomie vrací k pro ni přirozenému a vlastnímu konceptu reprodukčního pojetí ekonomiky.

3. Nutně vyúsťuje (i v logické své filozofické základu pojetí vývoje společnosti jako přírodně historického procesu) v koncept evolučně stabilních lidských komunit založených na principu, že svobodný rozvoj každého lidského jednotlivce je podmínkou rozvoje všech.

4. Při odpovědi na otázku, co této přirozené tendenci vývoje lidské společnosti a jejímu promítnutí do ekonomické oblasti brání, dává teorii do rukou velmi elegantní aparát v podobě toho, co jsme nazvali vícebodové rozšíření Nashova (S. d) vyjednávacího problému.

Publikační předmostí si náš tým kromě již zmíněných monografií (v nichž mohla být daná problematika vyložena dostatečně komplexně, zejména (1), (2)) vytvořil obsáhlejšími pojednáním v rámci teoretického časopisu *ACTA VŠFS* (3), dále dvou článků v časopisu *Forum sociální politiky*, z toho první věnovaný konkrétnímu (reformě penzijního systému) (4) a druhý obecnému teoretickému zastřešení (5). Na základě toho jsou publikovány články v prestižních zahraničních publikacích (6). Zde jsou odkazy na plný text publikací ke stažení příp. bibliografický údaj:

(1) https://www.vsfs.cz/prilohy/konference/lk_2019_ekonomie_produkтивni_spotreby.pdf

(2) https://www.vsfs.cz/prilohy/konference/bohatstvi_a_chudoba_jako_problem.pdf

(3) <https://www.vsfs.cz/periodika/acta-2019-2-01.pdf>

(4) <https://www.vupsv.cz/casopis/forum-socialni-politiky-2-2020/> (s. 22)

(5) <https://www.vupsv.cz/casopis/forum-socialni-politiky-4-2020/> (s. 22) (6) VALENČÍK, Radim, S. L.

SAZANOVA a B. A. ERZKANYAN. Produktivnoye potrebleniye i ekonomicheskiye kommunikatsii. *Putevoditel' predprinimatel'ya*. Moskva: Rossiyskaya Akademiya predprinimatel'stva, 2020, roč. 13, č. 1, s. 118-129. ISSN 2073-9885. doi:10.24182/2073-9885-2020-13-1-118-129.

Poměrně dobré startovní podmínky pro další aktivitu ve směru postupné prezentace ekonomie produktivní spotřeby jako přesahu hlavního proudu ekonomické teorie v hlavním směru jejího vývoje a v bezprostředním kontextu s navrácením ekonomické teorii její hlavní funkce: Být oporou změn ve společnosti, pro které nazrál čas.

Shrnutí výše uvedených příkladů vlastních zkušeností z působení v tvůrčích mezigeneračních týmech (TMT)

1. Problém dlouhodobé rozvojové stability TMT (zvládnutí startu, udržení v měnících se podmínkách, rozšiřování týmu, generování dalších týmů) je naprosto zásadní otázka.
2. Vždy je nutné počítat s tím, že čím úspěšnější tým bude, tím více se dostane do popředí fronty, ve které se rozhoduje, zda se prosadí tendence ke společnosti založené na produktivních službách (a tím postavit plný rozvoj schopností člověka spojený s naplněním jeho smyslu do středu dění), nebo zda se podaří zvrátit vývoj směrem ke společnosti, jejíž ekonomika je založena na diktátu přerozdělovací moci (a tím odcizit člověka jeho vlastní podstatě).
3. Současná doba je pro vznik, rozšiřování, rozvoji a množení TMT velmi nepříznivá a čím větší úspěchy v tomto směru se komukoli podaří dosáhnout, s tím větší agresivitou vnějších autorit musí počítat. O to větší význam má iniciativa ve směru podpory TMT a přímé účasti v jejich iniciování či rozvíjení význam.
4. Každý, kdo se vydá cestou jejich podpory, musí mít i vlastní zkušenosti z aktivní účasti v TMT.
5. Největším přínosem jsou ti, kteří jsou schopni pochopit problematiku vzniku, rozvoje, podpory, množení a propojování TMT ve vší její komplexnosti, z hlediska všech možností, které teorie nabízí.
6. Podstatnou oporu je hledat v samotných základech vědy o společnosti, v pochopení evolučně stabilní strategie komunit i v podstatě změny, která stojí před tou částí vědy o společnosti, která je praxi nejbliže (ekonomií), pokud má tato věda být oporou realizace nezbytných změn v lokálním i globálním měřítku.

Historie časopisu Obzor národohospodářský 1895-1925

Sedmá část

Jiří Řezník

OBZOR NÁROHOSPODÁŘSKÝ. Časopis věnovaný otázkám národohospodářským a sociálněpolitickým. Orgán Jednoty ku povzbuzení průmyslu v Čechách a Vývozního spolku pro Čechy, Moravu a Slezsko. Vychází s podporou České Akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění.	Ročník: XXII	Rok: 1917
Periodicita: 11 čísel (s výjimkou srpna) Rozsah (počet stránek): 496	Náklad:	
Cena (předplatné)	Redaktor: Dr. Jos. Gruber	Redakce:
Rubriky: Rubriky: Články, Zprávy a rozhledy (Hospodářské, Sociální), Věstník Jednoty ku povzbuzení průmyslu v Čechách, Knihy	Vydavatel: J. Otto	
Témata článků: (22)	Autor (autoři) název stránky	
Dopravnictví: (1; 4,6%)	Farský Josef, Dr.: <i>O novém poštovním a telegrafním řádě</i> 88, 122, 173.	
Finanční hospodářství: (1; 4,6%)	Tobolka Zdenek, Dr.: <i>Země koruny české a státní finance rakouské v r. 1847</i> 417.	
Hospodářství Československa: (2; 9,1%)	Matys Jan, Dr.: <i>K vývoji průmyslu/a obchodu v Čechách</i> 10. Šusta Josef, prof. Dr.: <i>Nová kniha o českých dějinách hospodářských 17. a 18. věku</i> 207, 24.7, 296, 878	
Obecné otázky hospodářské: (2; 9,1%)	Chalupný Emanuel, Dr.: <i>Hospodářství a jeho poměr k technice</i> 263, 81.6, 381, 131, 457. Novák Jan V., prof. Dr.: <i>Jana Am. Komenského myšlenky národohospodářské</i> 201, 241.	
Obchod: (1; 4,6%)	G.: <i>Hospodářský problém střeoevropský</i> 393.	
Peněžnictví: (4; 18,2%)	Gruber Josef, prof. Dr.: Stříbro 438, 469. H.: <i>K otázce koncentrace a specialisace českých bank</i> 310. S.: <i>Peněžnictví po válce</i> 271. Schuster Václav, Dr.: <i>Poválečný pomocný úvěr živnostenský</i> 18, 91	
Průmysl: (2; 9,1%)	Schuster Václav, Dr.: <i>Přechod do mírového hospodářství a textilní průmysl</i> 288, 329. Slavík Fr., prof. Dr.: <i>Dolování na zlato v Cechách I</i> , 74, 118, 168.	
Různé otázky: (4; 18,2%)	Gruber Josef, prof. Dr.: <i>Populační problémy</i> 24, 128, 163, 214-, 364, 301, 383. R.: <i>Josef Sonnenfels</i> 224. Schindler Emanuel, prof. Dr.: <i>K padesátiletému jubileu král. české hospodářské akademie v Táboře</i> 34. Weigner Leopold: <i>K charakteristice cechovního učednictví</i> 426, 464.	
Sociální otázky:		
Statistika:		
Zahraniční otázky hospodářské: (3; 13,6%)	Dvorský Viktor, doc. Dr.: <i>Vyhledky do obchodní budoucnosti Bulharska</i> 65. Nermut Karel, Dr.: <i>Studium ciziny</i> 184. Váchal Karel: <i>Německý zákon o vlastenecké službě pomocné</i> 136	
Zemědělství:	Sedlák Jan: <i>Zásobování a výživa za války</i> 369.	

(2; 9,1%)	Tykal Karel, Dr.: <i>Statni nezbytnosti v oboru zemědělství</i> 220.
-----------	---

xxx

OBZOR NÁROHOSPODÁŘSKÝ. Časopis věnovaný otázkám národohospodářským a sociálněpolitickým. Orgán Jednoty ku povzbuzení průmyslu v Čechách a Vývozního spolku pro Čechy, Moravu a Slezsko.	Ročník: XXIII Rok: 1918
Periodicita: měsíčník Rozsah (počet stránek): 472	Náklad:
Cena (předplatné): neuvedeno	Redaktor: Dr. Josef Gruber Redakce: Tisk „Unie“ v Praze
Rubriky: Články, Zprávy a rozhledy (Hospodářské, Sociální, Věstník Jednoty ku povzbuzení průmyslu v Čechách, Knihy a časopisy	Vydavatel: J. Otto, společnost s r. o. v Praze Vždy 15. den v měsíci
Témata článků: (22)	Autor (autoři) název stránky
Dopravnictví:	
Finanční hospodářství: (3; 13,6%)	Ševčík Otakar, Dr.: <i>Dávka za jmění</i> 114, 200, 241, 294, 335 Schwarz František, Dr.: <i>Příspěvek k reformě všeobecné daně z výdělku</i> 321, 361, 401 Janda Josef, Dr.: <i>K návrhům na zvýšení výdělkové daně pro podniky veřejně účtující a zvýšení daně rentové ze stanoviska českých bank</i> 57
Hospodářství Československa: (2; 9,1%)	Dvorský Viktor, doc. Dr.: <i>Zeměpisné podmínky hospodářského života v československém národním území I</i> Matys Jan, Dr.: <i>Zápas městské kultury o existenci</i> 14
Obecné otázky hospodářské:	
Obchod: (1; 4,6%)	Gruber Josef, prof. Dr.: <i>Obchodní politika, soustavný nástin</i> 125, 165, 206, 250, 299, 339, 378, 418, 449
Peněžnictví: (2; 9,1%)	Horáček Cyril, prof. Dr.: <i>Znehodnocená měna a bezpeněžné placení</i> 441 Horáček Cyril, prof. Dr.: <i>Válka a Knappova státní teorie peněžní</i> 8
Průmysl: (2; 9,1%)	Schuster, Václav: <i>Středostavovské živnosti v přechodu do mírového hospodářství</i> , s. 10 Nýdrle Antonín, inž. řed.: <i>Lihovarnický průmysl za války</i> 145
Různé otázky: (6; 27,3%)	Dědek Vladimír, Dr.: <i>Proč jsem překládal Franklina</i> , 81 Gruber Josef, prof. Dr.: <i>Účinky světové války na populaci a nové návrhy populacionistické</i> 193, 238 Pešek Jaroslav, prof. Dr.: <i>Industrie a školy v Čechách</i> 75, 119, 155 Špaček Stanislav, inž.: <i>Badatelský ústav pro vědu, průmysl a technické hospodářství</i> 18 Veselý, Jaroslav: <i>Bratři Maříkové</i> 281 Veselý Jaroslav, inž.: <i>Petr August Šlechta, Kapitola z historie českého průmyslu textilního</i> 27, 68, 152
Sociální otázky: (2; 9,1%)	Krtek Karel, Dr.: <i>Demobilizace osobní</i> 443 Andrle Karel, prof.: <i>Populace státního úřednictva</i> 407
Statistika (1; 4,6%)	Horáček Cyril, stud. jur.: <i>Několik číslic z pražské populační statistiky v posledních padesáti letech</i> 288, 367
Zahraniční otázky hospodářské:	Melichar A.G.: <i>První dva roky válečných financí, jak</i>

(2; 9,1%)	<i>je vidí Amerika</i> 374 Perutz Leopold: <i>Terst</i> 446
Zemědělství: (1; 4,6%)	Kuráž Rudolf, Dr. agr.: <i>Poznámky k otázce národohospodářské důležitosti léčivých a drogy skýtajících rostlin</i> 329

xxx

OBZOR NÁROHOSPODÁŘSKÝ. Časopis věnovaný otázkám národohospodářským a sociálněpolitickým. Orgán Jednoty ku povzbuzení průmyslu v Čechách a Vývozního spolku pro Čechy, Moravu a Slezsko. Vychází s podporou České Akademie věd a umění v Praze.	Ročník: XXIV. Rok: 1919
Periodicita: 10 čísel (cca 48 stran) Rozsah (počet stránek): 474	Náklad:
Cena (předplatné)	Redaktor: Dr. Josef Gruber Redakce:
Rubriky: Články, Zprávy, Rozhledy, Věstník Jednoty ku povzbuzení průmyslu v Čechách, Věstník Vývozního spolku pro Čechy, Moravu a Slezsko v Praze, Knihy	Vydavatel: Nakladatelství J. Otto v Praze
Témata článků: (25)	Autor (autoři), název stránky
Dopravnictví:	
Finanční hospodářství: (4; 16%)	Schwarz František, Dr.: <i>Výše všeobecné daně z výtěžku v poměru k ryzímu výnosu</i> 14 Vokál Jaroslav: <i>Finanční problémy</i> 61,102 Gruber Josef, prof. Dr.: <i>Legislativní technika naší republiky</i> 113 Klier Čeněk, Dr.: <i>Dosavadní soupisová činnost ministra financí</i> 289
Hospodářství Československa: (1;4 %)	Gruber Josef, prof. Dr.: <i>Průmysl a obchod v československé republice</i> 385, 433
Obecné otázky hospodářské:	
Obchod:	
Peněžnictví, měna a banky: (4; 16%)	Horáček Cyril, prof. Dr.: <i>Banky</i> 49 Neumann K. C., inž.: <i>Populární kapitoly o dřívějších a nyníjších mincích a penězích</i> 155,262, 301,344 Mildschuh Vilibald, prof. Dr.: <i>K nápravě měny ve státě československém</i> 5 Karásek K.: <i>České banky za války a po válce</i> 193,257
Průmysl: (6; 24%)	Bondy Léon, inž.: <i>O průmyslu železářském</i> 241 Gruber Josef, prof. Dr.: <i>Průmyslová politika</i> 162, 210,269,312,352, 402,452. Nydrle Antonín, inž. řed.: <i>Zhodnocení průmyslových odpadků</i> 22 Schuster Václav, Dr.: <i>K reformě obchodních a živnost. komor</i> 52, 152,206 Telišík Rudolf, Dr.: <i>Počátky taylorismu v naší továrně</i> 252, 298 Vlček Boh., prof. inž.: <i>Za novým lnářstvím českým</i> 108
Různé otázky: (5; 20%)	Červenka Viktor: <i>Reforma obchodního školství</i> 111 Veselý Jaroslav, inž.: <i>Richard Jahn</i> 70 Kučera Rudolf, inž.: <i>Ústavy pro vynálezy</i> 97 N.: <i>Masarykova akademie práce</i> 218 Odstrčil B., Dr.: <i>Masaryk jako hospodářský a sociální filosof</i> 1
Sociální otázky:	Špaček Stanislav, inž.: <i>O osmihodinné době</i>

(1; 4%)	<i>pracovní 27, 65</i>
Statistika:	
Zahraniční otázky hospodářské: (3; 12%)	Brandejs Stan., prof. Dr.: <i>Železniční politika ve státě jihoslovanském a její význam pro naši republiku</i> 337 Pacák J., inž.: <i>Naše zájmy v Jihoslavii</i> 170 Linhart Bedřich, Dr.: <i>Československé přístavy námořní</i> 396, 423
Zemědělství: (2; 8%)	Horáček Cyril, prof. Dr., <i>Úprava vlastnictví k půdě</i> 145, 198 K. T.: <i>Velkostatek, fideikomis a agrární reforma</i> 363,415

OBZOR NÁROHOSPODÁŘSKÝ. Časopis věnovaný otázkám národohospodářským a sociálněpolitickým. Orgán Jednoty ku povzbuzení průmyslu v Čechách a Vývozního spolku pro Čechy, Moravu a Slezsko. Vychází s podporou České Akademie věd a umění v Praze.	Ročník: XXV. Rok: 1920
Periodicita: měsíční Rozsah (počet stránek): 492	Náklad:
Cena (předplatné)	Redaktor: Dr. Josef Gruber
Rubriky: Články, Rozhledy, Věstník jednoty pro povzbuzení průmyslu v Čechách,	Vydavatel: Nakladatelství J. Otto
Témata článků: (20)	Autor (autoři) název stránky
Dopravnictví: (2; 10%)	Gruber Josef: <i>Dopravní politika</i> 64, 167, 208, 269, 297, 349, 411 Linhart Bedřich: <i>Mezinárodní transit, letectví a plavba</i> 20, 71, 220, 254, 344, 400
Finanční hospodářství: (2; 10%)	Pacák Josef: <i>Návrh úhrady schodku hybné síly</i> 226 Pacák Josef: <i>O státních rozpočtech</i> 366
Hospodářství Československa: (2; 10%)	Dědek Vladimír: <i>Hospodářské následky míru</i> 385, 433 Drachovský Josef: <i>Finanční klausule mírových smluv a jejich význam pro naši republiku</i> 15, 59
Obecné otázky hospodářské: (1; 5%)	Basch Antonín: <i>Problémy hospodářské politiky</i> 49, 115
Obchod: (1; 5%)	Drachovský Josef: <i>Význam veletrhů pro průmysl, obchod a řemesla</i> 363
Peněžnictví, měna a banky: (3; 15%)	Dorazil Vladimír: <i>Nedostatek peněz a dražota</i> 204 Horáček Cyril: <i>Má býti budoucí naše banka cedulová státní nebo akciovou?</i> 1 Karásek Karel: <i>Kurs naší koruny v prvním roce čsl.republiky</i> 7
Průmysl:	
Různé otázky: (2; 10%)	Pěšek Josef: <i>České úsilí o vybudování škol odborných, zvláště zemědělských</i> 121, 262, 310, 406 Tobolka Zdeněk: <i>Jednotná katalogisace státovědeckých knihoven pražských</i> 161
Sociální otázky: (1; 5%)	Gallas Jan: <i>Reformy sociálního pojištění v čsl.republice</i> 241, 292
Statistika:	
Zahraniční otázky hospodářské: (6; 30%)	Basch Antonín: <i>Válka a světové hospodářství</i> 157 Klimuškin Prokop: <i>Agrární hnutí na Rusi za poslední revoluce</i> 104, 151, 199 Kraus Jiří: <i>Státní chalupníci v Dánsku</i> 289 Maršan Robert: <i>Z vlasti třtinového cukru</i> 337, 393 Masaryk T.G.: <i>Vývoj evropské společnosti v 19.století</i> 97, 145

	Vrtátko Fr.: Počátky ruského železničnictví českým dílem 53
Zemědělství:	

Historie časopisu Obzor národohospodářský (část VII: 1921-1925)

Rostoucí počet článků v časopisu Obzor národohospodářský v letech 1921-1925, který vycházel ve zmenšeném rozsahu v počtu 4000 výtisků, naznačuje, že byla posilována jeho informační funkce. Pan redaktor rovněž preferoval články s různorodou tematikou. Časopis hledal v nové situaci svou novou podobu.

V souvislosti se vznikem Československa a jeho konsolidací jako státu není divu, že pozornost jak autorů, tak i čtenářů přitahovalo fungování **státu a jeho hospodaření s financemi** (daně, nekalá soutěž) v letech 1921-1924, stejně tak jako oblasti **zemědělství** (v souvislosti s pozemkovou reformou) a **peněžnictví** (inflace, měna) ještě v roce 1921. Atraktivním tématem se stala v letech 1922-1924 oblast **obchodu**, na což v r. 1923 tak trochu nezřetelně navázalo mapování vývoje v **průmyslu** a v **československé ekonomice** vůbec. V letech 1921-1922 a 1924-1925 byla zvýšená pozornost věnována **vývoji v zahraničí**. V r. 1922 a 1925 byly ve zvýšené míře diskutovány **sociální otázky**. Pan redaktor opomíjel systematicky téma **dopravy**. Zcela mimo pozornost autorů zůstala **statistika** a v souvislosti s tím také **otázky národohospodářské teorie** s výjimkou r. 1923. Přesouvání pozornosti mezi témata obráží aktuální problémy vnitřního a zahraničního vývoje nového státu.

Ročník	ČSNH 21/40	ON 1921	ON 1922	ON 1923	ON 1924	ON 1925
Počet stran		524	474	466	474	498
Počet článků	300	24	24	26	29	55
Dopravnictví	4,3 %		4,2		3,5%	3,6
Finanční hosp.	7,5%	8,3	16,8	26,9	17,2	7,3
Hosp. Česk.	7%				3,5	1,8%
Ob. Ot. Hosp.	14,7%		4,2	11,5	3,5	5,5%
Obchod	10,8%	4,2	12,5	11,5	10,3	7,3
Peněžnictví	13%	25	8,3	11,5	6,9	10,9
Průmysl	11%		8,3	11,5	6,9	5,5
Různé otázky	4,3%	20,8	16,8	11,5	14,1%	14,5
Sociální otázky	8%	4,2	8,3	7,7	6,9	12,7%
Statistika	2,8%					
Zah. Ot. Hosp.	9,8%	25	20,8	7,7	13,8	29,1
Zemědělství	7 %	12,5		3,9	3,5	1,8
	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Pokud lze pominout zvýšený, nicméně se snižující nadprůměrný zájem o **neekonomická témata**, věnovaných především různým osobnostem, třeba také populačnímu vývoji, tak největší počet článků ve XXVI. ročníku se zabýval **zahraničně politickým vývojem**, stejně tak oblastmi **peněžnictví, měny a bank**, ve XXVII. ročníku rovněž **zahraničně politickým vývojem** (německá ekonomika), ale také **státem a jeho finančním hospodářstvím**. XXVIII. a XXIX. ročníku dominoval zájem o oblast **státu a finančního hospodářství**. Ve XXX. ročníku, kdy převzal funkci redaktora František Hodač a kdy byl publikován rekordní počet článků (55), se časopis výrazněji možná poněkud věnoval **sociální problematice** (7 článků), převážně otázkou sociálního pojištění. Mezi čistě ekonomickými tématy dominoval zájem o **měnové otázky** (6 článků).

Vzato z hlediska počtu článků, tak dopravnictví v této etapě dějin časopisu Obzor národohospodářský, se věnovaly 4 články, naproti tomu státu a finančnímu hospodářství 21 článků, hospodářství Československa 2 články, obecným otázkám hospodářským 8 článků, obchodu a obchodní politice 14 článků, peněžnictví, měně a bankám 19 článků, průmyslu a živnostem 10 článků, různým otázkám 28 článků, sociálním otázkám a politice 14 článků, statistice 0 článků, zahraničním otázkám hospodářským 33 článků, zemědělství 5 článků.

Pan redaktorovi se nadále dařilo pro časopis získávat články od nových autorů: Josefa Bekera¹, Cyrila Čechráka², Vincence Dewettera³, Jana Dvořáčka⁴, Viléma Forstera⁵, Viléma Funka⁶, Jiřího Havelky⁷, Jiřího Hejdy⁸, Josefa Hrašeho⁹, V. Ibla¹⁰, O. Klepala¹¹, Eduarda Körnera, Otakara Koutského¹², Jindřicha Mayera¹³, Aloise Rathauského¹⁴, Jaroslava Rossiho¹⁵, E. Schönbauma¹⁶, Karla Uhliga¹⁷, V.E. Vaníčka¹⁸, L. Vavrucha, Václava Verunáče¹⁹, Otomara Vodičku²⁰, Josefa Zelinku²¹ a Emila Zimmlera²². V souvislosti s tím lze zaregistrovat také zvýšený zájem o publikování článků od zahraničních autorů (Vasilij Mitrofanovič Benzin²³, P. Ganickij²⁴, Frank B. Gilbreth²⁵, Jerzy Kurnalowski²⁶). Celkem šlo o 28 autorů.

Věrnost panu redaktorovi zachovali nadále pánové Antonín Basch, León Bondy, Vladimír Dědek, Josef Drachovský, Emanuel Grégr, Cyril Horáček, Rudolf Hotowitz, Karel Karásek, František Klumpar, Josefa Lukáš, Jan Matýs, František Modráček, Josef Prunar, Josef Salaba, Josef Schneider, František Schwarz, Zdeněk Tobolka, Karel Wagner, Bohdan Živanský. Na stránky časopisu se rovněž vrátili po delší odmlce František Hodač, Josef Macek, B. Mansfeld, Emil Meissner, Karel Polák a František Rössler (celkem 21 autorů). 49 autorů dokázalo publikovat 158 článků.

¹ **Josef Beker** Bibliografie: *Rakouská daň majetková z. r. 1810*. Naše doba 25. 1917-1918.

² **Cyril Čechrák** (25. 12. 1890 Praha – 28. 11. 1974 Praha), český právník a ekonom, profesor [národního hospodářství](#) na [právnícké fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě](#). Podrobněji viz heslo ve Wikipedii. *Národní hospodářství v základních heslech*. [V Karlíně [Praha]: Vesmír, 1921. 54 s. ABC: příručky pro každého; sv. 16]; *Problém stabilní měny: měna a konjunktura*. [Praha: Legiografie, 1922. 175 s.]; *Mzdová soustava kolektivního vyjednávání ve světle ekonomické teorie*. [Praha: Legiografie, 1924. 136 s.]; *Nezaměstnanost: studie o hospodářské politice proti průmyslové nezaměstnanosti*. [Bratislava: Právnícká fakulta University Komenského, 1926. viii, 169 s. Knihovna Právnícké fakulty University Komenského v Bratislavě; sv. 16.]; *Hospodářské konjunktury: popis, výklad a regulace hospodářského vlnění konjunkturního*. [Bratislava: Právnícká fakulta university Komenského, 1930. vii, 168 s. Knihovna právnícké fakulty university Komenského v Bratislavě; sv. 29.]; *Několik glos k metodologii ekonomiky*. [Praha: [s.n.], 1930. 7 s.]; *Teorie prosperity: studie o rozvojových předpokladech životní míry*. [Bratislava: Nákladem Právnícké fakulty University Komenského, 1932. 156 s. Knihovna Právnícké fakulty University Komenského v Bratislavě; sv. 37.]; *Všeobecná ekonomika: hospodářství výdělečné a politické: nástin přednášek z národního hospodářství a finanční vědy*. [Bratislava: Spolek Právník, 1934. 15, 279 s.]

³ **Vincenc Dewetter**, Dr. (26.4. 1867 Lovosice, vrchní ředitel Zemské banky, starosta Ústřední matice školské. Absolvoval malostránské gymnásium. Vystudoval práva na české universitě a věnoval se soudní a advokátní praxi. Jako advokát vstoupil do r. 1898 do Zemské banky, kde se v r. 1916 stal ředitelem a r. 1923 vrchním ředitelem. Podílel se na přípravných pracích, spojených s měnovou odlokou. Od mládí pěstoval styky s francouzskými kulturními a vědeckými organizacemi, které mu však za války mnoho přízně rakouských úřadů nezískaly už proto, že byl přispivatelem do francouzských publikací. Za frankofilskou činnost stal se „Officier d’Academie“, „Officier de l’instruction publique“, „Chavalier de la Légion d’honneur“ a vyznamenán velkou stříbrnou medailí Aliance Francaise v Paříži. Již v r. 1898 byl zvolen za člena výboru ÚMS a zastával funkci personálního referenta, jednatele, místopředsedy a po smrti dr. Metelky se stal starostou, Finanční starosti Matice za Rakouska, nebezpečí za doby válečné, pohnuté doby po převratu našly Dr. Dewettera připraveného čelit každému nebezpečí. Stal se členem výkonného výboru Národní rady československé, členem předsednické komise, předsedou odboru pro národně smíšená území a místopředsedou Svazu národních jednot a Matic. Město Hranice a Matice školská v Olomouci jmenovaly jej čestným členem. Dr. Dewetter je literárně činným jako odborný spisovatel národohospodářský. Na vysoké škole obchodní přednášel dva roky bankovní vědu. Za války pracoval pro Maffii, překládaje důležité zprávy do francouzštiny. Bibliografie: o něm: *JUDr. Vincenc Dewetter, starosta Ústřední Matice Školské šedesátníkem*. Praha: Ústřední Matice Školská, 1927. 46 s.

⁴ **Jan Dvořáček** Ing. (12.11.1887 Letovice - 22.7.1956 ve vlaku na cestě z [Moskvy](#) do [Kyjeva](#)). politik, ministr a poslanec [Národního shromáždění](#) za [Československou národní demokracii](#), V letech 1926–1938 byl ředitelem a v letech 1938–1945 vrchním ředitelem [Živnostenské banky](#), národohospodář. Podrobněji viz heslo ve Wikipedii. Osoba stejného jména se stejným datem narození je vedena v seznamech spolupracovníků StB s krycím jménem Economicus. Bibliografie: uvedena v poznámce, věnované Antonínu Baschovi. Ještě asi samostatně: *Přátelství na věčné časy. I, Z činnosti organizací přátelství k SSSR v Československu v letech 1918-1945*. [Praha: Lidové nakladatelství, 1982. 226 s.]

⁵ **Vilém Forster**, Doc. Dr. (16.3.1882 Hory Ratibořské u Tábora – 22.5. 1932 Radešovice), Byl jedním ze žáků F. Krejčího, kteří se věnovali psychologii; po promoci na UK (1918) studoval ještě v Anglii a ve Francii. V r. 1921 se habilitoval a 1929 byl jmenován mimořádným profesorem na FF UK. V l. 1923–25 byl ředitelem Psychotechnického ústavu v Praze a od r. 1926 ředitelem Vojenského psychologického ústavu v Praze. Spolu s F. Šerackým byl u nás představitelem bádání v oblasti psychotechniky (souseděného kolem Psychotechnického ústavu). Podle vzoru F. Krejčího se chtěl v psychologii obejít bez „duše“, avšak pod vlivem angloamerické a francouzské psychologie proti Krejčího ústřednímu psychologickému konceptu psychofyzického paralelismu kladl „biologický dynamismus“ (hlavně ve spisu *Energetické vlastnosti nervového dění a dynamika reflexů hybných a logických*). V práci *Okultní úkazy a jejich psychologický výklad* se pokusil o vědecké objasnění jasnovidectví, telepatie, mediálních úkazů aj. okultních jevů. Psycholog Josef Váňa ve vzpomínce na F. připomíná – vedle F. přínosu pro rozvoj české psychotechniky – jeho „jemné analýzy lidské osobnosti, víru v lidský intelekt“, přesvědčení, že „každá životní filozofie založená na klamu je zhoubná“ a že „etické hodnoty, které by vedly ke skutečnému zlepšení člověka, mohou být jedině vytvořeny správným myšlením“. **Bibliografie:** *Energetické vlastnosti nervového dění a dynamika reflexů hybných i logických*, 1921; *O duševním mechanismu*, Praha, B. Kočí 1921; *Okultní úkazy a jejich psychologický výklad*, J. Otto, Praha 1923. 283 stran; *Rychlost a přesnost práce v tovární výrobě*, 1924; *Dnešní metody psychotechnické*, 1924; *Psychotechnika. Volba povolání*, 1925; *Duševní poruchy a jejich léčení*, 1926; *Optimální doba pracovní*, 1926; *Hospodaření lidskou prací*, 1928. **Časopisecké příspěvky:** *Předpojaté myšlení*, RF 1921; *Příspěvky k teorii o vnímání prostoru*, ČM 1922;

Publikovat v časopisu naopak přestalo 27 autorů: Josef Farský, Emanuel Chalupný, Čeněk Klíer, Prokop Klimuškin, Jiří Kraus, Jan Krčmář, Dobroslav Krejčí, Karel Krtek, Rudolf Kučera, Rudolf Kuráž, Bedřich Linhart, Robert Maršan, T.G. Masaryk, A.G. Melichar, K.C. Neumann, Josef Pacák, Jaroslav Pešek, Josef Pešek, František Slavík, Josef Šusta, Rudolf Telišík, Karel Váchal, Jaroslav Veselý, Bohumil Vlček, Jaroslav Vokál a František Vrtátka.²⁷

V tomto pětiletí se tedy podařilo zvrátit trend minulého období, přírůstek nových autorů převýšil jejich úbytek, avšak se snížil počet stálých přispívatelů.²⁸

Česká společnost národohospodářská a Obzor národohospodářský

K teorii snění, ČM 1923; *La théorie dynamique de la vision des couleurs*, L'Année psychologique 1923, 1925; *Emoce strachu a hněvu a jich fyziologie a vojenský význam*, Vojenské zdravotnické listy 1926; *A Test for Drivers*, The Personnel Journal 1928.

⁶ **Vilém Funk** prof. JUDr. (14. 1. 1875 Praha – 24. 9. 1955 Praha). rakouský a český právník, vysokoškolský profesor [finančního práva](#) a politik, na počátku 20. století poslanec [Říšské rady](#), ve 30. letech [rektor Univerzity Karlovy](#). Bibliografie: *Poplatek z převodů na případ smrti dle zákona ze dne 9. února 1850 č. 50 ř.z. a jeho dodatků se zřetelem k historickému vývoji. Díl I, Část historická. Část dílu 2, Soustava práva platného*. [Praha: Sborník věd právních a státních, 1902. 330 s. Knih. Sborníku věd právních a státních. B, Řada státovědecká; č. 3.]; *Poplatek z převodů na případ smrti dle zákona ze dne 9. února 1850 č. 50 ř.z. a jeho dodatků se zřetelem k historickému vývoji. II, Soustava práva platného*. [Praha: Bursík a Kohout, 1908. 2 l., 258 s. Knih. Sborníku věd právních a státních. B, Řada státověd.]; 13.; *Reforma daně dědické a daně z darů v Rakousku*. [Praha: 1910. 83 s.]; *Pokusy o reformu poplatků z převodů majetkových na případ smrti a z darů v Rakousku*. [Praha: Ryšavý, 1912. 188 s.] *Rakouská osobní daň z příjmů se zřetelem ku návrhům finančního výboru sněmovny poslancecké*. [Praha: Český Čtenář, 1913. 137 s. Český Čtenář; 23, V, 5-6.]; *Daň z příjmu a amnestie berní dle zákona ze dne 25. října 1896 č. 220 ř.z. a ze dne 23. ledna 1914 č. 13 ř.z. se zřetelem ku provozovacím nařízením ze dne 18. března 1914 č. 62, 63, 64 ř.z.* [2. vyd. Praha: Fr. Řivnáč, 1914. 115 s.]; *Daň z příjmu a amnestie berní dle zákona ze dne 25. října 1896 č. 220 ř.z. a ze dne 23. ledna 1914 č. 13 ř.z. se zřetelem ku provozovacím nařízením ze dne 18. března 1914 č. 62, 63, 64 ř.z.* [1. vyd. Praha: Fr. Řivnáč, 1914. 115 s.]; *Poučení o příznávce majitele domu pro daň z příjmu*. [2., zcela přeprac. vyd. Královské Vinohrady: Ústřed. sbor majitelů domů, 1914. 16 s., 2 l.]; *Základy přednášek Finanční věda se zvl. zřetelem k českoslov. právu finančnímu. Díl I*. [1. vyd. Praha: Všehrd, 1922. 96 s.]; *Základy přednášek Finanční věda, se zvláštním zřetelem k českoslov. zákonodárství finančnímu: Pokrač. litografií. Příjmy z majetku a z podnikání těles veřejných. Úhrady mimořádné, zvláště dluh veřejný*. [Praha: Všehrd, 1923. 32 s.]; *Základy přednášek Finanční věda, se zvláštním zřetelem k čl. zákonodárství finančnímu: Pokrač. litograf. přednášek. Autoris. II*. [Praha: Všehrd, 1923. 1 sv.]; *Základy přednášek Finanční věda, se zvláštním zřetelem k československému zákonodárství finančnímu: pokračování litografií. Část zvláštní, Daně z majetku*. [Praha: Všehrd, 1924. s. [55] - 85.]; *Základy přednášek Finanční věda, se zvláštním zřetelem k českoslov. zákonodárství finančnímu: pokračování litografií. Část zvláštní, Daně přímé: daně výnosové, daně důchodové*. [Praha: Všehrd, 1924. 32 s.]; *Finanční věda, se zvláštním zřetelem k českoslov. zákonodárství finančnímu: základy přednášek. Část zvláštní, Daně spotřební*. [Praha: Všehrd, 1926. [80] s. (s. 87-158; s. 35-42). Publikace Všehrdu; č. 105.]; *Základy přednášek Finanční věda, se zvláštním zřetelem k československému zákonodárství finančnímu*. [2. vyd. Praha: Všehrd, 1927-1928. 3 sv. (348 s.). Publikace Všehrdu; 127, 105.]; *Finanční věda, se zvláštním zřetelem k československému zákonodárství finančnímu: základy univerzitních přednášek*. [Praha-Smíchov: s. n., 1928-1929. 348 s.]; *Naše berní právo: základy právních předpisů o daních a veřejných dávkách: [část všeobecná]*. [Praha: Knihovna Sborníku věd právních a státních, 1934. 263 s. Knihovna Sborníku věd právních a státních. Nová řada. B, Obor státovědecký; č. 13.]; *Naše berní právo: základy právních předpisů o daních a veřejných dávkách. [Díl II, Část zvláštní]*. [Praha: Knihovna Sborníku věd právních a státních, 1935. s. 265-660. Knihovna Sborníku věd právních a státních. Nová řada. B; č. 16.]; *Daň a její zákonitost: přednáška řádného profesora práva finančního a vědy finanční JUDr. Viléma Funka, kterou proslovil při svém uvedení v úřad rektora Univerzity Karlovy 14. ledna 1939*. [Praha: [s.n.], 1939. 11 s.]

⁷ **Jiří Havelka** (25. 8. 1892 Orel - 5. 6. 1964 Hostomice), oborový rada ministerstva železnic, český a československý právník a politik, za druhé republiky vedoucí [Kanceláře prezidenta republiky](#) a [ministr bez portfeje](#), později [ministr dopravy Protektorátu Čechy a Morava](#). Podrobněji viz heslo ve Wikipedii a Navrátil, Michal. *Almanach československých právníků*. Praha 1930.

⁸ **Jiří Hejda** (25. února 1895 v Praze-Vinohradech – 25. dubna 1985 v Praze), český spisovatel a publicista, československý politik a národohospodář, účastník [protinacistického odboje](#). V roce 1920 promován na doktora práv. Od r. 1919 byl činný jako žurnalista, nejprve v *Tribuně*, pak v *Čsl. denníku* v Olomouci, kde vydával revui *Přehled* a byl profesorem obchodní akademie. S *Peroutkovou* revui *Přítomnost* spolupracoval od roku 1926, přičemž se stal o rubriky „Národní hospodářství“ a „Aktuální otázky“. V letech 1928–30 psal o [národohospodářství](#) do *Lidových novin*. Léta 1930–35 strávil v redakci *Českého slova*, kde se od 1. dubna 1930 stal hospodářským redaktorem. Byl spolupracovníkem *Hospodářského obzoru*, řádným členem Sociálního ústavu. Viz podrobněji heslo ve Wikipedii. Bibliografie: *Komu patří čsl. průmysl* (Přítomnost 1927-28), *Nová hospodářská politika* (1929), *Hospodářská funkce akciové společnosti* (1930); *Problémy světové hospodářské krize* (1933); *Krise a spotřeba*. V Praze: Sociální ústav ČSR, 1935. 79 s. Publikace Sociálního ústavu ČSR; čís. 63. *Formy podnikání ve XX. století*. Praha: V. Orel, 1933. s. 129-168 [Zvláštní otisk z Encyklopedie XX. Stol., sv.5]. HEJDA, Jiří et al. *Světová hospodářská krize a nezaměstnanost*. V Praze: [Sociální ústav ČSR], 1932. 186 s. Publikace Sociálního ústavu ČSR; č. 56 [Příčiny soudobé krize / Jiří Hejda -- Krise a technický pokrok / Antonín Hampel -- Vliv obchodní politiky na

Od roku 1921 začaly být publikovány přednášky České společnosti národohospodářské jako samostatné sešity, což uvolnilo prostor časopisu *Obzor národohospodářský* pro další profilaci. Do té doby publikoval tyto přednášky *Obzor národohospodářský* jako samostatné články, například přednášku doc. Dr. Jana Koudela *O povaze a platnosti theoretických nauk národohospodářských*, přednesenou na valné hromadě České společnosti národohospodářské v Praze dne 24. dubna 1912 s dvoměsíčním zpožděním [*Obzor národohospodářský*, r. XVII, 1912, s. 257-266], podle něhož *oborem národního hospodářství jsou zjevy života společenského ve svém vztahu k hmotnému blahobytu lidskému. Samostatné studium hospodářské stránky zjevů společenských jest vhodné, poněvadž hospodářské zjevy jsou přístupnější vědeckému pozorování než jiné zjevy společenské, protože máme v penězích měřítko, jímž můžeme určovat a srovnávat zhruba sílu motivů lidské činnosti mnohem dokonaleji než v oborech jiných.*

Josef Gruber a *Obzor národohospodářský*

V pátém čísle XXX. ročníku *Obzoru národohospodářského*, které vyšlo 15. května 1925 bylo pod vedle zobrazeným portrétem v černém rámu připojeno oznámení: PROF. DR. JOSEF GRUBER, redaktor „*Obzor*

hospodářskou krizi / Th. Pistorius -- Světová hospodářská krise a hodnota peněz / Jan Loevenstein -- Nezaměstnanost a populační problém / E. Schoenbaum -- Zkrácení pracovní doby jako prostředek boje proti nezaměstnanosti / Alois Tučný -- Investičními pracemi proti nezaměstnanosti / Jaromír Nečas -- Kritický rozbor péče o nezaměstnané v Československu / Evžen Štern]; [Spolu s SCHROGL, František a MATOUŠEK, František]. *Kurs technické správy na Benešově technice*. [V Brně: Vysoká škola technická Dr. E. Beneše, 1947?]. 17, 21, 18 l. *Čtení hospodářských zpráv v tisku*. [Brno: Vys. šk. techn. Dr. E. Beneše, 1950]. 17 s.; *Útěk* (román, 1969; *Žil jsem zbytečně* (autobiografie, 1991); *Sonetý zpívané šeptem ve stínu šibenice* (1993),

⁹ **Josef Hraše** (8.3.1888 v Praze. JUDr., suplent národního hospodářství na vysoké škole obchodní při české technice v Praze, člen statistické společnosti, národohospodář, člen České astronomické společnosti [revizor účtu]; redaktor časopisu *Čas* v roce 1922[?, srovnej <http://www.cas100geo.cz/jak-sel-cas-v-cas/>; http://hisec.astro.cz/_old/clanky/2001-Zikova-CAS_vznik.htm]); Bibliografie: *Sluneční skvrny. Říše hvězd. Ročník 1, č.4/1920; Rozdělení předválečného nezaručeného dluhu rak. uh.*[Zahraniční politika 1 *Pravidelná vlnění oběživa = (Les oscillations régulières des quantités de moyens de paiement en circulation)*. Praha: Státní úřad statistický, 1928. [2], 98, [I] s. Knihovna Statistického věstníku; sv. 8; *Oběh bankovek v Německu v letech 1876-1914, jeho harmonická analýza a periodogram*. Praha: Orbis, 1936. 64, [I] s. Knihovna Statistického obzoru; sv. 34; *O vnitřních zákonitostech záporného soudu: Pokus o uplatnění dialektické metody na problém formální logiky*. Brno: [s.n.], 1953. 73 s. Překlad knihy Josefa Batese Clarka: *Základy národohospodářské teorie*. Dokumenty k jeho osobě z let 1945-1948 jsou uloženy v archivu Kanceláře prezidenta republiky.

¹⁰ **Čeněk Ibl** [pseudonym Vincenc Ibl] (26.10. 1889 Pardubice – 1975 (?), Švýcarsko), Absolvoval vinohradské gymnázium (1908), poté vystudoval práva a národní hospodářství na PrF české univerzity v Praze (JUDr. 1913), sekretář obchodní a živnostenské komory v Plzni, jv této funkci podnikal ve službách plzeňských pivovarů obchodní cesty do zahraničí. 1921-1925 vedoucí obchodního oddělení čs. velvyslanectví v Berlíně, odkud povolán do národohospodářské sekce v ministerstvu zahraničních věcí. Sjednal obchodní smlouvy r. 1925 s Belgií, v r. 1926 československo-francouzskou dodatkovou smlouvu a od r. 1926 vedl jednání s Německem. V r. 1927 generálním tajemníkem československé delegace na světové hospodářské konferenci v Ženěvě. Působil jako vedoucí středo- a severoevropského oddělení národohospodářské sekce MZV (1925-28 odd. IV/3), poté byl od března 1928 přidělen jako legační rada na vyslanectví v Paříži, které také po dobu nepřítomnosti vyslance Š. Osuského řídil jako *chargé d'affaires*, přičemž se také výrazně podílel na rozvíjení hospodářské složky čs.-francouzských vztahů. Poč. 1936 byl přeložen do Prahy a v červnu t.r. byl jmenován vyslancem v *Dánsku (s pověřením i u vlády Islandu)*, kde zůstal až do konce republiky. V březnu 1939 předal úřad německému vyslanci v Kodani, do protektorátu neodjel, ačkoliv byl formálně převeden do stavu úředníků protektorátního ministerstva financí, a celou válku žil ve Švýcarsku, kde zůstal i po r. 1945. Po obnově ČSR byl pro své jednání v březnu 1939 stíhán a v r. 1949 mu byl zabaven majetek, do republiky se však již nevrátil. Nezapojil se ani do aktivit emigrace a jeho další osudy jsou neznámé. Bibliografie: *Ekonomické dopady mírových smluv. Věstník plzeňské obchodní komory 1919 Hospodářské otázky na janovské konferenci. Zahraniční politika 1922; Německé hospodářství po přijetí Dawesova plánu.*

¹¹ **Otakar Klepal** (1863 Hradec Králové -), Ing. Bibliografie: *O plavbě vzduchem*. Praha: Ant. Hajn, 1910. 69, 3 s; *Složky vlastních výloh ve strojnických závodech a jejich vliv na stanovení ceny prodějně*. Praha: Dr. Ant. Hajn, 1913. 15 s. [Zvláštní otisk z *Technického obzoru*. 1913]; *Handbuch der KolbenKompressoren und Kolbenpumpen*. Wittenberg : A. Ziemsen, 1919. VIII, 210, XXIX p. *Kompresory a čerpadla*. Praha: Weinfurter, 1919. 3, 154 s. Bibliotéka technická; sv. 5; *Ústrojí ke stanovení potřebného zatížení rozvodových ventilů zpruhami* Patentový spis č. 9415. Vydáno 10. prosince 1922 (<http://spisy.upv.cz/Patents/FullDocuments/9/9415.pdf>)

¹² **Otakar Koutský** (19.4.1863 Heřmanův Městec - 7.10.1926) JUDr., od r. 1896 advokát v Pardubicích. Navštěvoval národní školu v H. Městci a reálné gymnázium v Chrudimích, absolvoval právnická studia v Praze a v Lipsku. Promoval 11. ledna 1890, v r. 1888 praxe u obchodního soudu v Praze a u zemského a krajského soudu v Jihlavě, Hustopeči, v Kyjově, Hranicích a Praze. V r. 1892 začal v Hranicích vydávat *Hranickolipnické Noviny*, jež pak přešly v majetek družstva a byly přeměněny na *Hlasy z Pobečví*. Bibliografie: *Vodní dráha a naše zemědělství* (Pardubice: Otakar Koutský vl. n., 1901. 55 s.); *Domácký průmysl ve východních Čechách* (Knihovna »Osvěty lidu* Svazek II.) V Pardubicích, »Osvěta lidu* 1904. 1904).

¹³ **Jindřich Mayer** (15.9.1892 Ražice – 27.2.1971 Brno) Právnická fakulta Univerzity Karlovy (ZS 1911/1912 - 2. 6. 1921), tajemník Obchodní a živnostenské komory v Brně. Bibliografie: *Vývoj a budoucnost obchodu*. V Brně: Obch. jednota československá, 1928. 190 s. Knihovna československého obchodu. *Korporační řád a hospodářství fašistické Itálie*. Brno: Orbis, 1933. 188 s. [Sbírka spisů právnických a národohospodářských, sv. 64]; *Nové směry v obchodní politice : Hospodářský nacionalismus, clearing, kompensace*. [spolu s Miloš Horna, Antonín Šourek]. Brno, Orbis 1935. [Sbírka spisů právnických a národohospodářských. 78]; *Neue Wege der Handelspolitik: [Nové směry v obchodní politice]:*

Národohospodářského" od počátku jeho vycházení r. 1895, zemřel po náhlém onemocnění dne 4. května a pochován dne 7. května 1925 do Slavína na Královském Vyšehradě. Kromě toho byly v čísle publikovány tři následující nekrology.

Ing. B. Mansfeld: Za zemřelým místopředsedou Jednoty Průmyslové prof. Drem Jos. Gruberem.

V zasedací síni Jednoty Průmyslové osiřelo křeslo, na němž sedával místopředseda J. P. JUDr. Jos. Gruber, ř. profesor university Karlovy v Praze, v roce 1920 ministr sociální pece republiky čsl. — JUDr. Jos. Gruber byl členem Jednoty Průmyslové od r. 1894, od r. 1895 redaktorem spolkového orgánu J. P. „Obzoru Národohospodářského“, v témž roce založeného od r. 1900 členem ředitelství a od r. 1919 místopředsedou. Jest neocenitelné pro dějiny této naší nejstarší kulturně-hospodářské korporace, ale i pro všechny český hospodářský vývoj, že v 29 dosavadních ročnících „Obzoru Národohospodářského“ sneseny jsou doklady o kulturní a hospodářské činnosti tohoto období, důležitého pro rozmach českého průmyslu, obchodu, živnosti, peněžnictví, dopravy i zemědělství, nejdůležitějších složek českého národního hospodářství. Přímou však, jako v předtuše, aby zachovány byly kulturní historii momenty od založení tohoto předního časopisu

Wirtschaftlicher Nationalismus-Clearing-Kompensationen. Prag: Orbis, 1936. 212, [I] s.

¹⁴ **Alois Rathauský** (28. nebo 29.2.1892 Kralovice u Plzně), JUDr., PhDr.(FF UK v Praze 1923), státní úředník, národohospodářský spisovatel, sociolog a statistik, odborný publicista, od r. 1941 přednosta filmového odboru ministerstva průmyslu, obchodu a živností. Bibliografie: *K Filmovým žním ve Zlíně.* Filmový kurýr, roč. 15, 1941, č. 30, s. 2.

¹⁵ **Jaroslav Rossi**, ministerský rada (státní dozor na burzou v r. 1938-1939)

¹⁶ **Emil Schönbaum** (10. 7. 1882 Benešov u Prahy-16.11.1967 Mexico City), PhDr.,1906 studium pojistné matematiky v Göttingenu. Zde navštěvoval přednášky F. Kleina, D. Hilberta a H. Minkowského. Profesor pojistné matematiky a matematické statistiky na matematicko-fyzikální fakultě Univerzity Karlovy v Praze od r. 1923 (habilitoval se v roce 1919). Na žádost T. G. Masaryka se začal zabývat sociálním pojištěním a je autorem výpočtů k zákonu o sociálním pojištění (1924) a řady zahraničních pojištěnematematických systémů (např. v Řecku, 1932). Zde navštěvoval přednášky F. Kleina, D. Hilberta a H. Minkowského Jako expert pojistné matematiky Mezinárodní organizace práce v roce 1939 odešel do ciziny a podílel se na reformě sociálního pojištění v řadě zemí Latinské Ameriky, ale také ve Spojených státech a v Kanadě. Jeho řešení se mezi světovými válkami označovalo jako „česká pojištěnematematická škola“. Bibliografie: *Několik kapitol z nauky o číslech.* Časopis pro pěstování matematiky a fyziky, vol. 34 (1905), issue 3, pp. 265-300; *Finanční a organizační zásady sociálního pojištění* (1925); *Die Sozialversicherung der Journalisten.* Prag, Orbis 1929. 37 stran *Quellen und Dokumente zur Tschechoslovakischen Zeitgeschichte*, Nr. 4.; *Poznámky k populačnímu problému.* Bratislava: Slov. národohosp. společnost, 1930. 21 s. Sběrka přednášek slovenskej národohospodárskej spoločnosti v Bratislave. Rok 1929/30; Čís. 3.

¹⁷ Karel Uhlig (), Dr. Bibliografie: Šetření o vývoji československého průmyslu juty (1928); Vývoj československého vývozu porculánu (1928); Vývoz konfekčního průmyslu (1928); Vývoz kožených rukavic (1928) (původně inv. č. 89); Vývoz minerálních vod a zřídelných solí z Československa a jeho národohospodářský význam (1929); Vývoz obuvi (1928) (<http://badatelna.eu/fond/4545/zaznam/310759#sthash.qY9pG6dQ.dpuf>)

¹⁸ **Vojtěch Vaníček**, odbojář, generální konsul ve Francii, spolusignatář obchodní dohody mezi Francií a Československem v r. 1928, v letech 1929-1933 vyslanec v Rio de Janeiru v Brazílii, v r. 1936 audience na Hradě jako vyslanec v Brazílii.

¹⁹ **Václav Verunáč** (17. 9. 1893 Vlnoves u Mělníka - 15. 5. 1960 Praha), Chemik, ekonom a sociolog. Od r. 1917 byl činný v sociální politice průmyslu a technického hospodářství. V r. 1922 se stal soukromým docentem a později profesorem průmyslové sociální politiky a technického hospodářství na Vysoké škole chemicko-technologického inženýrství při ČVUT v Praze. Byl členem Masarykovy akademie práce a Sociálního ústavu. V l. 1921–29 redigoval časopis Parlament v letech 1931-1937 Sociální problémy – revue pro sociální teorii a praxi, od r. 1936 Plán. Časopis pro plánovité hospodářství: Organ Čsl. společnosti pro plánovité hospodářství. Ve 20. l. se u nás stal zakladatelem a průkopníkem tzv. laboretismu (labor – práce). Spjoval v něm zásady technického myšlení, mravního pojetí práce a vědecké organizace (řízení, rozbor, plán, iniciativa, systém, kontrola). Chtěl tak přispět k technicko mravnímu hospodářskému pokroku, uspišit přirozený vývoj a zvýšit životní a kulturní úroveň lidstva. Bibliografie: ; *Moderní názory na složení portlandského cementu.* Praha: nákl. vlast., 1918. 9 s.; *Zráty v průmyslové výrobě a jak jim čelit.* 2. vyd. Praha: Masarykova akademie práce, 1923. 421 s.[překlad z angličtiny Doslov]; *Stabilisace a normalisace mezd: (Vznik, vývoj a výsledky této otázky v době poválečné): Perspektiva budoucnosti.* V Praze: Dělnicko-zřizenecké listy, [1923]. 32 s. Knihovna "Dělnicko-zřizeneckých listů"; sv. 1.; *Dělnická otázka a náš průmysl: důležité události ve vývoji naší sociální politiky průmyslové po politickém převratu, i perspektiva budoucnosti, se zvláštním zřetelem k technické ekonomii.* V Praze: Masarykova akademie práce, 1923. 259 s., [1] slož. l. příl. Masarykova akademie práce; č. spisu 11. Odbor národohospodářský a sociální; č. 2.; *Ústav pro technické hospodářství průmyslové při Masarykově akademii práce.* Praha: V. Verunáč, 1924. 16 s. Knihovna Ústavu pro technické hospodářství průmyslové; č. 1.; *Některé složky vědeckého řízení práce v průmyslu: Přednes. na praž. mezinárod. kongresu pro vědec. řízení práce ve dnech 21.-24. července 1924.* Praha: Masarykova akademie práce, 1924]. 10 s. První mezinárodní kongres pro vědecké řízení práce; IVa.; *Zaměstnavatel a zaměstnanec.* V Praze: Státní nakladatelství, 1925. 35 s. Občanská knihovna; sv. 60; *Československé národní komité pro vědeckou organizaci (Č.S.K.O.): vznik a účel.* Praha: Václav Verunáč, [1926]. 8 s.; *Ústav pro technické hospodářství průmyslové: (První třileti).* Praha: Nákladem vlastním, [1926]. 32 s.; *Laborismus: hnutí technicko-etického progresivismu hospodářského.* V Praze: Václav Verunáč, 1926. 12 s.; *Hospodářský zítřek: (výbor autorových statí a článků).* V Praze: Fr. Borový, 1927. 152 s., 3 listy, 4 ins. listy. Knihy přítomnosti; sv. 3.; *Laboretismus: hnutí technicko-mravního pokroku hospodářského: zásady a směrnice.* Praha: nákladem Parlamentu, revue pro státovědu, sociologii a hospodářskou politiku, 1928. 15 s.; *Světové hnutí vědecké organizace.* Praha: [Nákladem vlastním, 1926. 26 s. *Racionalisace, vědecká organizace a otázka sociální: (vývoj, rozsah, sociální důsledky racionalisace): sborník.* V Praze: Sociální ústav republiky Československé, 1930. 303, [ii] s. Publikace Sociálního ústavu ČSR; č. 48.; . *Wirtschaftsplan: Vortrag gehalten im Sozialinstitute der Česchoslov. Republik am 3. November 1932: Führung, Analyse, Plan ...* Prag: [s.n.],

národohospodářského, z něhož vytvořil prof. Dr. Jos. Gruber revui nejseriosnějších tendencí, psány jsou články do 30. jubilejního letošního ročníku „Obzoru Národohospodářského“. Tklivě a přece pietně čtou se dnes úvodní slova těchto kapitol: „Vstupujeme letos do třicátého ročníku našeho časopisu — za téhož redaktora, v témže nakladatelství, v téže tiskárně a jako orgánu téže korporace průmyslové . . . Snad většinu z těch, kdo stáli jsme při „Obzoru Národohospodářském“ v jeho počátcích, zkosila již smrt, my ostatní jsme zešedivěli, zestárlí a kolem nás vyrůstá nová družina mladších, hojnější poetem než nás bylo před třiceti roky, sotva však oddanější a obětavější. Za tento lidský věk nesmírně se změnila poměry hospodářské, otázka sociální milovými kroky se přiblížila k svému řešení a nabyla částečně jiné tvárnosti, a 'politicky dožili jsme se převratu, v jaký si netroufali ještě naši bezprostřední předchůdci doufati ani ve svých snech nejobdávnějších ..."

Těmito břitce stylisovanými slovy vyřčena jest stručně uplná historie našeho nejdůležitějšího období národně-hospodářského i státně-politického, v níž byl prof. Dr. Jos. Gruber úhelným kamenem již od doby svého působení v Obchodní živnostenské komoře pražské, jako docent české university a profesor národního hospodářství na

1933. 24 s.; *Encyklopedie výkonnosti. I. Člověk*. V Praze: Sfinx, 1934. 626 s.; [spolu BASCH, Antonín] *Mzdy a ceny: o mzdách a koupěschopnosti zaměstnanců u nás: Soubor přednášek, pořádaných Sociálním ústavem ČSR ve dnech 30. ledna, 6., 13., 20. a 27. února, 3. a 10. dubna 1930*. Praha: Sociální ústav RČS, 1931. 143, [I] s. Publikace Sociálního ústavu republiky Československé; čís. 52.; *hospodářský plán u nás*. Praha: Svaz národního osvobození, 1933. 15 - [i] s. Epištoly k národu; sv. 6.; *O hospodářský plán*. Praha: Čin, 1933. 143 s. Program; sv. 19.; *Labetismus: soubor přednášek a statí*. Praha: Práce intelektu, 1934. 167 s.; [spolu a AUERHAN, Jan] *Na cestě k plánovitému hospodářství: rozšířený cyklus přednášek Sociálního ústavu Čs. republiky pořádaný v lednu a únoru 1935*. V Praze: Sociální ústav republiky Československé, 1935. 192 s., [4] l. slož. příl. Publikace Sociálního ústavu republiky Československé; č. 64.; *Československá společnost pro plánovité hospodářství*. [Praha: nakladem vlastním], 1936. [VIII] s.; *Technik ve společnosti*. V Brně: Sociologický seminář Masarykovy university, 1936. 16 s.; *Za hospodářským osvobozením*. Druhé vydání. Praha: Ethokratické hnutí, 1937. 29 stran. Veřejné svědomí; svazek 3.; [ŠÍMA, Jaroslav, ed.] *Sociální prorok: život a dílo Ing. Josefa Poppera-Lynkea*. Praha: Časopis Plán, 1938. 95 s. Knihovna časopisu Plán; sv. 1.; *Věda o práci: (Co je věda o práci a jaký účel sleduje)*. Praha: [nakladem vlastním, 1944]. [4] s.; *Po pěti letech 1939 – 1944* [spolu s Emanuel Moravec, Jan Scheinost, Emanuel Vajtauer, Oldřich Kuba, Jan Pipota, Václav Kuneš] Praha: Orbis, 1944; *O technice: (Stručná informativní studie)*. Praha: Osvětový ústav, 1958. [1], 29, [2] s.; a DVORÁK, Josef, ed. *Technika kosmického věku*. 1. vyd. Praha: Práce, 1964. 94, [1] s. Technický výběr do kapsy; Sv. 59.

²⁰ **Otomar Vodička** (-12.5.1930), Dr., magistrátní rada v Praze. Psal národohospodářské články v odborných listech. Byl znám z četných přednášek a odborných kursů širší veřejnosti. Roku 1926 byl přidělen jako průvodce řecké delegaci, jež zavítala na sokolský sjezd. Vyznamenán řeckým řádem Spasitelovým.

²¹ **Josef Zelinka** (17.1.1874 Mikulovice u Pardubic -), JUDr. Bibliografie: *nájemném: výklad k zákonu ze dne 27. dubna 1922 č. 130 Sb. z. a n. se zvláštním zřetelem na řízení soudní*. Plzeň: J. Zelinka, 1922]. 111, 1 s.; *Zvýšení nájemného podle zákona o ochraně nájemníků: Zvýšení obecně přípustné: Zvýšení z důvodů oprav: Výpočet rozvrhu zvýšení opravy: Útraty soudního řízení: Vzorec návrhu na soudní rozhodnutí*. Plzeň: nákl. vlast., 1923]. 43, 1 s.; *Zvýšení nájemného podle zákona o ochraně nájemníků: Zvýšení obecně přípustné: Zvýšení z důvodů oprav: Výpočet rozvrhu zvýšení opravy: Útraty soudního řízení: Vzorec návrhu na soudní rozhodnutí*. Plzeň: nákl. vlast., 1923]. 43, 1 s.; *Zákony upravující právní poměry vlastníkům domů a nájemníků*. Plzeň: J. Zelinka, 1926. 304 s.; *Ochrana nájemníků*. V Plzni: J. Zelinka, 1931. 390, [ii] s.; *Ochrana nájemníků: vydání 1934*. V Praze: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1934. 722 s. Právnická knihovna; sv. 14.

²² **Emil Zimmerler** (1863-1950), Ing. Dr. Byl jediným synem a posledním členem známé nymburské rodiny, vodohospodářským odborníkem, technikem a regionálním pracovníkem Polabí. V Nymburce (narodil se a žil v historické katovně) navštěvoval obecnou školu, v letech 1874-1881 vyšší reálku v Praze, následně v letech 1881-1886 studoval obor stavební inženýrství na pražské technice. Po absolvování studia a po poradě se svým otcem se rozhodl pro dráhu státního stavebního technika. Tuto profesi vykonával nejen díky svému technickému nadání, ale i vynikající znalosti německého jazyka při zemském výboru v Praze na oddělení pro stavby silniční a mostní. V době svého působení na Zemském úřadu vypracoval mnoho významných projektů: stavba mostu v Rokycanech, sokolské sletišť pro 1. všesokolský slet, projekty mostů v Poděbradech, Staré Roli u Karlových Varů, v Soběslavi, Turnovu, Strakonících a Žatci. Podílel se také na opravě zříceného Karlova mostu v Praze v r. 1890. Téhož roku byl přidělen do Vídně, kde působil na vodním oddělení ministerstva vnitra, byl ředitelem Masarykovy Akademie Práce a propagátorem myšlenek vědeckého řízení. Patřil mezi naši inženýrskou elitu, byl členem mnoha spolků a organizací, zasadil se o popularizování techniky v rámci hospodářských a sociálních souvislostí. Ve své původní profesi se zabýval vodohospodářstvím, roku 1906 převzal řízení expositury ředitelství pro stavbu vodních cest v Praze. Podle slov Stanislava Špačka byl Zimmerler na této pozici velmi uznávaným vedoucím, se svými podřízenými udržoval vřelé přátelské vztahy. Jeho spolupracovníci na něj prý skládali žertovné básně a nazývali ho přezdívkou „Bílý lev“, kterou si vysloužil díky svým hustým bílým vlasům (Špaček, 1948, MÚ a AAV ČR, fond Stanislav Špaček, karton 12, inv. č. 1218, sign. III. e)). Zimmerler se věnoval otázce, jakým způsobem hodnotit duševní práci. Ta byla u nás dlouhou dobu značně přezírána, proto se snažil pátrat v zahraničních zdrojích, bohužel ne příliš úspěšně. Chtěl dosáhnout toho, aby na duševní činnost bylo nahlíženo s obdobnou úctou jako na práci fyzickou, tedy aby se jí dostalo spravedlivého uznání a postavení. I přes značně pomalý posun a časté odmítání jeho myšlenek se snažil udržet si optimismus filosofa, kterým beze sporu byl. „Neklesal na myšli, neboť mu bylo věcí přirozenou, že ti, kdož pracují pro veřejnost, jsou odměňováni nevďekem.“ (Špaček, 1948, MÚ a AAV ČR, fond Stanislav Špaček, karton 12, inv. č. 1218, sign. III. e)). Dle Špačkových slov narážel Zimmerler na nepochopení zejména proto, že jeho vysoké pracovní tempo často vzbuzovalo u některých lidí podezření a snad také vyvolávalo pocit ohrožení. Snad je skutečně pravidlem to, že každý pokrok potřebuje své tempo, a snaha o jeho zrychlení může být až kontraproduktivní. Zimmerler v neposlední řadě upozorňoval také na nutnost

České vysoké škole technické v Praze a zvláště jako profesor politické ekonomie na právnické fakultě uiversity Karlovy v Praze.

Narozen dne 5. listopadu 1865 v Luži v Čechách, studoval na gymnasiu v Litomyšli, od r. 1885 na české právnické fakultě v Praze, kde nabyt r. 1890 hodností doktorské. Byl po léta úředníkem (koncipistou, pak sekretářem) Obchodní a živnostenské komory v Praze. R. 1901 habilitoval se za soukromého docenta politické ekonomie na právnické fakultě České university v Praze. V lednu 1907 byl jmenován po odchodu prof. Dra Prant. Fiedlera řádným profesorem věd právních a státních na České technice v Praze a v říjnu 1909 po Bratově povolání za ministra orby řádným profesorem politické ekonomie na České universitě v Praze. Vykonal cesty po Rakousku, Uhrách, Německu, Dánsku, Švédsku, Belgii, Holandsku, Francii, Švýcarsku a Itálii. Od 21. prosince 1895, kdy vyšlo I. číslo, byl zároveň redaktorem „Obzoru Národohospodářského“.

Není úkolem tohoto článku, aby podal bibliografický a rozborný výčet všech nespočetných prací a článků prof. Dra Jos. Grubera, což bude samo úkolem vděčným pro péro nejpovolnější. Rovněž nelze v této stručné vzpomínce vyčísti ohromné zásluhy prof. Dra Jos. Grubera po stránce organisacní, ať již v Obchodní a živnostenské komoře pražské, jejíž dějiny v prvním půlstoletí jejího trvání v r. 1900 vydal, nebo při založení Ústavu pro zvelebování živností při Obchodní a živnostenské komoře, jehož první statut vypracoval, nebo při založení Technologického musea na Hradčanech, v oboru živnostenské politiky a zákonodárstva, v otázkách vodních cest a průplavních se stanoviska českého národního hospodářství, v oboru průmyslové politiky, výstavnictví, průmyslového a obchodního školství, železnic a tarifnictví. Zvláště jsou též důležité pravidelné jeho rozhledy a kritiky hospodářské, finanční a sociální v „Obzoru Národohospodářském“ a 1895—1905 v „Naší Době“. Veřejně přednášel z oboru národohospodářského i sociální a hospodářské politiky v universitních extensích, na Českém učení pro vědy politické, na kursech národohospodářských, živnostensko-právních, tarifních, v Státovědecké společnosti i v České společnosti národohospodářské, jejímž byl r. 1896 spoluzakladatelem a od r. 1900—1918 předsedou. V této době vynikla Česká společnost národohospodářská zejména akcí za zrovnoprávnění českého kapitálu v byv. Rakousko-uherské bance vídeňské. Neobyčejnou byla činnost prof. Dra Jos. Grubera při založení Národohospodářského ústavu při České akademii věd a umění, jehož byl s prof. Drem A. Bráfem spolutvůrcem a od zřízení r. 1906 členem a do r. 1918 generálnírr jednatelem.

Byl též členem mnoha sborů a komisí poradních, členěn představenstva Úrazové pojišťovny dělnické pro král. České Zemské rady železniční, Zemské statistické komise, Sociálně-humanitní komise hl. města Prahy, předsedou Povltavské jednoty, členem rady Národopisného musea Čsl., předsedou zkušebních komisí na vyšších školách

obnovit funkci zahraničních technických attaché, kteří by Československo zásobovali informacemi o aktuálních trendech, či potřebu zvýšit intenzitu popularizování vědeckých zásad řízení (Špaček, 1948, MÚ a AAV ČR, fond Stanislav Špaček, karton 12, inv. č. 1218, sign. III. e)). Bibliografie: *Rozvoj hospodářství vodního v království Českém: z cyklu průmyslových přednášek pořádaných ústavem ku podpoře průmyslu v měsících březnu a dubnu 1913*. Praha: Ústav ku podpoře průmyslu, 1913. 46 s. Zprávy Ústavu ku podpoře průmyslu obchodní a živnostenské komory v Praze; č. 16.; *Technika projednávání věcí se zájemníky*. V Praze: Masarykova akademie práce, 1929. 47, [I] s. Masarykova akademie práce. Odbor národohospodářský a sociální; č. 20. ; *Pokrok na poli technickém*. Praha: [s.n.], 1930. [21] s. GODEAUX, Auguste a ZIMMLER, Emil. *Mravní základy úspěšné inženýrské práce*. V Praze: Masarykova akademie práce, 1931. 133 s. Masarykova akademie práce. Spisy odborné; č. 34 Odbor národohospodářský a sociální.; *Jak se mám rozhodnout?: [technika rozhodování]*. Praha: Masarykova akademie práce, 1932. 36 s. Masarykova akademie práce. Spisy odborné; č. 37.; , *Původní zpráva velitele saského vojska, které dobylo Nymburk 16. srpna 1634*, Nymburské listy 5, 1936, č. ; Co má vědět i o Československé republice každý občan. II. Část I Státní národ. Jeho početnost a měna. Jeho hmotná kultura [spolu s dr. Zdeněk Tobolka ; Naps.: dr. J. Auerhahn, dr. Antonín Basch, dr. A. Boháč, dr. Josef Drachovský, ing. Jan Dvořáček, dr. Fr. Fiedler, dr. Karel Franzl, dr. B. Linhart, dr. Josef Macek, dr. Jindřich Matiegka, J. Novák, dr. Ladislav P. Procházka, dr. Pavel Smutný, Ota Šmíd, dr. Evžen Štern, dr. Karel Trapl, dr. Lev Winter]. Praha : [Čsl. Kompas](#), 1924 ; [spolu s HAVELKOVÁ, Michaela, ed. a HOZÁK, Jan, ed.] *Moje inženýrské paměti*. Vyd. 1. Praha: Národní technické muzeum, 2013. 2 sv. (431, 323 s.). Manu propria; sv. 7/1-2. ISBN 978-80-7037-227-2.; *Paměti o úpravě středního Labe v Nymburce; Erární most v Nymburce*. Vydání první. Nymburk: v edici Kaplanka vydalo se spoluúčastí Města Nymburk a Společností přátel starého Nymburka nakladatelství Jan Řehounek - Kaplanka, [2016], ©2016. 83 stran. Kaplanka. ISBN 978-80-87523-16-2

²³**Vasilij Mitrofanovič Benzin (Василий Митрофанович Бензин)** (1881-1973, (30 января 1881, пос. Царицын Кут Таврической губернии - 9 февраля 1973, Северная Каролина)) Životopis viz zde http://zarubezhje.narod.ru/av/b_074.htm
Bibliografie: Zemlja i chozjain: praktičeskoje rukovodstvo po prirodovědeniju i sel'skomu chozjajstvu dlja načal'nych sel'skich škol i kursov dlja vzroslych. 1924

²⁴ **P. Ganickij (-)**. Bibliografie: Očerdnija zadači čechoslovackoj promyšlennoj politiki

²⁵ **Frank Bunker Gilbreth**

²⁶ **Jerzy Karol Kurnatowski** (1. července 1874 - 22. května 1934) polský právník, ekonom, akademik, autor, politik, státní úředník a politolog. Získal dvakrát kříž Valor , Čestnou legii a Řád Bílého lva. Viz podrobněji https://pl.wikipedia.org/wiki/Jerzy_Karol_Kurnatowski; <http://www.ipbs.nina.gov.pl/a/biografia/jerzy-karol-kurnatowski?print>

²⁷ Josef Gruber přestal používat pseudonymy Karel Nermut a Karel Tykal.

²⁸ Pro ilustraci lze uvést ještě další tehdy vyšlé monografie v tomto období: Placht, Otto. *České daně 1517-1652*. Praha : Jednota českých matematiků a fyziků, 1924. 182 s.

obchodních, na technice i na universitě. R. 1907—8 byl děkanem obecného oddělení Vysoké školy technické v Praze. Byl řádným členem České akademie věd a umění a od založení Masarykovy Akademie Práce v roce 1919 členem Vědecké rady VI. tř. M. A. P., národohospodářské a sociální.

Nejvyšší čestné a zodpovědné funkce dostalo se prof. Dr. Jos. Gruberovi v r. 1920, kdy byl povolán za ministra sociální péče republiky Československé. Ve funkci této zkonsolidoval činnost ministerstva v úřednické vládě, a vystřídán byl po roce ministrem parlamentním, ochotně opět se vrátil ke své stoličce universitní. V r. 1922 jmenován předsedou Sociálnímu ústavu Čsl. republiky, jemuž věnoval své praktické zkušenosti a obzvláštní zájem, zejména též namáhavou práci při loňském mezinárodním sjezdu sociálně-politickém, jehož byl v Prazi Sociální ústav republiky Čsl. pořadatelem.

Odešel ministr m. sl. a profesor vzácných vlastností JUD. i Jos. Gruber předčasně, zanechav řadu prací rozpracovaných a vždy nové ještě chystaje, neuživ plodů své vyčerpávající práce a neúměrné námahy. Generace současná i budoucí v osvobozeném státě Československém, pro jejíž osvobození hospodářské bojoval prof. Dr. Jos. Gruber všechnen svůj život, a zvláště i ideově a jako základna publicistické tvorby mu blízká Jednota Průmyslová, zachovají mu vždy čestnou památku!

Inž. E. Zimmler: Dr. Josef Gruber

Z nečetného a již tím vzácného kroužku právníků, kteří přímým stykem s inženýry se věnovali upřímně a věcně řešení záležitostí technicko-hospodářských, odchází náhle vyrván Osudem v krátkém čase po Dru Pantůčkovi druhý vynikající člen, Dr. Josef Gruber.

Opakuje se k lítosti čsl. inženýrů smutná povinnost, aby za tím, který odešel v končiny věčné, poslali hrst vděčných a přátelských vzpomínek jeho životní práci, věnované věcem společným.

Dr. Jos. Gruber zasvětil život svůj vědám národohospodářským. Okolnost, že započal svou dráhu v praktickém životě v středisku pracovního ruchu průmyslového a obchodního, měla zajisté vliv na to, že vedle svých přirozených schopností přilnul k onomu oddílu rozsáhlých národohospodářských disciplín, který souvisí těsněji s tvořením statků, výrobou, s obory technicko-hospodářskými, inženýrskými.

Touto snahou svou prokázal Dr. Jos. Gruber velké pochopení pro potřeby svého národa. Obohativ svého ducha vědomostmi neobyčejně rozsáhlými a všestrannými, stal se učitelem naší mládeže inženýrské, na které spočívá naděje a víra v rozvoj naší hospodářské mohoucnosti a moci, v oboru pro ni zvláště důležitém. Věnoval síly své vyplnění snahy všeho čsl. inženýrstva, které uznávalo rovněž nutnost, aby se mu dostalo vedle vědomostí konstruktivních ústy povolání hlasatele moderních názorů poučení a rozhledu národohospodářského, učitele zákonů, podle nichž se řídí využití statků vyrobených k nejlepšímu národnímu užítku, a na nichž spočívá zdar všeho podnikání.

A věru našlo inženýrstvo v Dru Jos. Gruberovi pracovníka nevšedního, který dovedl vžít se celým srdcem v odlišného ducha moderní školy technické, jejího cítění a důležitého poslání, často nedosti ceněného. Pomáhal věrně vystrojiti ty, kteří jsou naplněni školou ideály velkých činů konstruktivních, střízlivou úvahou hospodářských základů díla inženýrského, od nichž závisí zdar téhož ve skutečnostech života.

Tímto oddílem své činnosti, i v jiných směrech obsáhlé, dopomáhal Dr. Jos. Gruber k rozšíření snah po národohospodářském řešení technických otázek velmi záslužně a pronikavě.

Mezi těmi problémy jest zvláště vyznačiti obtížnou a ožehavou otázku vodních cest a plavby vůbec. Všude tam, kde po dlouhá léta se úporně bojovalo o problém vodohospodářském vůbec i vodních cestách, najdete stopy jeho činnosti, a jistě mnohý z československých vodohospodářských inženýrů vzpomíná dnes s radostí a vděčností této spolupráce a horlivé účasti prof. Dra Jos. Grubera na mezinárodních kongresech pro vnitroplavbu, kde sbíral zkušenosti na velkolepých stavbách i v cizině a ve styku a rozpravách s největšími znalci tohoto odboru ve světě. Doma pak šířil svými pracemi literárními názory své správné, podstatné a pravdivé.

Obsah „Obzoru Národohospodářského“, jehož byl redaktorem po tak dlouhou řadu let, jest důkazem, že Dr. Josef Gruber velmi záhy a soustavně sbíral a veřejnosti naší předkládal nejlepší trest poznatků v oboru hospodářství průmyslového i obchodního, a že dával ochotně místa i slovům inženýrů, dobré míněným, na místě tak vzácném, aby mohly jejich myšlenky vnikati v nejširší oblast pracovníků národních, mimo užší odborný kruh inženýrský. Podporoval tím zároveň ocenění této práce.

Odchází s prof. Drem Jos. Gruberem učenec neobyčejných vědomostí, pracovník nad jiné činný, houževnatý a horlivý, posuzovatel vážný a spravedlivý, v úsudku rozumem chladný, ale srdce vřelého a vlasteneckého, chápající všechna dobrá snažení.

Oni českoslovenští inženýři, kteří se s ním stýkali, poznali s radostí jeho upřímnost v jednání, skromnost a laskavost v chování ke každému, kdo potřeboval rady nebo pomoci, které uděloval rád a ochotně. V jednání projevoval vážnost, ale vedle ní probleskovala často i jeho boдрá veselost a vtip, obě znamenající bystrost ducha, která mu byla vlastní.

Inženýři českoslovenští mají za svou povinnost, aby se připojili s plným srdcem k oslavě památky prof. Dra Jos. Grubera a složili své vděčné a trvalé vzpomínky na stupně našeho Slavína, v němž jest uložena schrána jeho a kde bude stkvíti se jméno Dra Grubera mezi jmény buditelů a zvláště vzácných synů československého národa.

Prof. Dr. C. Horáček: Josef Gruber.

Když zahajoval profesor dr. Josef Gruber letošní ročník tohoto časopisu a s oprávněnou hrdostí poukazyval ke vzácnému zjevu, že jest to ročník třicátý za téže redakce, téhož nakladatelství a téže tiskárny, netušil, že sám ročník ten již nedokončí, že náhle a neočekávaně vypadne pero z jeho pilné ruky a že nucen bude opustiti rozhlednu, se které tak bedlivě a ostražitě pozoroval celý náš vývoj a život hospodářský posledních třiceti let.

Neboť rozhlednou takovou za redakce Gruberovy „Obzor Národohospodářský“ skutečně byl. Byly to zejména každoměsíční hospodářské a sociální rozhledy pocházející skoro převážně z pera Gruberova, v nichž žádný důležitější jev na poli hospodářském, sociálním a finančním doma i v okolní cizině neušel bystrému jeho postřehu. Ale nebylo to jen suché konstatování faktů, ani registrování událostí a nových zákonů. Bylo to zároveň i kritické ocenění všech těch skutečností, neboť Gruber dovedl ihned k nim zaujmouti stanovisko po stránce vědeckého, ethického i národního hodnocení. Kritika jeho byla někdy přísná a ostrá. Gruber si v tom směru neukládal rezervy ani ohledů. Dovedl mužně a neohroženě říci i věci mocným činitelům i celým politickým stranám a zájmovým skupinám nepřijemné. Bylo tak již za Rakouska, bylo tak i nyní. Mnoho přátel si tím Gruber nenadělal a kdo bedlivě stopoval náš tisk, mohl zřejmě pozorovati, že „Obzor Národohospodářský“ přes svůj zajímavý a vždy aktuální obsah byl v posledních letech jaksi soustavně umlčován. Ale Gruber se nedal odstrašiti. Kráčel rovně a přímo bez ohledu na přízeň se shora i ze zdola. Byl si vědom, že nikomu nespravedlivě neublížil a heslem jeho bylo vždy: „Amicus Plato, sed magis amica veritas“.

Myslím, že po této stránce význam a působení „Obzoru Národohospodářského“ není u nás ještě s dostatek oceněno. V těch třiceti ročnicích jeho jest obsaženo tolik bohaté látky, že jsou zrcadlem skutečného našeho hospodářského vývoje a budou jednou pro hospodářského historika nepřehraným zdrojem k sepsání novodobých dějin hospodářských.

Ovšem vedle přehledů skoro do každého čísla přispěl Gruber ještě také samostatným článkem, ať již podepsaným plným jménem aneb označeným značkou. Oblíbeným byl zejména v dřívějších dobách jeho pseudonym dr. Jamník, též Nermut a Tykal. Byl to především nejvlastnější jeho obor, národohospodářská politika, které samostatnými články věnoval svou pozornost, byly to v druhé řadě hospodářské a kulturně hospodářské dějiny, byla to politika sociální, ale byly to i všechny ostatní obory naukové, které v „Obzoru“ pěstoval.

Vedle sebe dovedl však Gruber již od počátku seskupiti řadu spolupracovníků. Sami Bráf a Kaizl napsali do prvních čísel „Obzoru“ články, a „Obzor“ se stal jakýmsi literárním střediskem zejména těch, kteří tvořili tak zvanou národohospodářskou školu Bratovu. Tak jen příkladmo lze vypočítati řadu zvučných jmen: profesora Fiedlera, dra Čuhla, dra Pilbauera, dra Schustera, dra Matyse, dra Živanského. A z jiných kruhů dra Fořta, dra Hotowtze, dra Viškovského, dra Preisse, dra Wintera, profesory Kolouška, Krause, Šustu, Drachovského, Funka, D. Krejčího, Weyra, Svobodu, Lista, Pazourka, dra Tobolku, dra Lukáše, dra E. Meissnera, dra Facka, dra Hanačika, dra Lošťáka, Rösslera, dra Poláka, dra Pilaře, dra Chalupného, posl. Modráčka, Schillera, Weignera, Sedláka, dra Boháče, dra Peroutku, dra Ottise, dra Uzla, řed. Karáska, řed. Piláta, dra Kolaříka a jiné.

Také podepsanému Gruber kdykoliv ochotně otevíral sloupce svého časopisu. Ale i na mladší pracovníky jevil „Obzor Národohospodářský“ svou přitažlivost. Byli mezi nimi profesori Mildschuh, Engliš, Hodač, Brdlík, Daneš, Dvorský, Máčeli, Schindler, Šlemr, dr. Koudela, dr. Auerhan, dr. Žmavc, dr. Odstrčil, dr. Mayer, dr. Gallas, dr. Prunar, dr. Stern, dr. Dědek, dr. Basch, dr. Čechrák a j.

Tak dovedl Gruber kolem sebe soustřediti stálý kruh čilých spolupracovníků. I v tom se jevil jeho vzácný talent organizační.

Že Gruber i mimo „Obzor“ psal a literárně byl činným, rozumí se samo sebou. Bohatá a plodná byla jeho práce vědecká uložená v samostatných spisech i, článcích a statích roztroušených v přečetných revuích a časopisech. Než to se vymyká z rámce tohoto krátkého článktřa bude zasluhovati ocenění podrobnějšího a hlubšího. Stejně záslužná byla jeho činnost jako akademického učitele a vychovatele celých generací dorostu právnického v naukách národohospodářských. A podobně jeho působnost propagační a přednášková zejména let dřívějších.

Jen budiž ještě dotčeno, jak hluboké rýhy zůstavil Gruber v praktickém provádění národohospodářského buditelství. Nejplodnější činnost po stránce té vyvinul v „Národohospodářském ústavě“, jehož byl od počátku generálním jednatelem a při tom čilým organisátorem, ba lze říci přímo jeho duší. Dlouhá léta stál také v čele „Národohospodářské společnosti“ a až do své smrti působil v „Jednotě ku povzbuzení průmyslu“.

V úřednickém kabinetě zastával svého času funkci ministra sociální pece. Za vypjatého politického stranictví našeho veřejného života bylo třeba velikého taktu a opatrnosti pro toho, kdo k žádné určité politické straně nenáležel, aby nenarazil na četná úskalí, která v tak exponovaném a zodpovědném úřadě se vyskytují. Ale Gruber svým suverénním ovládním všech úkolů, které resort tento má plniti, a svou objektivní spravedlností dovedl plně se uplatniti, a s úctou i vděčností vzpomínají všichni jeho spolupracovníci na dobu jeho úřadování. Proto také právem postaven byl v čelo nově založeného „Sociálního ústavu“, ve kterém opět ihned se vrozenou agilností a svým talentem organizačním ujal se horlivě svého úkolu.

Jako člověk vynikal Gruber vždy šlechetností srdce a neobyčejnou mužností přesvědčení. Byl nestranný a svrchovaně spravedlivý. Snad proto také nedovedl býti nějakým vášnivým politickým straníkem, neboť politické stranictví často zaslepuje. Smýšlením byl individualista a hospodářský liberál, ale se silným sklonem k

stanovisku sociálně reformnímu. Při tom všechna jeho hospodářsko- a sociálně-politická činnost zabarvena byla hlubokým tónem národním a vlasteneckým. I v tom byl důsledným stoupencem Bratovým.

Jest dnes smutno všem, kdo Grubra znali a s ním pracovali. Cítí mezeru a prázdnotu, která po odchodu zůstala. Utrpěla ztrátu universita, věda, náš život hospodářský, vlast i národ. Utrpěl také ztrátu „Obzor Národohospodářský“, osiřel, ztratil svého zakladatele a dlouholetého vůdce. Gruber napsal ve svém vzpomínkovém článku „Do třicátého ročníku“: „Snad většinu z těch, kdož stáli jsme při ‚Obzoru Národohospodářském‘ v jeho počátcích, zkosila již smrt, my ostatní jsme zešedivěli, zestárlí a kolem nás vyrůstá nová družina mladších, hojnější počtem, než nás bylo před třiceti lety, sotva však oddanější a obětavější.“ A než se nadál, i jej smrt zkosila. Kdo a zdali vůbec kdo jej bude moci nahraditi?

Dílčí závěr

Díky panu profesorovi Horáčkovi bylo možné zjistit, že profesor Gruber pro Obzor národohospodářský nenapsal pouze sto článků, ale přinejmenším stočtyř článků. Jinak redakčně pro časopis připravil do tisku cca 600 článků, sepsaných přibližně 250 autory.